

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)

z dnia 21 grudnia 2023 r.*

Spis treści

I.	Ramy prawne	6
A.	Statut FIFA	6
B.	Regulamin meczów międzynarodowych FIFA	8
C.	Statut UEFA	9
II.	Postępowanie główne i pytania prejudycjalne	11
A.	Projekt Superligi	11
B.	Postępowanie główne i pytania prejudycjalne	12
III.	Postępowanie przed Trybunałem Sprawiedliwości	17
IV.	W przedmiocie dopuszczalności	18
A.	W przedmiocie przesłanek proceduralnych wydania postanowienia odsyłającego	19
B.	W przedmiocie treści postanowienia odsyłającego	19
C.	W przedmiocie rzeczywistego charakteru sporu i znaczenia dla sprawy pytań skierowanych do Trybunału	20
V.	W przedmiocie pytań prejudycjalnych	21
A.	Uwagi wstępne	22
1.	W kwestii przedmiotu postępowania głównego	22
2.	W przedmiocie stosowania prawa Unii do sportu i działalności stowarzyszeń sportowych	23
3.	W przedmiocie art. 165 TFUE	25

* Język postępowania: hiszpański.

B. W przedmiocie pytań od pierwszego do piątego, dotyczących reguł konkurencji	28
1. W przedmiocie pytania pierwszego, dotyczącego wykładni art. 102 TFUE w świetle zasad dotyczących uprzedniego zezwolenia na międzyklubowe rozgrywki piłki nożnej oraz uczestnictwa klubów i sportowców w tych rozgrywkach	30
a) W przedmiocie pojęcia „nadużycia pozycji dominującej”	30
b) W przedmiocie ustalenia istnienia nadużycia pozycji dominującej	31
c) W przedmiocie zakwalifikowania jako nadużycia pozycji dominującej zasad dotyczących uprzedniego zezwolenia na międzyklubowe rozgrywki piłki nożnej oraz uczestnictwa klubów i sportowców w tych rozgrywkach	34
2. W przedmiocie pytania drugiego, dotyczącego wykładni art. 101 ust. 1 TFUE w świetle zasad dotyczących uprzedniego zezwolenia na międzyklubowe rozgrywki piłki nożnej oraz uczestnictwa klubów i sportowców w tych rozgrywkach	36
a) W przedmiocie pojęcia zachowania, którego „celem” lub „skutkiem” jest naruszenie konkurencji, oraz w przedmiocie ustalenia istnienia takiego zachowania	37
1) W przedmiocie ustalenia istnienia zachowania, którego „celem” jest zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji	38
2) W przedmiocie ustalenia istnienia zachowania, którego „skutkiem” jest zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji	39
b) W przedmiocie zakwalifikowania zasad dotyczących uprzedniego zezwolenia na międzyklubowe rozgrywki piłki nożnej oraz uczestnictwa klubów i sportowców w tych rozgrywkach jako decyzji związku przedsiębiorstw, której „celem” jest ograniczenie konkurencji	40
3. W przedmiocie pytania trzeciego, dotyczącego wykładni art. 101 ust. 1 i art. 102 TFUE w przypadku zachowań polegających na groźeniu sankcjami klubom i sportowcom uczestniczącym w rozgrywkach nieautoryzowanych	42
4. W przedmiocie pytania piątego, odnoszącego się do możliwości uzasadnienia zasad dotyczących uprzedniego zezwolenia na rozgrywki oraz uczestnictwa klubów i sportowców w tych rozgrywkach	42
a) W przedmiocie możliwości uznania pewnych szczególnych zachowań za nieobjęte art. 101 ust. 1 i art. 102 TFUE	43
b) W przedmiocie wyłączenia przewidzianego w art. 101 ust. 3 TFUE	44
c) W przedmiocie obiektywnego uzasadnienia w świetle art. 102 TFUE	47
5. W przedmiocie pytania czwartego, dotyczącego wykładni art. 101 i 102 TFUE w kontekście zasad dotyczących praw związanych z rozgrywkami sportowymi	48
a) W przedmiocie posiadania praw związanych z rozgrywkami sportowymi	49
b) W przedmiocie eksploatacji praw związanych z rozgrywkami sportowymi	50

c) W przedmiocie istnienia ewentualnego uzasadnienia	52
C. W przedmiocie pytania szóstego, dotyczącego swobód przepływu	55
1. W przedmiocie określenia właściwej swobody przepływu	55
2. W przedmiocie istnienia ograniczenia swobody świadczenia usług	56
3. W przedmiocie istnienia ewentualnego uzasadnienia	56
W przedmiocie kosztów	58

Odesłanie prejudycjalne – Konkurencja – Rynek wewnętrzny – Przepisy ustanowione przez międzynarodowe związki sportowe – Zawodowa piłka nożna – Podmioty prawa prywatnego posiadające uprawnienia regulacyjne, kontrolne, decyzyjne i w zakresie nakładania sankcji – Zasady dotyczące uprzedniego zezwolenia na zawody, uczestnictwa w nich klubów piłkarskich i zawodników oraz eksploatacji praw handlowych i medialnych związanych z rzeczonymi zawodami – Równoległe wykonywanie działalności gospodarczej – Organizacja i komercyjne wykorzystanie zawodów – Eksploatacja odpowiednich praw handlowych i medialnych – Artykuł 101 ust. 1 TFUE – Decyzja związku przedsiębiorstw naruszająca konkurencję – Pojęcia antykonkurencyjnego „celu” i „skutku” – Wyłączenie na podstawie art. 101 ust. 3 TFUE – Przesłanki – Artykuł 102 TFUE – Nadużycie pozycji dominującej – Względy uzasadniające – Przesłanki – Artykuł 56 TFUE – Przeszkody w swobodnym świadczeniu usług – Względy uzasadniające – Przesłanki – Ciężar dowodu

W sprawie C-333/21

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Juzgado de lo Mercantil de Madrid (sąd gospodarczy w Madrycie, Hiszpania) postanowieniem z dnia 11 maja 2021 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 27 maja 2021 r., w postępowaniu:

European Superleague Company SL,

przeciwko

Fédération internationale de football association (FIFA),

Union des associations européennes de football (UEFA),

przy udziale:

A22 Sports Management SL,

Real Federación Española de Fútbol (RFEF),

Liga Nacional de Fútbol Profesional (LNFP),

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: K. Lenaerts, prezes, L. Bay Larsen, wiceprezes, A. Arabadjiev, A. Prechal, K. Jürimäe i O. Spineanu-Matei, prezesi izb, J.-C. Bonichot, M. Safjan, L.S. Rossi, I. Jarukaitis, A. Kumin, N. Jääskinen, N. Wahl, J. Passer (sprawozdawca) i M. Gavalec, sędziowie,

rzecznik generalny: A. Rantos,

sekretarz: M. Ferreira, główna administratorka,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniach 11 i 12 lipca 2022 r.,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu European Superleague Company SL – J.-L. Dupont, avocat, B. Irissarry Robina i M. Odriozola Alén, abogados,
- w imieniu Fédération internationale de football association (FIFA) – J.M. Baño Fos, abogado, M. Hoskins, barrister, i A. Pascual Morcillo, abogado,
- w imieniu Union des associations européennes de football (UEFA) – H. Brokelmann, abogado, B. Keane, avocat, S. Love, barrister, D. Slater i D. Waelbroeck, avocats,
- w imieniu A22 Sports Management SL – L.A. Alonso Díez, F. Giménez-Alvear Gutiérrez-Maturana, F. Irurzun Montoro, abogados, i M. Sánchez-Puelles González-Carvajal, procurador,
- w imieniu Real Federación Española de Fútbol (RFEF) – Callol García, abogado, B. González Rivero, procuradora, T. González Cueto i J. Manzarbeitia Pérez, abogados,
- w imieniu Liga Nacional de Fútbol Profesional (LNFP) – D. Crespo Lasso de la Vega, Y. Martínez Mata, M. Pajares Villarroja, J. Ramos Rubio i S. Rating, abogados,
- w imieniu rządu hiszpańskiego – L. Aguilera Ruiz i A. Gavela Llopis, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu czeskiego – M. Smolek i J. Vlácil, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu duńskiego – J. Farver Kronborg, V. Pasternak Jørgensen, M. Søndahl Wolff i Y. Thyregod Kollberg, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu niemieckiego – J. Möller, w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu estońskiego – N. Grünberg, w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Irlandii – M. Browne, Chief State Solicitor, A. Joyce i M. Tierney, w charakterze pełnomocników, których wspierał S. Brittain, barrister,
- w imieniu rządu greckiego – K. Boskovits, w charakterze pełnomocnika,

- w imieniu rządu francuskiego – A.-L. Desjonquères, P. Dodeller, T. Stehelin i N. Vincent, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu chorwackiego – G. Vidović Mesarek, w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu włoskiego – G. Palmieri, w charakterze pełnomocnika, którą wspierali D. Del Gaizo i S.L. Vitale, avvocati dello Stato,
- w imieniu rządu cypryjskiego – I. Neophytou, w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu łotewskiego – J. Davidoviča, K. Pommere i I. Romanovska, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu luksemburskiego – A. Germeaux i T. Uri, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu węgierskiego – M.Z. Fehér, E. Gyarmati i K. Szíjjártó, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu maltańskiego – A. Buhagiar, w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu austriackiego – F. Koppensteiner, w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu polskiego – B. Majczyna i M. Wiącek, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu portugalskiego – P. Barros da Costa, R. Capaz Coelho i C. Chambel Alves, w charakterze pełnomocników, których wspierał J.L. da Cruz Vilaça, advogado,
- w imieniu rządu rumuńskiego – E. Gane, L. Lițu i A. Rotăreanu, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu słoweńskiego – A. Dežman Mušič i N. Pintar Gosenca, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu słowackiego – E.V. Drugda i B. Ricziová, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu szwedzkiego – O. Simonsson, M. Salborn Hodgson i H. Shev, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu islandzkiego – J.B. Bjarnadóttir, w charakterze pełnomocnika, którą wspierał G. Bergsteinsson, avocat,
- w imieniu rządu norweskiego – F. Bersgø, L.-M. Moen Jünge, O.S. Rathore i P. Wennerås, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej – S. Baches Opi, M. Mataija, G. Meessen, C. Urraca Caviedes i H. van Vliet, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 15 grudnia 2022 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni, po pierwsze, art. 101 i 102 TFUE, a po drugie, art. 45, 49, 56 i 63 TFUE.
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy European Superleague Company SL (zwaną dalej „ESLC”) a Fédération internationale de football association [Międzynarodową Federacją Piłki Nożnej (FIFA)] i Union des associations européennes de football [Unią Europejskich Związków Piłkarskich, Union of European Football Associations (UEFA)] w przedmiocie żądania stwierdzenia, że FIFA i UEFA naruszyły art. 101 i 102 TFUE, zobowiązania tych podmiotów do zaprzestania owych naruszeń oraz wydania wobec nich szeregu nakazów.

I. Ramy prawne

A. Statut FIFA

- 3 FIFA jest stowarzyszeniem prawa prywatnego z siedzibą w Szwajcarii. Zgodnie z art. 2 statutu FIFA, w wersji z września 2020 r., do której odnosi się postanowienie odsyłające (zwanego dalej „statutem FIFA”), celem stowarzyszenia jest w szczególności „organizowanie własnych rozgrywek międzynarodowych”, „stanowienie zasad i przepisów regulujących piłkę nożną i związane z nią kwestie, a także zapewnienie ich przestrzegania”, jak również „kontrolowanie piłki nożnej we wszystkich jej formach przez przyjmowanie wszelkich środków niezbędnych lub zalecanych w celu zapobieżenia naruszaniu statutów, regulaminów, decyzji FIFA i reguł gry”, na szczeblu światowym.
- 4 Zgodnie z art. 11 i 14 statutu FIFA każdy „związek odpowiedzialny za organizację i kontrolę gry w piłkę nożną” w danym kraju może zostać członkiem FIFA, pod warunkiem, w szczególności, że jest już członkiem jednej z sześciu konfederacji kontynentalnych uznanych przez FIFA i wymienionych w art. 22 tego statutu, wśród których znajduje się UEFA, a także wcześniejszego zobowiązania się do przestrzegania między innymi statutów, regulaminów, wytycznych i decyzji FIFA oraz analogicznych aktów konfederacji kontynentalnej, której związek ten jest już członkiem. W praktyce członkami FIFA jest obecnie ponad 200 krajowych związków piłki nożnej. Zgodnie z art. 14 i 15 statutu FIFA mają one, jako członkowie, w szczególności obowiązek zapewnienia przestrzegania statutów, regulaminów, wytycznych i decyzji FIFA przez swoich własnych członków lub podmioty zrzeszone, a także przez wszystkie podmioty piłki nożnej, w szczególności przez ligi zawodowe, kluby piłkarskie i zawodników.
- 5 Artykuł 20 tego statutu, zatytułowany „Status klubów, lig i innych zgrupowań klubów”, stanowi w ust. 1:

„Kluby, ligi lub inne zgrupowania klubów zrzeszone w związku członkowskim są mu podporządkowane i podlegają uznaniu przez niego. Kompetencje, prawa i obowiązki tych zgrupowań określa statut związku członkowskiego, a ich własne statuty i regulaminy podlegają zatwierdzeniu przez ów związek”.

6 Artykuł 22 tego statutu, zatytułowany „Konfederacje”, stanowi w ust. 1 i 3:

„1. Związki członkowskie z tego samego kontynentu są zgrupowane w następujących konfederacjach uznanych przez FIFA:

[...]

c) Unia Europejskich Związków Piłkarskich – UEFA

[...]

Uznanie przez FIFA każdej konfederacji opiera się na pełnym wzajemnym szacunku obu organizacji w dziedzinie ich kompetencji instytucjonalnych określonych w niniejszym statucie.

[...]

3. Każda konfederacja ma następujące prawa i obowiązki:

a) przestrzegać i zapewniać przestrzeganie statutu, regulaminów i decyzji FIFA;

b) ściśle współpracować z FIFA we wszystkich dziedzinach związanych z realizacją celu określonego w art. 2 oraz organizacją rozgrywek międzynarodowych;

c) organizować własne rozgrywki międzyklubowe zgodnie z kalendarzem międzynarodowym;

d) organizować wszystkie swoje rozgrywki międzynarodowe zgodnie z kalendarzem międzynarodowym;

e) zapewnić, by żadna liga międzynarodowa lub inne podobne zgrupowanie klubów lub lig nie zostało utworzone bez jej zgody oraz zgody FIFA;

[...]”.

7 Zgodnie z art. 24 statutu FIFA organy FIFA obejmują w szczególności „organ legislacyjny”, zwany „Kongresem”, który jest jej „organem najwyższym”, „organ strategiczny i nadzorczy”, zwany „Radą”, a także „organ wykonawczy, operacyjny i administracyjny”, zwany „sekretariatem generalnym”.

8 Artykuł 67 tego statutu, zatytułowany „Prawa do rozgrywek i wydarzeń”, ma następujące brzmienie:

„1. FIFA, jej związki członkowskie i konfederacje są pierwotnymi właścicielami – bez ograniczeń co do treści, czasu, miejsca czy prawa – wszystkich praw wynikających z rozgrywek i innych wydarzeń podlegających ich odpowiedniej jurysdykcji. Do praw tych należą, w szczególności, wszelkiego rodzaju prawa majątkowe, prawa do utrwalania, zwielokrotniania i transmisji audiowizualnej, prawa multimedialne, prawa marketingowe i promocyjne, a także prawa własności intelektualnej, takie jak prawa do znaków odróżniających i prawa autorskie.

2. Rada określa pola eksploatacji i zakres korzystania z tych praw oraz wydaje w tym celu przepisy szczególne. Rada może swobodnie decydować, czy zamierza eksploatować te prawa samodzielnie, czy wspólnie z osobami trzecimi, czy też powierzyć eksploatację tych praw osobom trzecim”.
- 9 Artykuł 68 wspomnianego statutu, zatytułowany „Zezwolenie na rozpowszechnianie”, stanowi w ust. 1:
- „FIFA, jej związki członkowskie oraz konfederacje mają wyłączną kompetencję do zezwalania na transmitowanie meczów i wydarzeń podlegających ich jurysdykcji na nośnikach, w szczególności, audiowizualnych, bez ograniczeń co do miejsca, treści, daty, kwestii technicznych czy praw”.
- 10 Zgodnie z art. 71 statutu FIFA, zatytułowanym „Rozgrywki i mecze międzynarodowe”:
- „1. Rada jest właściwa do ustanawiania wszelkich przepisów dotyczących organizacji międzynarodowych rozgrywek i meczów z udziałem drużyn reprezentacyjnych, lig, klubów lub drużyn improwizowanych. Żaden mecz ani rozgrywki nie mogą się odbyć bez uprzedniego zezwolenia FIFA, konfederacji lub zainteresowanego związku członkowskiego. Zasady są określone w regulaminie meczów międzynarodowych.
2. Rada może ustanowić przepisy dotyczące takich meczów i rozgrywek.
3. Rada określa kryteria zezwalania na sytuacje szczególne, nieprzewidziane w regulaminie meczów międzynarodowych.
4. Z wyjątkiem zezwolenia w zakresie kompetencji przewidzianych w regulaminie meczów międzynarodowych FIFA może podjąć ostateczną decyzję w sprawie zezwolenia na każdy mecz międzynarodowy lub każde rozgrywki międzynarodowe”.
- 11 Artykuł 72 tego statutu, zatytułowany „Kontakty”, stanowi w ust. 1:
- „Żaden zawodnik ani żadna drużyna zrzeszona w związku członkowskim lub w tymczasowo przyjętym członku konfederacji nie może rozgrywać meczu lub mieć kontaktu sportowego z innym zawodnikiem lub inną drużyną niezrzeszoną w związku członkowskim lub w tymczasowo przyjętym członku konfederacji bez zgody FIFA”.
- 12 Artykuł 73 statutu, zatytułowany „Zezwolenie”, stanowi:
- „Każdy związek, liga lub klub należący do związku członkowskiego może przystąpić do innego związku członkowskiego lub uczestniczyć w rozgrywkach na jego terytorium jedynie w wyjątkowych przypadkach. W każdym takim przypadku konieczne są zezwolenia obu związków członkowskich, jednej lub więcej konfederacji oraz FIFA”.

B. Regulamin meczów międzynarodowych FIFA

- 13 Artykuł 1 regulaminu międzynarodowych meczów FIFA, w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 maja 2014 r., stanowi, że regulamin ten ma na celu określenie zezwoleń, powiadomień i innych wymogów, które mają zastosowanie do organizacji meczów lub rozgrywek między drużynami zrzeszonymi w różnych krajowych związkach piłki nożnej będących członkami FIFA, do

organizacji meczów lub rozgrywek między drużynami zrzeszonymi w jednym i tym samym związku krajowym, jeżeli mają one miejsce w państwie trzecim, a także do organizacji meczów lub rozgrywek z udziałem piłkarzy lub drużyn niezrzeszonych w związku krajowym.

- 14 Zgodnie z art. 2 tego regulaminu zakresem jego stosowania objęte są wszystkie mecze międzynarodowe i rozgrywki międzynarodowe, z wyjątkiem meczów rozgrywanych w ramach rozgrywek organizowanych przez FIFA lub jedną z uznanych przez nią konfederacji kontynentalnych.
- 15 Zgodnie z art. 6 rzeczonego regulaminu wszystkie mecze międzynarodowe są zatwierdzane, odpowiednio, przez FIFA, daną konfederację kontynentalną lub krajowe związki piłki nożnej będące członkami FIFA, w których zrzeszone są drużyny lub na obszarze działania których mecze te mają być rozgrywane.
- 16 Zgodnie z art. 7 i 10 tego regulaminu każdy „mecz międzynarodowy pierwszej kategorii”, zdefiniowany jako każdy mecz między pierwszymi reprezentacjami dwóch krajowych związków piłki nożnej będących członkami FIFA, podlega zezwoleniu zarówno ze strony FIFA, jak i konfederacji kontynentalnej oraz odnośnych związków krajowych. Natomiast zgodnie z art. 8 i 11 regulaminu meczów międzynarodowych FIFA każdy „mecz międzynarodowy drugiej kategorii”, zdefiniowany jako każdy mecz z udziałem pierwszej reprezentacji jednego związku krajowego, innej reprezentacji takiego związku krajowego, drużyny złożonej z piłkarzy zarejestrowanych w szeregu klubów tego samego związku krajowego lub pierwszej drużyny klubu działającego w najlepszej dywizji związku krajowego, podlega zezwoleniu wyłącznie ze strony konfederacji kontynentalnych i odnośnych związków krajowych.

C. Statut UEFA

- 17 UEFA również jest stowarzyszeniem prawa prywatnego z siedzibą w Szwajcarii.
- 18 Artykuł 2 ust. 1 statutu UEFA stanowi, że celem UEFA jest:
 - „a) zarządzanie wszystkimi kwestiami dotyczącymi piłki nożnej w Europie;
 - b) promowanie piłki nożnej w Europie w duchu pokoju, zrozumienia i fair play, bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na politykę, płeć, religię, rasę lub z jakiegokolwiek innego powodu;
 - c) monitorowanie i kontrolowanie rozwoju piłki nożnej w Europie we wszystkich jej formach;
 - d) przygotowywanie i organizowanie międzynarodowych rozgrywek piłki nożnej i międzynarodowych turniejów piłki nożnej we wszystkich formach na szczeblu europejskim [...];
 - e) niedopuszczenie do tego, by metody lub praktyki zagrażały regularności meczów lub rozgrywek albo prowadziły do nadużyć w piłce nożnej;
 - f) promowanie i ochrona norm etycznych oraz dobrego ładu w europejskiej piłce nożnej;
 - g) dbałość o to, aby wartości sportowe zawsze przeważały nad interesami handlowymi;

- h) rozdzielanie dochodów z piłki nożnej zgodnie z zasadą solidarności oraz wspieranie reinwestycji z korzyścią dla wszystkich szczebli i sektorów piłki nożnej, w szczególności piłki nożnej na szczeblu lokalnym;
 - i) promowanie jedności wśród związków będących jej członkami w kwestiach związanych z europejską i światową piłką nożną;
 - j) ochrona zbiorowych interesów związków będących jej członkami;
 - k) zapewnienie właściwego uwzględnienia interesów różnych zainteresowanych podmiotów piłki nożnej w Europie (ligi, kluby, piłkarze, kibice);
 - l) działanie jako przedstawiciel całej europejskiej rodziny piłki nożnej;
 - m) utrzymywanie dobrych stosunków i współpraca z FIFA i innymi konfederacjami uznanymi przez FIFA;
 - n) dbałość o to, by jej przedstawiciele w FIFA działali w sposób lojalny i w duchu europejskiej solidarności;
 - o) godzenie interesów związków członkowskich, rozstrzyganie sporów między nimi oraz wspieranie ich na żądanie w konkretnych sprawach”.
- 19 Zgodnie z art. 5 tego statutu członkiem UEFA może zostać każdy związek ustanowiony w państwie europejskim uznanym za niezależne przez większość członków Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ), który jest odpowiedzialny za organizację piłki nożnej w tym kraju. Na mocy art. 7a tego statutu status taki pociąga za sobą dla zainteresowanych związków obowiązek przestrzegania statutów, regulaminów i decyzji UEFA oraz zapewnienia ich przestrzegania w kraju, do którego należą, przez podległe im ligi zawodowe oraz przez kluby i piłkarzy. W praktyce członkami UEFA jest obecnie ponad 50 krajowych związków piłki nożnej.
- 20 Zgodnie z art. 11 i 12 tego statutu organy UEFA obejmują między innymi „organ najwyższy”, zwany „Kongresem”, oraz „Komitet Wykonawczy”.
- 21 Artykuł 49 statutu UEFA, zatytułowany „Rozgrywki”, stanowi:
- „1. UEFA samodzielnie decyduje o organizacji i odwołaniu międzynarodowych rozgrywek w Europie, w których uczestniczą jej związki lub ich kluby. Przepis ten nie dotyczy rozgrywek FIFA.
- [...]
3. Międzynarodowe mecze, rozgrywki lub turnieje, które nie są organizowane przez UEFA, ale są rozgrywane na terytorium UEFA, wymagają uprzedniego zezwolenia FIFA lub UEFA, lub właściwych związków członkowskich, zgodnie z regulaminem meczów międzynarodowych FIFA oraz uzupełniającymi przepisami wykonawczymi przyjętymi przez komitet wykonawczy UEFA”.

22 Artykuł 51 tego statutu, zatytułowany „Zakazane relacje”, stanowi:

„1. Zgrupowania lub sojusze pomiędzy związkami członkowskimi UEFA lub pomiędzy ligami lub klubami bezpośrednio lub pośrednio zrzeszonymi w różnych związkach członkowskich UEFA nie mogą być tworzone bez zezwolenia UEFA.

2. Członkowie UEFA lub zrzeszone z nimi ligi i kluby nie mogą rozgrywać lub organizować meczów poza swoim terytorium bez zezwolenia związków członkowskich”.

II. Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

A. Projekt Superligi

- 23 ESLC jest spółką prawa prywatnego z siedzibą w Hiszpanii. Została ona utworzona z inicjatywy szeregu zawodowych klubów piłkarskich, które mają siedziby w Hiszpanii (Club Atlético de Madrid, Fútbol Club Barcelona i Real Madrid Club de Fútbol), we Włoszech (Associazione Calcio Milan, Football Club Internazionale Milano i Juventus Football Club) i w Zjednoczonym Królestwie (Arsenal Football Club, Chelsea Football Club, Liverpool Football Club, Manchester City Football Club, Manchester United Football Club i Tottenham Hotspur Football Club). Zgodnie z postanowieniem odsyłającym jej celem jest utworzenie projektu nowych międzynarodowych rozgrywek zawodowej piłki nożnej, określanych jako „Superliga”. W tym celu spółka ta utworzyła lub zamierzała utworzyć trzy inne spółki, z których pierwsza miała zajmować się zarządzaniem Superligą po jej utworzeniu pod względem finansowym, sportowym i dyscyplinarnym, druga – eksploatacją praw medialnych związanych z tymi rozgrywkami, a trzecia – wykorzystaniem innych aktywów handlowych związanych z rzeczonymi rozgrywkami.
- 24 A22 Sports Management SL jest również spółką prawa prywatnego z siedzibą w Hiszpanii. Przedmiotem jej działalności jest świadczenie usług związanych z tworzeniem rozgrywek zawodowej piłki nożnej i zarządzaniem nimi, a w szczególności projektem Superligi.
- 25 Co się tyczy rozpoczęcia tego projektu, z postanowienia odsyłającego wynika przede wszystkim, że zawodowe kluby piłkarskie, które utworzyły ESLC, zamierzały wprowadzić nowe międzynarodowe rozgrywki piłki nożnej, obejmujące, po pierwsze, 12–15 zawodowych klubów piłkarskich mających status „stałych członków”, a po drugie, podlegającą określeniu liczbę zawodowych klubów piłkarskich mających status „klubów kwalifikowanych”, wybieranych w drodze określonego procesu.
- 26 Następnie trzeba wskazać, że projekt ten opierał się na umowie akcjonariuszy i inwestycyjnej, przewidującej, po pierwsze, zawarcie szeregu umów wiążących każdy z zawodowych klubów piłkarskich uczestniczących lub mających uczestniczyć w Superlidze z trzema spółkami utworzonymi dotychczas lub w przyszłości przez ESLC, a także mającej na celu określenie w szczególności sposobu, w jaki kluby te miałyby zbyć na rzecz ESLC swoje prawa medialne lub handlowe do tych rozgrywek, jak również wynagrodzenia za owe prawa. Po drugie, przewidywano zawarcie szeregu umów pomiędzy tymi trzema spółkami w celu koordynacji świadczenia usług niezbędnych do zarządzania Superligą, do eksploatacji praw przeniesionych na ESLC i do przyznania klubom uczestniczącym funduszy będących w dyspozycji ESLC. Samo udostępnienie tych funduszy było przewidziane w piśmie, w którym JP Morgan AG zobowiązała się do przyznania ESLC wsparcia finansowego i dotacji infrastrukturalnej w postaci kredytu

pomostowego w wysokości maksymalnej około 4 mld EUR w celu umożliwienia utworzenia Superligi i jej tymczasowego finansowania do czasu zorganizowania emisji obligacji na rynkach kapitałowych.

- 27 Wreszcie wspomniana umowa akcjonariuszy i inwestycyjna uzależniała utworzenie Superligi i udostępnienie niezbędnych w tym celu funduszy od warunku zawieszającego polegającego na uzyskaniu albo uznania przez FIFA lub UEFA rzeczonych międzynarodowych rozgrywek i ich zgodności z zasadami przyjętymi przez te dwa stowarzyszenia, albo przyznania przez właściwe organy administracyjne lub sądowe ochrony prawnej pozwalającej zawodowym klubom piłkarskim mającym status stałych członków tych rozgrywek na uczestnictwo w nich, bez wpływu na ich przynależność do krajowych związków piłki nożnej, lig zawodowych lub rozgrywek międzynarodowych, w które do tej pory byli zaangażowani, lub uczestnictwo w nich. W tym celu rzeczona umowa przewidywała w szczególności, że o projekcie Superligi zostaną poinformowane FIFA i UEFA.

B. Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 28 Postępowanie główne wszczęto w wyniku powództwa gospodarczego z jednoczesnym wnioskiem o zastosowanie środków zabezpieczających bez przeprowadzenia kontradyktoryjnej debaty (inaudita parte), które ESLC wniosła do Juzgado de lo Mercantil de Madrid (sądu gospodarczego w Madrycie, Hiszpania) przeciwko FIFA i UEFA.
- 29 Zdaniem sądu odsyłającego wniesienie tego powództwa nastąpiło po uruchomieniu przez ESLC projektu Superligi i po wyrażeniu przez FIFA i UEFA sprzeciwu wobec tego projektu.
- 30 W tym względzie sąd odsyłający wskazuje, że w dniu 21 stycznia 2021 r. FIFA i sześć uznanych przez nią konfederacji kontynentalnych, w tym UEFA, opublikowały oświadczenie, w którym, po pierwsze, wyraziły odmowę uznania Superligi, po drugie, oświadczyły, że każdy zawodowy klub piłkarski i każdy zawodnik uczestniczący w tych rozgrywkach międzynarodowych zostanie wyłączony z rozgrywek organizowanych przez FIFA i UEFA, a po trzecie, podkreśliły, że wszystkie międzynarodowe rozgrywki piłki nożnej powinny być organizowane lub autoryzowane przez właściwe podmioty, określone w statucie FIFA i konfederacji kontynentalnych. Oświadczenie to zawierało w szczególności następujący fragment:

„W następstwie niedawnych spekulacji ze strony mediów co do utworzenia europejskiej zamkniętej »Super Ligi« przez niektóre kluby europejskie, FIFA i sześć konfederacji [...] chciałyby powtórzyć i podkreślić jednoznacznie, że takie rozgrywki nie są uznawane ani przez FIFA, ani przez właściwą konfederację. Z tego względu każdemu klubowi lub piłkarzowi biorącemu udział w takich rozgrywkach odmawia się prawa do uczestnictwa w jakichkolwiek rozgrywkach organizowanych przez FIFA lub właściwą wobec niego konfederację.

Zgodnie ze statutem FIFA i konfederacji wszystkie rozgrywki muszą być organizowane lub uznawane przez właściwy organ na stosownym szczeblu, przez FIFA na szczeblu międzynarodowym oraz przez daną konfederację na poziomie kontynentalnym”.

- 31 W dniu 18 kwietnia 2021 r. UEFA, związki piłki nożnej angielski, hiszpański i włoski oraz niektóre z podległych im lig zawodowych wydały ponadto komunikat, w którym wskazano w szczególności, że „odnośne kluby będą miały zakaz uczestniczenia w innych rozgrywkach na poziomie krajowym, europejskim lub światowym, a piłkarze będą mogli spotkać się z odmową uczestnictwa w ich reprezentacji krajowej”.

- 32 W dniach 19 i 20 kwietnia 2021 r. sąd odsyłający orzekł najpierw, że powództwo ESLC jest dopuszczalne, a następnie wydał tytułem zabezpieczenia, bez kontradyktoryjnej debaty, szereg nakazów mających zasadniczo na celu skłonienie FIFA, UEFA oraz – za ich pośrednictwem – krajowych związków piłki nożnej będących ich członkami do powstrzymania się przez cały czas trwania postępowania sądowego od wszelkich zachowań mogących uniemożliwić lub utrudnić utworzenie Superligi i uczestnictwo w niej zawodowych klubów piłkarskich oraz ich piłkarzy, w szczególności od wydawania środków dyscyplinarnych, nakładania sankcji lub używania gróźb ich zastosowania wobec klubów lub piłkarzy.
- 33 Na poparcie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym sąd ten wskazuje w istocie w pierwszej kolejności, że z utrwalonego orzecznictwa Trybunału i Sądu wynika, iż działalność sportowa nie jest wyłączona z zakresu stosowania postanowień traktatu FUE dotyczących swobód przepływu (wyroki: z dnia 15 grudnia 1995 r., *Bosman*, C-415/93, EU:C:1995:463; a także z dnia 13 czerwca 2019 r., *TopFit i Biffi*, C-22/18, EU:C:2019:497) i reguł konkurencji (wyroki: z dnia 1 lipca 2008 r., *MOTOE*, C-49/07, EU:C:2008:376; z dnia 26 stycznia 2005 r., *Piau/Komisja*, T-193/02, EU:T:2005:22).
- 34 W drugiej kolejności sąd ten zauważa, że dwoma odrębnymi, lecz komplementarnymi rodzajami działalności gospodarczej, które stanowią rynek właściwy w niniejszej sprawie z punktu widzenia materialnego i geograficznego, są z jednej strony organizacja i komercyjne wykorzystanie międzynarodowych rozgrywek międzyklubowych piłki nożnej na terytorium Unii, a z drugiej strony eksploatacja różnych praw związanych z tymi rozgrywkami, w tym praw majątkowych, praw do utrwalania, zwielokrotniania i transmisji audiowizualnej, innych praw medialnych, praw handlowych czy też praw własności intelektualnej.
- 35 W trzeciej kolejności sąd ów zauważa, że FIFA i UEFA od dawna zajmują pozycję monopolistyczną o charakterze gospodarczym i handlowym, a więc pozycję dominującą na danym rynku, która pozwala im zachowywać się na nim w sposób niezależny od wszelkiej potencjalnej konkurencji i czyni z nich obowiązkowych partnerów dla każdego podmiotu już działającego na tym rynku lub zamierzającego nań wejść w takim lub innym charakterze, a jednocześnie nakłada na nie szczególną odpowiedzialność w dziedzinie ochrony konkurencji.
- 36 W tym względzie zauważa on przede wszystkim, że pozycja dominująca FIFA i UEFA oddziałuje nie tylko na przedsiębiorstwa, które chciałyby konkurować z nimi poprzez organizację innych międzynarodowych rozgrywek piłki nożnej, lecz również – za pośrednictwem krajowych związków piłki nożnej będących członkami tych stowarzyszeń – na wszystkie inne podmioty piłkarskie, takie jak zawodowe kluby piłkarskie lub zawodnicy, którą to sytuację Sąd już odnotował (wyrok z dnia 26 stycznia 2005 r., *Piau/Komisja*, T-193/02, EU:T:2005:22). Następnie sąd odsyłający wyjaśnia, że pozycja dominująca FIFA i UEFA na rynku, którego dotyczy postępowanie główne, opiera się nie tylko na monopolu gospodarczym i handlowym, ale także w ostatecznym rozrachunku przede wszystkim na istnieniu uprawnień regulacyjnych, kontrolnych, decyzyjnych i w zakresie nakładania sankcji, umożliwiających FIFA i UEFA określanie w sposób wiążący i całkowity warunków, na jakich wszystkie inne podmioty obecne na tym rynku mogą wykonywać na nim działalność gospodarczą. Wreszcie wskazuje on, że zbieg wszystkich tych elementów stwarza w praktyce barierę wejścia na rynek praktycznie niemożliwą do przekroczenia przez potencjalnych konkurentów FIFA i UEFA. Napotykać oni w szczególności zasady dotyczące uprzedniego zezwolenia na organizację międzynarodowych rozgrywek piłki nożnej oraz na uczestnictwo w nich zawodowych klubów piłkarskich oraz zawodników, a także zasady dotyczące przejmowania różnych praw związanych z tymi rozgrywkami i wyłączności na ich eksploatację.

- 37 W czwartej kolejności sąd odsyłający zastanawia się, czy zachowanie FIFA i UEFA nie stanowi z dwóch względów nadużycia pozycji dominującej zakazanego przez art. 102 TFUE.
- 38 W tym zakresie ów sąd stwierdza, po pierwsze, że z orzecznictwa Trybunału i Sądu (wyroki: z dnia 1 lipca 2008 r., MOTOE, C-49/07, EU:C:2008:376, pkt 51, 52; a także z dnia 16 grudnia 2020 r., International Skating Union/Komisja, T-93/18, EU:T:2020:610, pkt 70) wynika, iż powierzenie w drodze legislacyjnej lub regulacyjnej stowarzyszeniu sportowemu wykonującemu działalność gospodarczą polegającą na organizowaniu i komercyjnym wykorzystaniu rozgrywek sportowych uprawnienia do równoczesnego wyznaczania, *de iure* lub *de facto*, innych przedsiębiorstw upoważnionych do przeprowadzania takich rozgrywek, bez obwarowania tego uprawnienia odpowiednimi ograniczeniami, obowiązkami i kontrolą, skutkuje przyznaniem temu stowarzyszeniu sportowemu oczywistej przewagi nad konkurentami, pozwalając mu na uniemożliwienie im dostępu do rynku, a zarazem faworyzowanie jego własnej działalności gospodarczej.
- 39 Biorąc pod uwagę to orzecznictwo, sąd odsyłający uważa, że w niniejszej sprawie można uznać, iż FIFA i UEFA nadużywają pozycji dominującej na rynku, którego dotyczy postępowanie główne. Zasady wprowadzone przez te dwa podmioty, działające jako stowarzyszenia na podstawie powierzonych samym sobie uprawnień regulacyjnych i kontrolnych w zakresie wydawania uprzednich zezwoleń na międzynarodowe rozgrywki piłki nożnej, pozwalają im bowiem na uniemożliwienie wejścia na ten rynek przedsiębiorstw będących ich potencjalnymi konkurentami, tym bardziej że uprawnienia te łączą się z uprawnieniami decyzyjnymi i w zakresie nakładania sankcji, które dają im możliwość zmuszenia zarówno będących ich członkami krajowych związków piłki nożnej, jak i innych podmiotów piłki nożnej, w szczególności zawodowych klubów piłkarskich oraz zawodników, do przestrzegania ich monopolu na tym rynku. Ponadto statut FIFA i UEFA nie zawiera postanowień gwarantujących, że realizacja zasady uprzedniego zezwolenia, czy, szerzej rzecz ujmując, uprawnień decyzyjnych i w zakresie nakładania sankcji, z którymi się ona łączy, podyktowana będzie wyłącznie celami interesu ogólnego, a nie interesami handlowymi lub finansowymi związanymi z działalnością gospodarczą, którą oba te podmioty wykonują równolegle. Wreszcie wspomniane zasady i uprawnienia nie są obwarowane kryteriami materialnymi ani regułami proceduralnymi właściwymi dla zapewnienia ich przejrzystego, obiektywnego, niedyskryminacyjnego i proporcjonalnego charakteru, który mógłby ograniczać uprawnienia dyskrecyjne FIFA i UEFA. Sytuację tę ilustrują w niniejszym przypadku środki ogłoszone przez oba te podmioty po rozpoczęciu projektu Superligi.
- 40 Po drugie, sąd odsyłający zastanawia się, czy FIFA i UEFA nie naruszają również art. 101 i 102 TFUE, przez to, że na podstawie statutu przejmują wszystkie prawa w obrocie prawnym i gospodarczym związane z międzynarodowymi rozgrywkami piłki nożnej organizowanymi na terytorium Unii, a przy tym zastrzegają sobie wyłączność przy eksploatacji tych praw. Zasady przyjęte przez FIFA w tym przedmiocie przyznają bowiem jej, UEFA i krajowym związkom piłki nożnej, które są ich członkami, status „pierwotnych właścicieli” tych praw, pozbawiając w konsekwencji zawodowe kluby piłkarskie, które uczestniczą w takich rozgrywkach, ich własności lub zobowiązując je do przekazania owych praw tym dwóm podmiotom. Ponadto zasady te łączą się z zasadą uprzedniego zezwolenia, a szerzej z uprawnieniami regulacyjnymi, kontrolnymi, decyzyjnymi i w zakresie nakładania sankcji przysługującymi ponadto FIFA i UEFA, co prowadzi do zamknięcia danego rynku przed wszystkimi przedsiębiorstwami będącymi potencjalnymi konkurentami lub przynajmniej zniechęca je do wejścia na ten rynek poprzez ograniczenie im możliwości eksploatacji różnych praw związanych z rozpatrywanymi rozgrywkami.

- 41 W piątej kolejności sąd ten zauważa, że zachowanie FIFA i UEFA może również naruszać zakaz karteli ustanowiony w art. 101 TFUE.
- 42 W tym względzie uważa on, po pierwsze, że art. 20, 22, 67, 68 i 71–73 statutu FIFA, art. 49 i 51 statutu UEFA, a także odpowiednie artykuły regulaminu międzynarodowych meczów FIFA odzwierciedlają podjętą przez każde z tych dwóch stowarzyszeń przedsiębiorstw decyzję, mającą zastosowanie w szczególności na terytorium Unii, o koordynowaniu zachowania swojego i zachowania przedsiębiorstw, które są ich bezpośrednimi lub pośrednimi członkami, na rynku organizacji i komercyjnego wykorzystania międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej oraz eksploatacji różnorodnych związanych z nimi praw, poprzez poddanie ich pewnym wspólnym zasadom i warunkom. Niezależnie bowiem od zapisanych w tych artykułach zasad dotyczących uprzedniego zezwolenia, decyzji i sankcji zawierają one różne postanowienia mające na celu zapewnienie ich przestrzegania zarówno przez krajowe związki piłki nożnej, które są członkami FIFA i UEFA, jak i przez zawodowe kluby piłkarskie, które są członkami tych związków krajowych lub są z nimi zrzeszone.
- 43 Po drugie, sąd odsyłający uważa, że z analizy treści rozpatrywanych zasad, ich kontekstu gospodarczego i prawnego oraz realizowanych przez nie celów, a w niniejszym przypadku również ze środków wykonawczych zapowiedzianych przez FIFA i UEFA w dniach 21 stycznia i 18 kwietnia 2021 r., wynika, że zasady te mogą ograniczać konkurencję na rynku rozpatrywanym w postępowaniu głównym. Odnosząc się w tym względzie do wszystkich okoliczności wymienionych już w ramach analizy dotyczącej art. 102 TFUE, sąd ten dodaje w sposób bardziej ogólny, że problem w zakresie konkurencji, który ów sąd zauważa, wynika w ostatecznym rozrachunku z okoliczności, iż FIFA i UEFA są jednocześnie przedsiębiorstwami, które monopolizują rynek organizacji i komercyjnego wykorzystania międzynarodowych rozgrywek międzyklubowych piłki nożnej, w szczególności na terytorium Unii, i eksploatacji różnych praw związanych z tymi rozgrywkami, oraz stowarzyszeniami prawa prywatnego, które zgodnie z ich własnymi statutami posiadają uprawnienia regulacyjne, kontrolne, decyzyjne i w zakresie nakładania sankcji mające zastosowanie do wszystkich innych podmiotów piłki nożnej, zarówno przedsiębiorców, jak i sportowców. Wobec tego, będąc jednocześnie „prawodawcą i stroną”, FIFA i UEFA znajdują się w oczywisty sposób w sytuacji konfliktu interesów, który skłania je do korzystania z przysługujących im uprawnień do uprzedniego zezwalania i nakładania sankcji w celu uniemożliwienia wprowadzenia międzynarodowych rozgrywek piłki nożnej nienależących do ich systemu, a zatem w celu stworzenia przeszkody dla wszelkiej potencjalnej konkurencji na rynku.
- 44 W szóstej i ostatniej kolejności sąd odsyłający zastanawia się, czy zasady uprzedniego zezwolenia i sankcji przyjęte przez FIFA i UEFA, a także środki zapowiedziane w niniejszej sprawie przez te dwa podmioty w dniach 21 stycznia i 18 kwietnia 2021 r. naruszają jednocześnie swobodę przepływu pracowników przysługującą piłkarzom, którzy są lub mogą być zatrudnieni przez zawodowe kluby piłkarskie pragnące uczestniczyć w międzynarodowych rozgrywkach piłki nożnej takich jak Superliga, swobodę świadczenia usług i swobodę przedsiębiorczości, z których korzystają zarówno te kluby, jak i przedsiębiorstwa oferujące inne usługi związane z organizacją i komercyjnym wykorzystaniem takich rozgrywek, a przy tym także swobodę przepływu kapitału niezbędnego do realizacji tych ostatnich.
- 45 W tym względzie sąd odsyłający zauważa w szczególności, że z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, iż uregulowanie publiczne lub prywatne ustanawiające system uprzednich zezwoleń musi być nie tylko uzasadnione celem interesu ogólnego, lecz również zgodne z zasadą proporcjonalności, co oznacza w szczególności, że korzystanie z uprawnień dyskrecjonalnych,

jakimi dysponuje podmiot właściwy do wydania takiego zezwolenia, powinno być obwarowane przejrzystymi, obiektywnymi i niedyskryminującymi kryteriami (wyrok z dnia 22 stycznia 2002 r., Canal Satélite Digital, C-390/99, EU:C:2002:34, pkt 35 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 46 Tymczasem w niniejszej sprawie tych rozmaitych wymogów nie spełniono, jak wynika z różnych elementów przywołanych w ramach analizy przeprowadzonej w świetle art. 101 i 102 TFUE.
- 47 W tych okolicznościach Juzgado de lo Mercantil de Madrid (sąd gospodarczy w Madrycie) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy art. 102 TFUE należy interpretować w ten sposób, że zakazuje on nadużywania pozycji dominującej polegającego na tym, że FIFA i UEFA ustanawiają w swoich statutach (w szczególności w art. 22 i 71–73 statutu FIFA, art. 49 i 51 statutu UEFA, jak również we wszelkich postanowieniach o podobnej treści zawartych w statutach związków członkowskich i lig krajowych), iż w celu ustanowienia przez podmiot trzeci nowych ogólnoeuropejskich rozgrywek klubowych, takich jak Superliga, wymagane jest uzyskanie uprzedniej zgody wspomnianych podmiotów, które przyznały sobie wyłączną kompetencję w zakresie organizowania międzynarodowych rozgrywek klubowych w Europie lub wyrażania zgody na takie rozgrywki, w szczególności w sytuacji, gdy nie istnieje procedura uregulowana na podstawie obiektywnych, przejrzystych i niedyskryminujących kryteriów, oraz przy uwzględnieniu potencjalnego konfliktu interesów dotyczącego FIFA i UEFA?
- 2) Czy art. 101 TFUE należy interpretować w ten sposób, że zakazuje on FIFA i UEFA wymagania w ich statutach (w szczególności w art. 22 i 71–73 statutu FIFA, art. 49 i 51 statutu UEFA, jak również we wszelkich postanowieniach o podobnej treści zawartych w statutach związków członkowskich i lig krajowych) uzyskania uprzedniej zgody tych podmiotów, które przyznały sobie wyłączną kompetencję w zakresie organizowania międzynarodowych rozgrywek w Europie lub wyrażania zgody na takie rozgrywki, na utworzenie przez podmiot trzeci ogólnoeuropejskich rozgrywek klubowych, takich jak Superliga, w szczególności w sytuacji, gdy nie istnieje procedura uregulowana na podstawie obiektywnych i niedyskryminujących kryteriów, oraz przy uwzględnieniu potencjalnego konfliktu interesów, który dotyczyłby FIFA i UEFA?
- 3) Czy art. 101 lub 102 TFUE należy interpretować w ten sposób, że zakazują one podejmowania przez FIFA, UEFA, ich federacje członkowskie lub ligi krajowe działań polegających na groźeniu nałożeniem sankcji na kluby uczestniczące w Superlidze lub na ich zawodników, ze względu na odstrasżający skutek, jaki działania te mogą spowodować? Czy w przypadku przyjęcia sankcji w postaci wykluczenia z rozgrywek lub zakazu udziału w meczach reprezentacji narodowej takie sankcje, które nie są oparte na obiektywnych, przejrzystych i niedyskryminujących kryteriach, stanowiłyby naruszenie art. 101 lub 102 TFUE?
- 4) Czy art. 101 lub 102 TFUE należy interpretować w ten sposób, że postanowienia art. 67 i 68 statutu FIFA są z nimi niezgodne w zakresie, w jakim wskazuje się w nich UEFA i jej krajowe federacje członkowskie jako »pierwotny[ch] właściciel[i] [...] wszystkich praw wynikających z rozgrywek [...] podlegających ich [...] jurysdykcji«, pozbawiając uczestniczące kluby i wszelkich organizatorów alternatywnych rozgrywek pierwotnej własności wspomnianych praw oraz przypisując sobie wyłączną odpowiedzialność za sprzedaż owych praw?

- 5) Czy gdyby FIFA i UEFA, jako podmioty przypisujące sobie wyłączną kompetencję do organizowania międzynarodowych rozgrywek klubowych w piłce nożnej w Europie lub do wyrażania zgody na organizowanie takich rozgrywek, zakazały rozwoju Superligi lub sprzeciwiły się mu na podstawie wyżej wymienionych postanowień ich statutow, art. 101 TFUE należałoby interpretować w ten sposób, że takie ograniczenia konkurencji mogłyby być objęte wyjątkiem ustanowionym w tym postanowieniu, zważywszy na to, że ogranicza się w znacznym stopniu produkcję, uniemożliwia się pojawienie się na rynku produktów alternatywnych w stosunku do produktów oferowanych przez FIFA/UEFA i ogranicza się innowacyjność poprzez uniemożliwienie innych formatów i rozwiązań, eliminując potencjalną konkurencję na rynku i ograniczając wybór konsumenta? Czy takie ograniczenie mogłoby być obiektywnie uzasadnione, co pozwalałoby uznać, że nie doszło do nadużycia pozycji dominującej w rozumieniu art. 102 TFUE?
- 6) Czy art. 45, 49, 56 lub 63 TFUE należy interpretować w ten sposób, że postanowienie takie jak to zawarte w statutach FIFA i UEFA (w szczególności w art. 22 i 71–73 statutu FIFA, art. 49 i 51 statutu UEFA, jak również we wszelkich innych postanowieniach o podobnej treści zawartych w statutach związków członkowskich i lig krajowych) stanowi ograniczenie sprzeczne z jedną z podstawowych swobód uznanych w wymienionych postanowieniach TFUE, gdyż wymaga uzyskania uprzedniej zgody wspomnianych podmiotów na utworzenie przez podmiot gospodarczy z państwa członkowskiego ogólnoeuropejskich rozgrywek klubowych, takich jak Superliga?”.

III. Postępowanie przed Trybunałem Sprawiedliwości

- 48 W postanowieniu odsyłającym Juzgado de lo Mercantil de Madrid (sąd gospodarczy w Madrycie) zwrócił się do Trybunału o rozpatrzenie niniejszej sprawy w trybie przyspieszonym przewidzianym w art. 105 regulaminu postępowania przed Trybunałem. Na poparcie tego wniosku wskazał on, po pierwsze, na istotny i delikatny z gospodarczego i społecznego punktu widzenia charakter sporu w postępowaniu głównym i pytań zadanych Trybunałowi, ponieważ spór ten i owe pytania dotyczą organizacji rozgrywek piłki nożnej na terytorium Unii oraz eksploatacji różnych praw związanych z tymi rozgrywkami. Po drugie, wyjaśnił on, że wspomniane pytania zadano w ramach krajowego postępowania sądowego, w toku którego przyjęto już środki zabezpieczające i które odznacza się w pewnym stopniu pilnym charakterem, biorąc pod uwagę szkody, na których istnienie powołują się zawodowe kluby piłkarskie, które utworzyły ESLC, oraz, szerzej, praktyczne i finansowe skutki pandemii COVID-19 dla sektora piłki nożnej, w szczególności na terytorium Unii.
- 49 Postanowieniem z dnia 1 lipca 2021 r. prezes Trybunału oddalił ten wniosek ze względu na to, że okoliczności przywołane na jego poparcie nie uzasadniają same w sobie rozpoznania niniejszej sprawy w trybie przyspieszonym.
- 50 Ów tryb stanowi bowiem instrument proceduralny służący zaradzeniu nadzwyczaj pilnej sytuacji, której istnienie należy ustalić w odniesieniu do wyjątkowych okoliczności właściwych dla sprawy, w związku z którą został złożony wniosek o zastosowanie trybu przyspieszonego (postanowienia prezesa Trybunału: z dnia 20 grudnia 2017 r., M.A. i in., C-661/17, EU:C:2017:1024, pkt 17; z dnia 25 lutego 2021 r., Sea Watch, C-14/21 i C-15/21, EU:C:2021:149, pkt 22).

- 51 Istotny i delikatny z gospodarczego i społecznego punktu widzenia charakter sporu i pytań zadanych Trybunałowi w związku z tym sporem w danej dziedzinie prawa Unii nie oznacza zaś istnienia nadzwyczaj pilnej sytuacji, a w konsekwencji konieczności zastosowania trybu przyspieszonego (zob. podobnie postanowienia prezesa Trybunału: z dnia 27 lutego 2019 r., M.V. i in., C-760/18, EU:C:2019:170, pkt 18; z dnia 25 lutego 2021 r., Sea Watch, C-14/21 i C-15/21, EU:C:2021:149, pkt 24).
- 52 Ponadto okoliczność, że spór ma pilny charakter, a właściwy sąd krajowy jest zobowiązany do podjęcia wszelkich starań w celu zapewnienia szybkiego rozstrzygnięcia sporu, nie uzasadnia sama w sobie rozpatrzenia sprawy przez Trybunał w takim trybie, zważywszy na przedmiot i przesłanki jego zastosowania (zob. podobnie postanowienie prezesa Trybunału z dnia 25 lutego 2021 r., Sea Watch, C-14/21 i C-15/21, EU:C:2021:149, pkt 26–29). To przede wszystkim do sądu krajowego rozpatrującego dany spór, który to sąd znajduje się w najlepszym położeniu, aby ocenić konkretne problemy stron, i który uznaje za konieczne przedłożenie Trybunałowi pytań, należy bowiem zastosowanie – w oczekiwaniu na orzeczenie Trybunału – wszelkich odpowiednich środków tymczasowych w celu zapewnienia pełnej skuteczności orzeczenia, które sam będzie musiał wydać (zob. podobnie postanowienie prezesa Trybunału z dnia 25 lutego 2021 r., Sea Watch, C-14/21 i C-15/21, EU:C:2021:149, pkt 33), co zresztą uczynił sąd odsyłający w niniejszej sprawie.

IV. W przedmiocie dopuszczalności

- 53 Pozwane w postępowaniu głównym, jeden z dwóch interwenientów popierających je w postępowaniu głównym, Irlandia oraz rządy francuski i słowacki zakwestionowały dopuszczalność całego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.
- 54 Argumenty, które podnoszą w tym względzie, są zasadniczo trojakiego rodzaju. Obejmują one, po pierwsze, argumenty o charakterze proceduralnym oparte na tym, że postanowienie odsyłające zostało wydane z jednej strony w następstwie przyjęcia środków zabezpieczających bez przeprowadzenia kontradyktoryjnej debaty, a więc bez uprzedniego wysłuchania stron w postępowaniu głównym, jak wymagały tego właściwe przepisy prawa krajowego, a z drugiej strony bez rozstrzygnięcia przez sąd odsyłający w przedmiocie wniosku pozwanych w postępowaniu głównym zmierzającego do stwierdzenia braku jego jurysdykcji na rzecz sądów szwajcarskich. Po drugie, podniesiono argumenty natury formalnej, zgodnie z którymi treść rzeczonego postanowienia nie spełnia wymogów określonych w art. 94 lit. a) regulaminu postępowania, ponieważ nie przedstawia w sposób wystarczająco dokładny i szczegółowy okoliczności prawnych i faktycznych, w kontekście których sąd odsyłający zwraca się do Trybunału ze swym pytaniem. Sytuacja ta jest szczególnie problematyczna w sprawie mającej złożony charakter, dotyczącej zasadniczo wykładni i stosowania reguł konkurencji Unii. Ponadto może ona uniemożliwić zainteresowanym skuteczne zajęcie stanowiska w kwestiach podlegających rozstrzygnięciu. Po trzecie, wysuwane są argumenty o charakterze prawnomaterialnym dotyczące hipotetycznego charakteru wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, oparte na nieistnieniu rzeczywistego sporu, którego rozpatrzenie mogłoby wymagać wydania przez Trybunał jakiegokolwiek orzeczenia w przedmiocie wykładni. Taka sytuacja wynika w szczególności z faktu, że do FIFA i UEFA nie wpłynął dotychczas żaden wniosek w dobrej i należytej formie o zezwolenie na realizację projektu Superligi, a także z faktu, że projekt ten był jeszcze nieskonkretyzowany i mało zaawansowany zarówno w chwili jego ogłoszenia, jak i w chwili wniesienia powództwa leżącego u podstaw sporu w postępowaniu głównym.

- 55 Ponadto rządy francuski, węgierski i rumuński zakwestionowały dopuszczalność przedstawionych przez sąd odsyłający pytań od trzeciego do szóstego z powodów, które są w istocie analogiczne do tych, na które powołano się w celu zakwestionowania dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w całości, a mianowicie ich niewystarczającego uzasadnienia lub hipotetyczności. Główne argumenty przedstawione w tym kontekście dotyczą braku rzeczywistego lub dostatecznie wyjaśnionego w postanowieniu odsyłającym związku faktycznego lub prawnego pomiędzy, z jednej strony, sporem w postępowaniu głównym, a z drugiej strony, zasadami FIFA dotyczącymi przejmowania i eksploatacji różnych praw związanych z międzynarodowymi rozgrywkami piłki nożnej (pytanie czwarte) oraz postanowieniami traktatu FUE dotyczącymi swobód przepływu (pytanie szóste).

A. W przedmiocie przesłanek proceduralnych wydania postanowienia odsyłającego

- 56 W ramach procedury prejudycjalnej, w świetle podziału zadań między Trybunałem a sądami krajowymi, do Trybunału nie należy badanie, czy postanowienie odsyłające zostało wydane zgodnie z przepisami krajowymi regulującymi ustrój sądów i postępowanie przed nimi. Ponadto Trybunał powinien oprzeć się na tym postanowieniu, o ile postanowienie to nie zostało uchylone na skutek wniesienia środków zaskarżenia przewidzianych ewentualnie przez prawo krajowe (wyroki: z dnia 14 stycznia 1982 r., *Reina*, 65/81, EU:C:1982:6, pkt 7; z dnia 29 marca 2022 r., *Getin Noble Bank*, C-132/20, EU:C:2022:235, pkt 70).
- 57 W rozpatrywanym przypadku nie należy zatem do Trybunału ani określenie, jakie przepisy proceduralne zgodnie z prawem krajowym normują wydanie postanowienia takiego jak postanowienie odsyłające, w przypadku gdy – tak jak w niniejszej sprawie – środki zabezpieczające przyjęto wcześniej bez kontrydiktoryjnej debaty, ani badanie, czy postanowienie to wydano zgodnie z tymi przepisami.
- 58 Ponadto, biorąc pod uwagę argumenty podniesione przez niektóre pozwane w postępowaniu głównym, należy zauważyć, że sąd krajowy może zwrócić się do Trybunału z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zarówno w toku postępowania o charakterze pilnym, takiego jak postępowanie mające za przedmiot zastosowanie środków zabezpieczających lub innych środków tymczasowych (zob. podobnie wyroki: z dnia 24 maja 1977 r., *Hoffmann-La Roche*, 107/76, EU:C:1977:89, pkt 1, 4; a także z dnia 13 kwietnia 2000 r., *Lehtonen i Castors Braine*, C-176/96, EU:C:2000:201, pkt 20), jak i w postępowaniu niemającym charakteru kontrydiktoryjnego (zob. podobnie wyroki: z dnia 14 grudnia 1971 r., *Politi*, 43/71, EU:C:1971:122, pkt 4, 5; a także z dnia 2 września 2021 r., *Finanzamt für Steuerstrafsachen und Steuerfahndung Münster*, C-66/20, EU:C:2021:670, pkt 37), o ile spełnione są wszystkie przesłanki określone w art. 267 TFUE, a wniosek taki spełnia wszystkie wymogi mające zastosowanie do jego formy i treści (zob. podobnie wyrok z dnia 18 czerwca 1998 r., *Corsica Ferries France*, C-266/96, EU:C:1998:306, pkt 23, 24).

B. W przedmiocie treści postanowienia odsyłającego

- 59 Procedura prejudycjalna przewidziana w art. 267 TFUE jest instrumentem współpracy pomiędzy Trybunałem i sądami krajowymi, dzięki któremu Trybunał dostarcza sądom krajowym elementów wykładni prawa Unii, które są niezbędne do wydania wyroków w przedstawionych im sporach. Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem, które znalazło już odzwierciedlenie w art. 94 lit. a) i b) regulaminu postępowania, konieczność dokonania wykładni prawa Unii, która byłaby użyteczna dla sądu krajowego, wymaga, aby sąd krajowy określił ramy stanu faktycznego i prawnego, w jakie

wpisują się zadawane przez niego pytania, lub aby przynajmniej wyjaśnił on okoliczności faktyczne, na jakich opierają się owe pytania. Ponadto jest niezbędne – jak stanowi art. 94 lit. c) regulaminu postępowania przed Trybunałem – by wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zawierał omówienie powodów, dla których sąd odsyłający rozpatruje kwestię wykładni lub ważności określonych przepisów prawa Unii, jak również związku, jaki dostrzega on między tymi przepisami a uregulowaniami krajowymi, które znajdują zastosowanie w postępowaniu głównym. Wymogi te odnoszą się w szczególności do dziedzin, w których występują złożone stany faktyczne i prawne, takich jak dziedzina konkurencji (zob. podobnie wyroki: z dnia 27 listopada 2012 r., *Pringle*, C-370/12, EU:C:2012:756, pkt 83; a także z dnia 29 czerwca 2023 r., *Super Bock Bebidas*, C-211/22, EU:C:2023:529, pkt 23, 24).

- 60 Ponadto informacje zawarte w postanowieniu odsyłającym nie tylko powinny pozwolić Trybunałowi na udzielenie użytecznych odpowiedzi, ale także umożliwić rządów państw członkowskich oraz innym zainteresowanym stronom przedstawienie uwag zgodnie z art. 23 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zob. podobnie wyroki: z dnia 1 kwietnia 1982 r., *Holdijk i in.*, od 141/81 do 143/81, EU:C:1982:122, pkt 7; a także z dnia 11 kwietnia 2000 r., *Deliège*, C-51/96 i C-191/97, EU:C:2000:199, pkt 31).
- 61 W niniejszej sprawie wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym spełnia wymogi przypomniane w dwóch poprzednich punktach niniejszego wyroku. Postanowienie odsyłające przedstawia bowiem w sposób szczegółowy ramy faktyczne i prawne, w które wpisują się pytania skierowane do Trybunału. Następnie postanowienie to przedstawia w sposób szczegółowy powody faktyczne i prawne, które skłoniły sąd odsyłający do uznania, iż zadanie tych pytań jest konieczne, a także związek, który jego zdaniem, w świetle orzecznictwa Trybunału i Sądu, łączy art. 45, 49, 56, 63, 101 i 102 TFUE ze sporem w postępowaniu głównym. Wreszcie sąd odsyłający wskazuje w sposób jasny i precyzyjny okoliczności, na podstawie których samodzielnie sformułował pewne oceny o charakterze faktycznym i prawnym.
- 62 W szczególności oceny sądu odsyłającego odnoszące się, po pierwsze, do rynku rozpatrywanego w postępowaniu głównym, zdefiniowanego jako rynek organizacji i komercyjnego wykorzystania międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej na terytorium Unii, a także eksploatacji różnych praw związanych z tymi rozgrywkami, a po drugie, do pozycji dominującej zajmowanej na tym rynku przez FIFA i UEFA, pozwalają zrozumieć rzeczywisty związek istniejący w tak określonych ramach między sporem w postępowaniu głównym a pytaniem czwartym przedłożonym Trybunałowi, w którym sąd ten zastanawia się nad wykładnią art. 102 TFUE w celu ewentualnego zastosowania tego artykułu do zasad FIFA dotyczących przejęcia i eksploatacji rozpatrywanych praw.
- 63 Ponadto treść uwag na piśmie przedłożonych Trybunałowi wskazuje na fakt, że ich autorzy nie mieli żadnych trudności w zrozumieniu stanu faktycznego i prawnego związanego z pytaniami zadanymi przez sąd odsyłający, w pojęciu znaczenia i zakresu ustaleń faktycznych leżących u ich podstaw, w zapoznaniu się z powodami, dla których sąd odsyłający uznał za konieczne ich przedstawienie, a także ostatecznie w zajęciu pełnego i użytecznego stanowiska na ten temat.

C. W przedmiocie rzeczywistego charakteru sporu i znaczenia dla sprawy pytań skierowanych do Trybunału

- 64 Jedynie do sądu krajowego, przed którym zawisł spór w postępowaniu głównym i który powinien przyjąć na siebie odpowiedzialność za mające zapaść orzeczenie sądowe, należy dokonanie oceny, w świetle szczególnych okoliczności sprawy, zarówno konieczności wydania orzeczenia w trybie

prejudycjalnym po to, aby ów sąd krajowy był w stanie wydać swoje orzeczenie, jak i znaczenia dla sprawy pytań zadanych Trybunałowi. Wynika z tego, że pytania zadane przez sądy krajowe korzystają z domniemania posiadania znaczenia dla sprawy, a odmowa wydania przez Trybunał orzeczenia w przedmiocie takich pytań jest możliwa tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia, o którą się zwrócono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje informacjami w zakresie stanu faktycznego lub prawnego niezbędnymi do udzielenia użytecznej odpowiedzi na owe pytania [zob. podobnie wyroki: z dnia 16 grudnia 1981 r., Foglia, 244/80, EU:C:1981:302, pkt 15, 18; a także z dnia 7 lutego 2023 r., Confédération paysanne i in. (Mutagenеза losowa in vitro), C-688/21, EU:C:2023:75, pkt 32, 33].

- 65 W niniejszej sprawie w uzupełnieniu ustaleń zawartych w pkt 61 niniejszego wyroku należy wskazać, że stwierdzenia sądu odsyłającego streszczone w pkt 28–32 tego wyroku świadczą o rzeczywistym charakterze sporu w postępowaniu głównym. Ponadto te same stwierdzenia, jak również stwierdzenia opisane w pkt 33–46 rzeczonego wyroku, wskazują, że zwrócenie się przez sąd odsyłający w tym kontekście do Trybunału o wykładnię art. 45 i 101 TFUE nie jest w sposób oczywisty pozbawione związku ze stanem faktycznym i z przedmiotem sporu w postępowaniu głównym.
- 66 W szczególności o ile prawdą jest, że między stronami w postępowaniu głównym istnieje spór co do możliwości stosowania przez ten sąd oprócz postanowień traktatu FUE dotyczących reguł konkurencji Unii również artykułów dotyczących swobód przepływu, biorąc pod uwagę treść żądań skierowanych do sądu przez skarżącą w postępowaniu głównym, o tyle, jak przypomniiał rząd hiszpański na rozprawie, wydaje się, że na tym etapie sąd stwierdził swoją właściwość w tym zakresie, zaś kontrola zasadności tego stanowiska nie należy do właściwości Trybunału.
- 67 W konsekwencji wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest dopuszczalny w całości.

V. W przedmiocie pytań prejudycjalnych

- 68 W pierwszych pięciu pytaniach sąd odsyłający zwraca się do Trybunału o dokonanie wykładni art. 101 i 102 TFUE, dotyczących zakazu porozumień antykonkurencyjnych i nadużywania pozycji dominującej, do celów wydania orzeczenia w przedmiocie zgodności z tymi dwoma artykułami szeregu zasad przyjętych przez FIFA i UEFA.
- 69 W pytaniu szóstym sąd ten zwraca się do Trybunału o dokonanie wykładni art. 45, 49, 56 i 63 TFUE, dotyczących swobód przepływu gwarantowanych przez prawo Unii, w celu równoległego wydania orzeczenia w przedmiocie zgodności tychże zasad z rzezonymi czterema postanowieniami.
- 70 Źródłem sporu, w ramach którego pytania te przedstawiono Trybunałowi, jest skarga wniesiona przez przedsiębiorstwo, które podnosi zasadniczo, że zasady przyjęte przez FIFA i UEFA – z uwagi na ich charakter, treść, cele, konkretny kontekst, w jaki się wpisują, oraz sposób ich wprowadzenia w życie – utrudniają, ograniczają lub zakłócają konkurencję na rynku organizacji i komercyjnego wykorzystania międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej na terytorium Unii, a także na rynku eksploatacji różnych praw związanych z tymi rozgrywkami. Dokładniej rzecz ujmując, przedsiębiorstwo to twierdzi, że w następstwie rozpoczęcia projektu nowych międzynarodowych rozgrywek piłki nożnej, który zamierza ono realizować, FIFA i UEFA

naruszyły art. 101 i 102 TFUE, ponieważ wskazały, że zamierzają egzekwować przyjęte przez siebie zasady, podkreślając jednocześnie konkretne konsekwencje, jakie realizacja tego projektu mogłaby mieć dla omawianych rozgrywek, jak również dla uczestniczących w nich klubów i piłkarzy.

- 71 Biorąc pod uwagę zarówno treść pytań skierowanych do Trybunału, jak i charakter sporu, w ramach którego je podniesiono, przed zbadaniem tych pytań należy przedstawić uwagi wstępne dotyczące trzech zagadnień.

A. Uwagi wstępne

1. W kwestii przedmiotu postępowania głównego

- 72 Pytania zadane przez sąd odsyłający odnoszą się wyłącznie do szeregu zasad, w drodze których FIFA i UEFA zamierzają uregulować, po pierwsze, kwestię uprzedniego zezwolenia na określone międzynarodowe rozgrywki piłki nożnej oraz uczestnictwa w nich zawodowych klubów piłkarskich oraz ich zawodników, a po drugie, kwestię eksploatacji różnych praw związanych z tymi rozgrywkami.
- 73 W tym względzie należy stwierdzić przede wszystkim, że z brzmienia owych pytań wynika, iż odnośne zasady znajdują się w art. 22, 67, 68 i 71–73 statutu FIFA oraz w art. 49–51 statutu UEFA. Jednakże, jak wynika z informacji przedstawionych przez sąd odsyłający, zasady te są przedmiotem sporu w postępowaniu głównym jedynie w zakresie, w jakim mają zastosowanie do rozgrywek międzynarodowych „z udziałem” klubów lub „w których uczestniczą” kluby, zgodnie z terminologią użytą, odpowiednio, w art. 71 ust. 1 statutu FIFA i w art. 49 ust. 1 statutu UEFA. Zawody te, kwalifikowane też jako „rozgrywki międzyklubowe” w art. 22 ust. 3 lit. c) statutu FIFA, należą do szerszej kategorii międzynarodowych rozgrywek piłki nożnej tzw. „drugiej kategorii”, wspomnianych w art. 8 i 11 regulaminu meczów międzynarodowych FIFA, a przy tym podlegają mechanizmowi uprzedniego zezwolenia, do którego odnoszą się te artykuły.
- 74 W konsekwencji przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, a zatem i niniejszej sprawy, nie są zasady przyjęte przez FIFA i UEFA w zakresie, po pierwsze, uprzedniego zezwolenia na inne międzynarodowe rozgrywki piłki nożnej, w których uczestniczą wyłącznie drużyny reprezentacyjne krajowych związków piłki nożnej będących członkami FIFA i UEFA, po drugie, uczestnictwa drużyn lub piłkarzy w tych rozgrywkach, a po trzecie, eksploatacji różnych praw z nimi związanych.
- 75 Tym bardziej w niniejszej sprawie przedmiotem sporu nie są ani zasady, które FIFA i UEFA mogą przyjąć w odniesieniu do innych rodzajów działalności, ani postanowienia statutów FIFA i UEFA, które dotyczą funkcjonowania, organizacji, celów czy też samego istnienia tych dwóch stowarzyszeń, przy czym Trybunał wskazał już w tym względzie, że chociaż stowarzyszenia te posiadają autonomię prawną umożliwiającą im przyjmowanie zasad dotyczących w szczególności organizacji zawodów w ich dyscyplinie, ich prawidłowego przebiegu i uczestnictwa w nich sportowców (zob. podobnie wyroki: z dnia 11 kwietnia 2000 r., *Deliège*, C-51/96 i C-191/97, EU:C:2000:199, pkt 67, 68; a także z dnia 13 czerwca 2019 r., *TopFit i Biffi*, C-22/18, EU:C:2019:497, pkt 60), takie stowarzyszenia nie mogą przy tym ograniczać wykonywania praw i wolności przyznanych jednostkom przez prawo Unii (zob. podobnie wyroki: z dnia 15 grudnia 1995 r., *Bosman*, C-415/93, EU:C:1995:463, pkt 81, 83; a także z dnia 13 czerwca 2019 r., *TopFit i Biffi*, C-22/18, EU:C:2019:497, pkt 52).

- 76 Niemniej jednak stwierdzenie poczynione w poprzednim punkcie w żaden sposób nie stoi na przeszkodzie uwzględnieniu przez sąd odsyłający przepisów dotyczących organizacji lub funkcjonowania FIFA i UEFA w toku badania, które sąd ten będzie musiał przeprowadzić celem rozstrzygnięcia sporu w postępowaniu głównym, w zakresie, w jakim ich uwzględnienie jest uzasadnione przy stosowaniu artykułów traktatu FUE, w przedmiocie których sąd ten zwraca się do Trybunału, w świetle wykładni dokonanej w niniejszym wyroku.
- 77 Następnie należy stwierdzić, że chociaż u podstaw sporu w postępowaniu głównym leży skarga wniesiona przez spółkę, która ogłosiła rozpoczęcie projektu nowych międzynarodowych rozgrywek piłki nożnej o nazwie „Superleague”, i mimo że trzecie pytanie sądu odsyłającego dotyczy konkretnie określonych zachowań stanowiących reakcję FIFA i UEFA na rozpoczęcie owego projektu, pozostałe pięć pytań skierowanych przez ten sąd dotyczy z kolei zasad FIFA i UEFA, na których opierały się te zachowania (mianowicie zasad dotyczących uprzedniego zezwolenia na takie rozgrywki oraz uczestnictwa w tych rozgrywkach zawodowych klubów piłkarskich lub zawodników), a także innych zasad odnoszących się, zdaniem tego sądu, do określonego przez niego rynku właściwego (mianowicie zasad dotyczących przejęcia i eksploatacji różnych praw związanych z tymi rozgrywkami).
- 78 Pytania te, rozpatrywane łącznie, mają zatem na celu umożliwienie sądowi odsyłającemu ustalenie, czy te różne zasady – w zakresie, w jakim mogą być wdrażane w odniesieniu do wszystkich nowych międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej organizowanych lub planowanych na terytorium Unii, takich jak te, których zapowiedziane rozpoczęcie leży u podstaw sporu w postępowaniu głównym – stanowią naruszenie art. 45, 49, 56, 63, 101 i 102 TFUE ze względu na swój charakter, treść, cele i konkretny kontekst, w jaki się wpisują.
- 79 W tych okolicznościach Trybunał przy udzielaniu odpowiedzi na wszystkie zadane mu pytania uwzględni wszystkie istotne cechy zasad FIFA i UEFA będących przedmiotem sporu głównego, przytoczonych w postanowieniu odsyłającym i przypomnianych przez wszystkie strony w postępowaniu głównym.
- 80 Należy wreszcie stwierdzić, że sąd odsyłający nie zwraca się przy tym do Trybunału o dokonanie wykładni art. 45, 49, 56, 63, 101 i 102 TFUE w celu rozstrzygnięcia w ten czy inny sposób zgodności samego projektu Superligi z poszczególnymi artykułami traktatu FUE.
- 81 Ponadto w świetle przedmiotu zadanych przez sąd odsyłający pytań pierwszego, drugiego i od czwartego do szóstego, charakterystyka tego projektu nie ma szczególnego znaczenia dla odpowiedzi, jakich należy na nie udzielić. Co więcej, ze względu na przedyskutowanie przez strony w postępowaniu głównym tej charakterystyki, Trybunał ograniczy się w tym względzie do wyjaśnienia w razie potrzeby, w jakim zakresie może ona być istotna, z zastrzeżeniem ustaleń, których będzie musiał dokonać sąd odsyłający.

2. W przedmiocie stosowania prawa Unii do sportu i działalności stowarzyszeń sportowych

- 82 Przedstawione Trybunałowi pytania dotyczą wykładni art. 45, 49, 56, 63, 101 i 102 TFUE w kontekście sporu dotyczącego zasad przyjętych przez dwa podmioty, które zgodnie ze swoimi statutami mają status stowarzyszeń prawa prywatnego odpowiedzialnych za organizację i kontrolę piłki nożnej na poziomie światowym i europejskim, które to zasady dotyczą uprzedniego zezwolenia na międzynarodowe rozgrywki międzyklubowe piłki nożnej oraz eksploatacji różnych praw związanych z tymi rozgrywkami.

- 83 W tym względzie należy przypomnieć, że w zakresie, w jakim uprawianie sportu stanowi działalność gospodarczą, wchodzi ono w zakres przepisów prawa Unii, które mają zastosowanie w przypadku takiej działalności (zob. podobnie wyroki: z dnia 12 grudnia 1974 r., Walrave i Koch, 36/74, EU:C:1974:140, pkt 4; a także z dnia 16 marca 2010 r., Olympique Lyonnais, C-325/08, EU:C:2010:143, pkt 27).
- 84 Za niezwiązane w jakikolwiek sposób z działalnością gospodarczą można uważać jedynie pewne przepisy szczególne, które z jednej strony zostały przyjęte wyłącznie ze względów o charakterze niegospodarczym, a z drugiej strony dotyczą kwestii związanych jedynie ze sportem jako takim. Jest tak w szczególności w przypadku przepisów dotyczących wykluczenia piłkarzy zagranicznych ze składu drużyn uczestniczących w rozgrywkach między drużynami reprezentującymi poszczególne kraje lub ustalania kryteriów klasyfikacji stosowanych przy wyborze sportowców biorących udział w zawodach indywidualnie (zob. podobnie wyroki: z dnia 12 grudnia 1974 r., Walrave i Koch, 36/74, EU:C:1974:140, pkt 8; z dnia 15 grudnia 1995 r., Bosman, C-415/93, EU:C:1995:463, pkt 76, 127; a także z dnia 11 kwietnia 2000 r., Deliège, C-51/96 i C-191/97, EU:C:2000:199, pkt 43, 44, 63, 64, 69).
- 85 Z wyjątkiem tych szczególnych przepisów zasady, jakie stowarzyszenia sportowe przyjmują w celu uregulowania pracy najemnej lub świadczenia usług przez graczy zawodowych lub półzawodowych, czy mówiąc szerzej – zasady, które choć formalnie nie regulują tej pracy lub tego świadczenia usług, mają bezpośredni wpływ na wspomnianą pracę lub rzeczony świadczenie usług, mogą być objęte art. 45 i 56 TFUE (zob. podobnie wyroki: z dnia 12 grudnia 1974 r., Walrave i Koch, 36/74, EU:C:1974:140, pkt 5, 17–19, 25; z dnia 15 grudnia 1995 r., Bosman, C-415/93, EU:C:1995:463, pkt 75, 82–84 i 87; z dnia 12 kwietnia 2005 r., Simutenkov, C-265/03, EU:C:2005:213, pkt 32; a także z dnia 16 marca 2010 r., Olympique Lyonnais, C-325/08, EU:C:2010:143, pkt 28, 30).
- 86 Podobnie zasady przyjęte przez takie stowarzyszenia mogą wchodzić w zakres art. 49 TFUE (zob. podobnie wyrok z dnia 18 lipca 2006 r., Meca-Medina i Majcen/Komisja, C-519/04 P, EU:C:2006:492, pkt 28), a nawet art. 63 TFUE.
- 87 Wreszcie zasady te i, szerzej rzecz ujmując, zachowanie związków, które je przyjęły, podlegają postanowieniom traktatu FUE dotyczącym prawa konkurencji, jeżeli spełnione są przesłanki stosowania owych postanowień (zob. podobnie wyrok z dnia 18 lipca 2006 r., Meca-Medina i Majcen/Komisja, C-519/04 P, EU:C:2006:492, pkt 30–33), co oznacza, że związki te można uznać za „przedsiębiorstwa” w rozumieniu art. 101 i 102 TFUE, a rozpatrywane zasady za „decyzje związków przedsiębiorstw” w rozumieniu art. 101 TFUE.
- 88 Ogólniej rzecz ujmując, ponieważ w rezultacie zasady takie wchodzi w zakres wspomnianych postanowień traktatu FUE, to w przypadku gdy ustanawiają one przepisy mające zastosowanie do jednostek, muszą być opracowane i wykonywane z poszanowaniem ogólnych zasad prawa Unii, w szczególności zasad niedyskryminacji i proporcjonalności (zob. podobnie wyrok z dnia 13 czerwca 2019 r., TopFit i Biffi, C-22/18, EU:C:2019:497, pkt 60, 65, 66 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 89 Tymczasem zasady będące przedmiotem postępowania głównego, niezależnie od tego, czy autorem ich jest FIFA, czy UEFA, nie należą do zasad, do których można by zastosować wyjątek, o którym mowa w pkt 84 niniejszego wyroku, który to wyjątek, jak Trybunał wielokrotnie przypominał, musi ograniczać się do jego określonego przedmiotu i nie można się na niego powoływać w celu wyłączenia z zakresu stosowania postanowień traktatu FUE dotyczących

prawa gospodarczego Unii wszelkiej działalności sportowej (zob. podobnie wyroki: z dnia 14 lipca 1976 r., Donà, 13/76, EU:C:1976:115, pkt 14, 15; z dnia 18 lipca 2006 r., Meca-Medina i Majcen/Komisja, C-519/04 P, EU:C:2006:492, pkt 26).

- 90 Przeciwnie, należy wskazać, po pierwsze, że zasady dotyczące wykonywania przez stowarzyszenie sportowe uprawnień w zakresie uprzednich zezwoleń na zawody sportowe – których organizacja i komercyjne wykorzystanie stanowią dla przedsiębiorstw, które tym się zajmują lub zamierzają tym się zajmować, jak Trybunał już zauważył, działalność gospodarczą – są objęte z tego tytułu zakresem stosowania postanowień traktatu FUE dotyczących prawa konkurencji (zob. podobnie wyrok z dnia 1 lipca 2008 r., MOTOE, C-49/07, EU:C:2008:376, pkt 28). Z tego samego powodu wchodzi one również w zakres stosowania postanowień traktatu FUE dotyczących swobód przepływu.
- 91 Po drugie, zasady przyjęte przez FIFA i UEFA w celu uregulowania uczestnictwa zawodowych klubów piłkarskich oraz zawodników w międzynarodowych rozgrywkach międzyklubowych piłki nożnej również wchodzi w zakres stosowania tych postanowień. Choć bowiem formalnie nie regulują one ani warunków pracy lub świadczenia usług przez piłkarzy, ani warunków świadczenia usług, czy też, szerzej, wykonywania działalności gospodarczej przez zawodowe kluby piłkarskie, należy uznać, że zasady te mają bezpośredni wpływ, odpowiednio, na rzeczoną pracę, świadczenie usług lub wykonywanie działalności gospodarczej, ponieważ nieuchronnie wpływają one na przysługującą zawodnikom i klubom możliwość uczestniczenia w rozpatrywanych rozgrywkach.
- 92 Po trzecie, zasady przyjęte przez FIFA w celu uregulowania eksploatacji różnych praw związanych z międzynarodowymi rozgrywkami piłki nożnej mają na celu właśnie uregulowanie warunków, na jakich przedsiębiorstwa posiadające te prawa mogą je eksploatować lub powierzyć ich eksploatację przedsiębiorstwom trzecim, a taka działalność ma właśnie charakter gospodarczy. Ponadto w sposób bezpośredni wpływają one na warunki, jakich te przedsiębiorstwa trzecie lub inne przedsiębiorstwa mogą oczekiwać w zakresie eksploatacji tych praw, ich zbycia lub przyznania w jakiegokolwiek formie w celu wykonywania działalności pośrednictwa (takiej jak odsprzedaż tych praw nadawcom telewizyjnym i innym podmiotom świadczącym usługi medialne) lub działalności końcowej (takiej jak nadawanie lub retransmisja niektórych meczów w telewizji lub przez Internet) – która to działalność również ma charakter gospodarczy.
- 93 Jak Trybunał już zauważył, te różne rodzaje działalności gospodarczej w zakresie organizacji zawodów sportowych, komercyjnego wykorzystania widowiska sportowego, jego rozpowszechniania i umieszczania w nim reklam są zresztą komplementarne, a nawet wzajemnie powiązane (zob. podobnie wyroki: z dnia 11 kwietnia 2000 r., Deliège, C-51/96 i C-191/97, EU:C:2000:199, pkt 56, 57; a także z dnia 1 lipca 2008 r., MOTOE, C-49/07, EU:C:2008:376, pkt 33).
- 94 W związku z tym całość zasad FIFA i UEFA, w przedmiocie których sąd odsyłający zwraca się do Trybunału, wchodzi w zakres stosowania art. 45, 49, 56, 63, 101 i 102 TFUE.

3. W przedmiocie art. 165 TFUE

- 95 Wszystkie strony w postępowaniu głównym oraz liczne rządy, które uczestniczyły w postępowaniu przed Trybunałem, wypowiadały się w różny sposób na temat konsekwencji wpływających z art. 165 TFUE w kontekście odpowiedzi, jakich należy udzielić na poszczególne pytania zadane przez sąd odsyłający.

- 96 W tym względzie należy zauważyć, po pierwsze, że art. 165 TFUE należy rozpatrywać w świetle art. 6 lit. e) TFUE, który przewiduje, iż Unia ma kompetencje do prowadzenia działań mających na celu wspieranie, koordynowanie lub uzupełnianie działań państw członkowskich w dziedzinach edukacji, kształcenia zawodowego, młodzieży i sportu. Artykuł 165 TFUE konkretyzuje bowiem to postanowienie, precyzując zarówno cele przyświecające działaniom Unii w danych dziedzinach, jak i środki, których można użyć, aby przyczynić się do osiągnięcia tych celów.
- 97 I tak, co się tyczy celów przyświecających działaniom Unii w dziedzinie sportu, art. 165 ust. 1 akapit drugi TFUE stanowi, że Unia przyczynia się do wspierania europejskich przedsięwzięć w zakresie sportu, uwzględniając jego szczególny charakter, jego struktury oparte na zasadzie dobrowolności oraz jego funkcję społeczną i edukacyjną, zaś ust. 2 tiret ostatnie tego artykułu – że działania Unii w tej dziedzinie zmierzają do rozwoju europejskiego wymiaru sportu przez popieranie uczciwości i dostępności we współzawodnictwie sportowym oraz współpracy między podmiotami odpowiedzialnymi za sport, jak również przez ochronę integralności fizycznej i psychicznej sportowców, w szczególności tych najmłodszych.
- 98 Co się tyczy środków, których można użyć w celu przyczynienia się do osiągnięcia tych celów, art. 165 ust. 3 TFUE przewiduje, że Unia sprzyja współpracy z państwami trzecimi oraz z organizacjami międzynarodowymi właściwymi w dziedzinie sportu, a ust. 4 tego artykułu – że Parlament Europejski i Rada Unii Europejskiej, stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą, lub Rada, stanowiąc samodzielnie na wniosek Komisji, mogą przyjąć, odpowiednio, środki zachęcające lub zalecenia.
- 99 Po drugie, jak wynika zarówno z brzmienia art. 165 TFUE, jak i z brzmienia art. 6 lit. e) TFUE, autorzy traktatów zamierzali przyznać Unii w tych postanowieniach kompetencję wspierającą, umożliwiającą jej prowadzenie nie tyle „polityki”, jak przewidziano w innych postanowieniach traktatu FUE, lecz „działania” w wielu określonych dziedzinach, w tym w dziedzinie sportu. Wspomniane postanowienia stanowią zatem podstawę prawną upoważniającą Unię do wykonywania tej kompetencji wspierającej na określonych w nich warunkach i w granicach, które zgodnie z art. 165 ust. 4 tiret pierwsze TFUE obejmują wyłączenie jakiejkolwiek harmonizacji przepisów ustawowych i wykonawczych przyjętych na poziomie krajowym. Ponadto zgodnie z art. 6 TFUE wspomniana kompetencja wspierająca pozwala Unii na przyjmowanie aktów prawnych wyłącznie w celu wspierania, koordynowania lub uzupełniania działań państw członkowskich.
- 100 Jednocześnie, jak wynika to również z kontekstu, w jaki wpisuje się art. 165 TFUE, a w szczególności z umiejscowienia go w części trzeciej traktatu FUE, poświęconej „politykom i działaniom wewnętrznym Unii”, a nie w części pierwszej tego traktatu, która zawiera postanowienia o znaczeniu zasadniczym, wśród których w tytule II znajdują się „[p]ostanowienia ogólne”, dotyczące w szczególności promowania wysokiego poziomu zatrudnienia, zapewnienia odpowiedniej ochrony socjalnej, zwalczania dyskryminacji, ochrony środowiska czy też ochrony konsumentów, artykuł ten nie stanowi postanowienia ogólnego o charakterze przekrojowym.
- 101 Stąd wniosek, że chociaż przy przyjmowaniu na podstawie art. 165 TFUE i na warunkach w nim określonych działań zachęcających lub zaleceń w dziedzinie sportu właściwe instytucje Unii powinny brać pod uwagę różne elementy i cele wymienione w tym artykule, to te różnego rodzaju elementy i cele, jak również działania zachęcające i zalecenia nie muszą być włączane lub uwzględniane w sposób wiążący przy stosowaniu zasad, o wykładnię których sąd odsyłający zwraca się do Trybunału, niezależnie od tego, czy dotyczą one swobód przepływu osób, usług

i kapitału (art. 45, 49, 56 i 63 TFUE), czy też reguł konkurencji (art. 101 i 102 TFUE). Szerzej rzecz ujmując, art. 165 TFUE nie może być też postrzegany jako przepis szczególny, który wyłączałby sport spod stosowania wszystkich lub niektórych innych postanowień prawa pierwotnego Unii, które mogą być do niego stosowane, lub przepis nakazujący zapewnienie mu szczególnego traktowania w ramach tego stosowania.

- 102 Po trzecie, nie zmienia to faktu, że – jak wielokrotnie wskazywał Trybunał – działalność sportowa ma dla Unii oraz dla jej obywateli istotne znaczenie społeczne i edukacyjne, znajdujące obecnie odzwierciedlenie w art. 165 TFUE (zob. podobnie wyroki: z dnia 15 grudnia 1995 r., *Bosman*, C-415/93, EU:C:1995:463, pkt 106; a także z dnia 13 czerwca 2019 r., *TopFit i Biffi*, C-22/18, EU:C:2019:497, pkt 33, 34).
- 103 Ponadto działalność ta odznacza się bezsprzecznie cechami szczególnymi, które choć dotyczą w szczególności sportu amatorskiego, można również odnaleźć w uprawianiu sportu jako działalności gospodarczej (zob. podobnie wyrok z dnia 13 kwietnia 2000 r., *Lehtonen i Castors Braine*, C-176/96, EU:C:2000:201, pkt 33).
- 104 Wreszcie przy stosowaniu art. 45 i 101 TFUE takie cechy szczególne mogą ewentualnie zostać uwzględnione obok innych elementów, o ile cechy te okażą się istotne, przy czym należy zauważyć, że uwzględnienie to może nastąpić jedynie w ramach i z poszanowaniem przesłanek oraz kryteriów stosowania przewidzianych w każdym z tych artykułów. Taka sama ocena dotyczy art. 49, 56, 63 i 102 TFUE.
- 105 W szczególności w przypadku podniesienia argumentu, że zasada przyjęta przez stowarzyszenie sportowe stanowi przeszkodę w swobodnym przepływie pracowników lub porozumienie antykonkurencyjne, uznanie tej zasady za przeszkodę lub porozumienie antykonkurencyjne musi w każdym wypadku opierać się na konkretnej analizie treści tej zasady w rzeczywistym kontekście, w którym ma ona podlegać wprowadzeniu w życie (zob. podobnie wyroki: z dnia 15 grudnia 1995 r., *Bosman*, C-415/93, EU:C:1995:463, pkt 98–103; z dnia 11 kwietnia 2000 r., *Deliège*, C-51/96 i C-191/97, EU:C:2000:199, pkt 61–64; a także z dnia 13 kwietnia 2000 r., *Lehtonen i Castors Braine*, C-176/96, EU:C:2000:201, pkt 48–50). Taka analiza może wymagać uwzględnienia na przykład charakteru, organizacji lub funkcjonowania danego sportu, a ściślej rzecz biorąc, stopnia profesjonalizacji tego sportu, sposobu jego uprawiania, interakcji różnych uczestniczących w nim podmiotów, a także roli odgrywanej przez odpowiedzialne za ten sport na wszystkich szczeblach struktury lub organy, współpracę z którymi Unia wspiera zgodnie z art. 165 ust. 3 TFUE.
- 106 Ponadto w razie wykazania przeszkody w swobodnym przepływie pracowników stowarzyszenie, które przyjęło rozpatrywaną zasadę, ma możliwość wykazania, że jest ona uzasadniona, konieczna i proporcjonalna w świetle pewnych celów, które można uznać za uzasadnione (zob. podobnie wyrok z dnia 15 grudnia 1995 r., *Bosman*, C-415/93, EU:C:1995:463, pkt 104) i które zależą od specyfiki danego sportu.
- 107 To właśnie w świetle całości powyższych rozważań należy zbadać kolejno pytania sądu odsyłającego dotyczące reguł konkurencji, a następnie pytanie dotyczące swobód przepływu.

B. W przedmiocie pytań od pierwszego do piątego, dotyczących reguł konkurencji

- 108 Dwa pierwsze pytania dotyczą zasadniczo sposobu, w jaki zasady takie jak te wprowadzone przez FIFA i UEFA w zakresie uprzedniego zezwolenia na międzynarodowe rozgrywki międzyklubowe piłki nożnej oraz na uczestnictwo zawodowych klubów piłkarskich i sportowców w tych rozgrywkach należy rozpatrywać w świetle, po pierwsze, art. 102 TFUE, a po drugie, art. 101 ust. 1 TFUE.
- 109 Pytanie trzecie dotyczy sposobu, w jaki w świetle tych samych artykułów należy rozpatrywać zapowiedź wdrożenia tych zasad, która przyjęła postać oświadczenia i komunikatu, wspomnianych w pkt 30 i 31 niniejszego wyroku.
- 110 Pytanie czwarte dotyczy z kolei sposobu należytego rozumienia w świetle tych artykułów zasad takich jak te przyjęte przez FIFA w przedmiocie praw do wykorzystania tych rozgrywek.
- 111 Pytanie piąte, zadane na wypadek, gdyby zasady wymienione w trzech poprzednich punktach niniejszego wyroku należało uznać za nadużycie pozycji dominującej objęte art. 102 TFUE lub porozumienie antykonkurencyjne zakazane przez art. 101 ust. 1 TFUE, ma na celu umożliwienie sądowi odsyłającemu ustalenia, czy owe zasady mogą jednak być dopuszczalne w świetle orzecznictwa Trybunału dotyczącego art. 102 TFUE lub na warunkach przewidzianych w art. 101 ust. 3 TFUE.
- 112 Na wstępie, biorąc pod uwagę zakres tych różnych pytań, należy przypomnieć w pierwszej kolejności, że art. 101 i 102 TFUE mają zastosowanie do każdego podmiotu wykonującego działalność gospodarczą, który jako taki należy uznać za przedsiębiorstwo, niezależnie od jego formy prawnej oraz sposobu finansowania (zob. podobnie wyroki: z dnia 23 kwietnia 1991 r., Höfner i Elser, C-41/90, EU:C:1991:161, pkt 21; z dnia 11 grudnia 2007 r., ETI i in., C-280/06, EU:C:2007:775, pkt 38; a także z dnia 1 lipca 2008 r., MOTOE, C-49/07, EU:C:2008:376, pkt 20, 21).
- 113 W konsekwencji artykuły te mają zastosowanie między innymi do podmiotów utworzonych w formie stowarzyszeń mających na celu, zgodnie ze swoimi statutami, organizację i kontrolę danego sportu, w zakresie, w jakim rzeczne podmioty w związku z tym sportem wykonują działalność gospodarczą poprzez oferowanie towarów lub usług i w jakim z tego powodu należy uznać je za „przedsiębiorstwa” (zob. podobnie wyrok z dnia 1 lipca 2008 r., MOTOE, C-49/07, EU:C:2008:376, pkt 22, 23, 26).
- 114 Ponadto art. 101 TFUE ma również zastosowanie do podmiotów, które wprowadzą same niekoniecznie są przedsiębiorstwami, ale można je uznać za „związki przedsiębiorstw”.
- 115 W niniejszym przypadku, biorąc pod uwagę przedmiot sprawy w postępowaniu głównym i wyjaśnienia sądu odsyłającego, należy uznać, że art. 101 i 102 TFUE mają zastosowanie do FIFA i UEFA w zakresie, w jakim te dwa stowarzyszenia wykonują dwojaką działalność gospodarczą, która – jak wynika z pkt 34, 90 i 92 niniejszego wyroku – polega na organizowaniu i komercyjnym wykorzystaniu międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej na terytorium Unii, a także na eksploatacji szeregu praw związanych z tymi rozgrywkami, i że w związku z tym stowarzyszenia te należy uznać za „przedsiębiorstwa”. Ponadto art. 101 TFUE ma do nich zastosowanie, ponieważ członkami tych stowarzyszeń są krajowe związki piłki nożnej, które same można uznać za „przedsiębiorstwa” z racji tego, że wykonują one działalność gospodarczą związaną z organizacją i komercyjnym wykorzystaniem międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej

na szczeblu krajowym, a także z eksploatacją praw z nimi związanych, lub których członkami lub podmiotami zrzeszonymi są podmioty, które można za takie uznać, podobnie jak jest to w przypadku klubów piłkarskich.

- 116 W drugiej kolejności, w odróżnieniu od art. 102 TFUE, który dotyczy wyłącznie jednostronnych zachowań przedsiębiorstw posiadających indywidualnie lub ewentualnie wspólnie pozycję dominującą, art. 101 TFUE obejmuje różne formy zachowań, których cechą wspólną jest współdziałanie wielu przedsiębiorstw, a mianowicie „porozumienia między przedsiębiorstwami”, „praktyki uzgodnione” i „decyzje związków przedsiębiorstw”, niezależnie od ich pozycji na rynku (zob. podobnie wyrok z dnia 16 marca 2000 r., *Compagnie maritime belge transports i in./Komisja*, C-395/96 P i C-396/96 P, EU:C:2000:132, pkt 34–36).
- 117 W niniejszej sprawie zastosowanie art. 102 TFUE do podmiotu takiego jak FIFA lub UEFA wymaga między innymi wykazania, że podmiot ów zajmuje pozycję dominującą na danym rynku. W niniejszej sprawie z informacji sądu odsyłającego wynika zaś, że uważa on, iż każdy z tych dwóch podmiotów zajmuje pozycję dominującą na rynku organizacji i komercyjnego wykorzystania międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej na terytorium Unii, a także eksploatacji różnych praw związanych z tymi rozgrywkami. W konsekwencji na pytania sądu odsyłającego dotyczące wykładni art. 102 TFUE odpowiedzi należy udzielić, opierając się na tym założeniu faktycznym i prawnym, zresztą niepodważalnym, biorąc pod uwagę w szczególności okoliczność, że FIFA i UEFA są jedynymi stowarzyszeniami organizującymi i komercyjnie wykorzystującymi takie rozgrywki na skalę światową i europejską, w odróżnieniu od sytuacji panującej w innych dyscyplinach sportowych.
- 118 Co się tyczy art. 101 ust. 1 TFUE, jego zastosowanie w przypadku podmiotów takich jak FIFA lub UEFA wymaga wykazania istnienia „porozumienia”, „praktyki uzgodnionej” lub „decyzji związku przedsiębiorstw”, które z kolei mogą mieć różny charakter i przybierać różne formy. W szczególności decyzja stowarzyszenia polegająca na przyjęciu lub wprowadzeniu w życie uregulowań mających bezpośredni wpływ na warunki wykonywania działalności gospodarczej przez przedsiębiorstwa, które są jego bezpośrednimi lub pośrednimi członkami, może stanowić taką „decyzję związku przedsiębiorstw” w rozumieniu wskazanego postanowienia (zob. podobnie wyroki: z dnia 19 lutego 2002 r., *Wouters i in.*, C-309/99, EU:C:2002:98, pkt 64; a także z dnia 28 lutego 2013 r., *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas*, C-1/12, EU:C:2013:127, pkt 42–45). W niniejszej sprawie sąd odsyłający zwraca się do Trybunału o dokonanie wykładni art. 101 ust. 1 TFUE właśnie w kwestii decyzji tego rodzaju, czyli decyzji polegających na przyjęciu przez FIFA i UEFA zasad dotyczących uprzedniego zezwolenia na międzynarodowe rozgrywki międzyklubowe piłki nożnej, kontroli uczestnictwa zawodowych klubów piłkarskich oraz zawodników w tych rozgrywkach, a także ewentualnych sankcji nakładanych w przypadku naruszenia zasad dotyczących uprzedniego zezwolenia i uczestnictwa.
- 119 W trzeciej i ostatniej kolejności należy przypomnieć – w zakresie, w jakim pytania zadane przez sąd odsyłający dotyczą zarówno art. 101 TFUE, jak i art. 102 TFUE – że to samo zachowanie może prowadzić do naruszenia zarówno pierwszego, jak i drugiego z tych dwóch artykułów, chociaż służą one odmiennym celom i mają różny zakres stosowania. Artykuły te mogą zatem znaleźć zastosowanie jednocześnie, jeśli spełnione są właściwe im przesłanki stosowania [zob. podobnie wyroki: z dnia 11 kwietnia 1989 r., *Saeed Flugreisen i Silver Line Reisebüro*, 66/86, EU:C:1989:140, pkt 37; z dnia 16 marca 2000 r., *Compagnie maritime belge transports i in./Komisja*, C-395/96 P i C-396/96 P, EU:C:2000:132, pkt 33; a także z dnia 30 stycznia 2020 r., *Generics (UK) i in.*, C-307/18, EU:C:2020:52, pkt 146]. Należy więc je interpretować i stosować w sposób spójny, z poszanowaniem jednak specyfiki każdego z tych dwóch artykułów.

1. W przedmiocie pytania pierwszego, dotyczącego wykładni art. 102 TFUE w świetle zasad dotyczących uprzedniego zezwolenia na międzyklubowe rozgrywki piłki nożnej oraz uczestnictwa klubów i sportowców w tych rozgrywkach

- 120 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 102 TFUE należy interpretować w ten sposób, że w przypadku stowarzyszeń, które są odpowiedzialne za piłkę nożną na szczeblu światowym i europejskim i wykonują równolegle różne rodzaje działalności gospodarczej związanej z organizacją rozgrywek, nadużyciem pozycji dominującej jest przyjęcie i wdrożenie przez nie zasad uzależniających od ich uprzedniego zezwolenia utworzenie przez przedsiębiorstwo trzecie na terytorium Unii nowych międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej, przy czym uprawnienie to nie jest obwarowane kryteriami materialnymi ani regułami proceduralnymi właściwymi dla zapewnienia jego przejrzystego, obiektywnego i niedyskryminacyjnego charakteru.
- 121 Niemniej jednak, jak wynika zarówno z brzmienia zasad, do których odnosi się to pytanie, jak i z informacji zawartych w postanowieniu odsyłającym, które leżą u podstaw tego pytania, zasady będące przedmiotem postępowania głównego dotyczą nie tylko uprzedniego zezwolenia na międzynarodowe rozgrywki międzyklubowe piłki nożnej, lecz również możliwości uczestniczenia w takich rozgrywkach zawodowych klubów piłkarskich oraz zawodników. Jak wynika również z tych informacji, nieprzestrzeganie tych zasad wiąże się ponadto z sankcjami nakładanymi na naruszające je osoby fizyczne lub prawne, które to sankcje obejmują – jak wskazuje trzecie pytanie zadane przez sąd odsyłający i jak przypomniały wszystkie strony w postępowaniu głównym – wykluczenie zawodowych klubów piłkarskich ze wszystkich rozgrywek organizowanych przez FIFA i UEFA, zakaz uczestnictwa piłkarzy w międzyklubowych rozgrywkach piłki nożnej czy też zakaz uczestnictwa tych piłkarzy w spotkaniach drużyn reprezentacyjnych krajowych związków piłki nożnej.
- 122 W świetle tych okoliczności należy uznać, że poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 102 TFUE należy interpretować w ten sposób, że w przypadku stowarzyszeń, które są odpowiedzialne za piłkę nożną na szczeblu światowym i europejskim i wykonują równolegle różne rodzaje działalności gospodarczej związanej z organizacją rozgrywek, nadużyciem pozycji dominującej jest przyjęcie i wdrożenie przez nie zasad uzależniających od ich uprzedniego zezwolenia utworzenie przez przedsiębiorstwo trzecie na terytorium Unii nowych międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej i pozwalających kontrolować uczestnictwo zawodowych klubów piłkarskich oraz zawodników w takich rozgrywkach, pod rygorem sankcji, przy czym te różne uprawnienia nie są obwarowane kryteriami materialnymi ani regułami proceduralnymi właściwymi dla zapewnienia ich przejrzystego, obiektywnego, niedyskryminacyjnego i proporcjonalnego charakteru.

a) W przedmiocie pojęcia „nadużycia pozycji dominującej”

- 123 Artykuł 102 TFUE stanowi, że niezgodne z rynkiem wewnętrznym i zakazane jest nadużywanie przez jedno lub większą liczbę przedsiębiorstw pozycji dominującej na rynku wewnętrznym lub na znacznej jego części, w zakresie, w jakim może wpływać na handel między państwami członkowskimi.
- 124 Jak wynika z utrwalonego orzecznictwa Trybunału, artykuł ten ma na celu uniknięcie naruszeń konkurencji ze szkodą dla interesu ogólnego oraz dla przedsiębiorstw indywidualnych i konsumentów poprzez karanie przedsiębiorstw zajmujących pozycję dominującą za zachowania, które ograniczają konkurencję merytoryczną, a tym samym mogą wyrządzić tym

podmiotom bezpośrednią szkodę, lub też uniemożliwiają lub zakłócają tę konkurencję, a tym samym mogą wyrządzić im szkodę pośrednią (zob. podobnie wyroki: z dnia 17 lutego 2011 r., TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, pkt 22, 24; z dnia 27 marca 2012 r., Post Danmark, C-209/10, EU:C:2012:172, pkt 20; a także z dnia 12 maja 2022 r., Servizio Elettrico Nazionale i in., C-377/20, EU:C:2022:379, pkt 41, 44).

- 125 Takimi zachowaniami są zachowania, które na rynku, na którym konkurencja jest już osłabiona właśnie ze względu na obecność jednego lub kilku przedsiębiorstw zajmujących pozycję dominującą, utrudniają utrzymanie istniejącego na rynku poziomu konkurencji lub jej rozwój poprzez stosowanie środków odmiennych od tych, które regulują konkurencję merytoryczną między przedsiębiorstwami (zob. podobnie wyroki: z dnia 14 października 2010 r., Deutsche Telekom/Commission, C-280/08 P, EU:C:2010:603, pkt 174, 177; z dnia 27 marca 2012 r., Post Danmark, C-209/10, EU:C:2012:172, pkt 24; a także z dnia 12 maja 2022 r., Servizio Elettrico Nazionale i in., C-377/20, EU:C:2022:379, pkt 68).
- 126 Natomiast celem art. 102 TFUE nie jest ani uniemożliwienie przedsiębiorstwom zdobycia poprzez ich własne zasługi pozycji dominującej na jednym lub kilku rynkach, ani zapewnienie pozostania na rynku konkurencyjnym przedsiębiorstwom, które są mniej skuteczne niż przedsiębiorstwa zajmujące taką pozycję (zob. podobnie wyroki: z dnia 27 marca 2012 r., Post Danmark, C-209/10, EU:C:2012:172, pkt 21; z dnia 6 września 2017 r., Intel/Komisja, C-413/14 P, EU:C:2017:632, pkt 133; a także z dnia 12 maja 2022 r., Servizio Elettrico Nazionale i in., C-377/20, EU:C:2022:379, pkt 73).
- 127 Przeciwnie, konkurencja merytoryczna może z definicji prowadzić do zniknięcia z rynku lub odsunięcia na dalszy plan mniej skutecznych konkurencyjnych przedsiębiorstw, a zatem mniej interesujących dla konsumentów w szczególności pod względem cen, produkcji, możliwości wyboru, jakości lub innowacyjności (zob. podobnie wyroki: z dnia 27 marca 2012 r., Post Danmark, C-209/10, EU:C:2012:172, pkt 22; z dnia 6 września 2017 r., Intel/Komisja, C-413/14 P, EU:C:2017:632, pkt 134; a także z dnia 12 maja 2022 r., Servizio Elettrico Nazionale i in., C-377/20, EU:C:2022:379, pkt 45).
- 128 Tym bardziej art. 102 TFUE, który nakłada na przedsiębiorstwa zajmujące pozycję dominującą szczególną odpowiedzialność za to, by swym zachowaniem nie naruszały skutecznej i niezakłóconej konkurencji na rynku wewnętrznym, uznaje za niezgodne z prawem nie samo istnienie pozycji dominującej, lecz jedynie jej nadużywanie (zob. podobnie wyroki: z dnia 27 marca 2012 r., Post Danmark, C-209/10, EU:C:2012:172, pkt 23; z dnia 6 grudnia 2012 r., AstraZeneca/Komisja, C-457/10 P, EU:C:2012:770, pkt 188).

b) W przedmiocie ustalenia istnienia nadużycia pozycji dominującej

- 129 Aby móc stwierdzić w danym przypadku, że określone zachowanie należy uznać za „nadużywanie pozycji dominującej”, konieczne jest co do zasady wykazanie, że rzeczywistym lub potencjalnym skutkiem danego zachowania jest ograniczenie konkurencji merytorycznej za pomocą środków odmiennych od tych, które regulują taką konkurencję między przedsiębiorstwami, poprzez wykluczenie z danego rynku lub rynków równie skutecznych konkurencyjnych przedsiębiorstw (zob. podobnie wyrok z dnia 27 marca 2012 r., Post Danmark, C-209/10, EU:C:2012:172, pkt 25) lub poprzez uniemożliwienie ich rozwoju na tych rynkach, przy czym należy zauważyć, iż tymi rynkami mogą być zarówno rynki, na których zajmowana jest pozycja dominująca, jak i rynki powiązane lub sąsiadujące, na których wspomniane zachowanie może wywierać rzeczywiste lub potencjalne skutki (zob. podobnie wyroki: z dnia 14 listopada 1996 r., Tetra Pak/Komisja,

C-333/94 P, EU:C:1996:436, pkt 25–27; z dnia 17 lutego 2011 r., TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, pkt 84–86; a także z dnia 12 maja 2022 r., Servizio Elettrico Nazionale i in., C-377/20, EU:C:2022:379, pkt 76).

- 130 Wykazanie tej okoliczności, które może wymagać zastosowania różnych typów analizy w zależności od rodzaju zachowania rozpatrywanego w danym przypadku, należy jednak przeprowadzić w każdym przypadku z uwzględnieniem wszystkich istotnych okoliczności faktycznych (zob. podobnie wyroki: z dnia 19 kwietnia 2012 r., Tomra Systems i in./Komisja, C-549/10 P, EU:C:2012:221, pkt 18; a także z dnia 19 stycznia 2023 r., Unilever Italia Mkt. Operations, C-680/20, EU:C:2023:33, pkt 40), niezależnie od tego, czy dotyczą one samego zachowania, rynku właściwego lub rynków właściwych, czy też funkcjonowania na nich konkurencji. Ponadto owo wykazanie powinno służyć ustaleniu w oparciu o precyzyjne i konkretne analizy i dowody, że wspomniane zachowanie ma co najmniej zdolność do wywołania skutków w postaci wykluczenia (zob. podobnie wyrok z dnia 19 stycznia 2023 r., Unilever Italia Mkt. Operations, C-680/20, EU:C:2023:33, pkt 42, 51, 52 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 131 Poza zachowaniami, których rzeczywistym lub potencjalnym skutkiem jest ograniczenie konkurencji merytorycznej poprzez wykluczenie równie skutecznych konkurencyjnych przedsiębiorstw z danego rynku lub rynków, kwalifikację jako „nadużywania pozycji dominującej” można przypisać również zachowaniom, co do których wykazano, że ich rzeczywistym lub potencjalnym skutkiem albo nawet celem jest uniemożliwienie na wcześniejszym etapie przedsiębiorstwom będącym potencjalnymi konkurentami – poprzez stworzenie barier wejścia na rynek, zastosowanie innych środków zamykających dostęp lub innych środków niż te, które regulują konkurencję merytoryczną – choćby tylko dostępu do tego rynku lub tych rynków i w ten sposób uniemożliwienie na nich rozwoju konkurencji, ze szkodą dla konsumentów z powodu ograniczenia na tych rynkach produkcji, rozwoju alternatywnych produktów lub usług czy też innowacyjności [zob. podobnie wyrok z dnia 30 stycznia 2020 r., Generics (UK) i in., C-307/18, EU:C:2020:52, pkt 154–157].
- 132 O ile zatem nie jest zakazane jako takie, aby państwo członkowskie przyznało przedsiębiorstwu w drodze legislacyjnej lub regulacyjnej prawa wyłączne lub specjalne na rynku, o tyle sytuacja taka nie może jednak pozwolić temu przedsiębiorstwu na nadużywanie wynikającej z tego pozycji dominującej, na przykład poprzez wykonywanie tych praw w sposób uniemożliwiający przedsiębiorstwom będącym potencjalnymi konkurentami dostęp do danego rynku lub do rynków powiązanych lub sąsiednich (zob. podobnie wyroki: z dnia 10 grudnia 1991 r., Merici convenzionali porto di Genova, C-179/90, EU:C:1991:464, pkt 14; a także z dnia 13 grudnia 1991 r., GB-Inno-BM, C-18/88, EU:C:1991:474, pkt 17–19, 24). Wymóg taki istnieje tym bardziej w sytuacji, w której prawa takie przyznają temu przedsiębiorstwu uprawnienie do określenia, czy – a jeśli tak, to pod jakimi warunkami – do wykonywania działalności gospodarczej są uprawnione inne przedsiębiorstwa (zob. podobnie wyrok z dnia 1 lipca 2008 r., MOTOE, C-49/07, EU:C:2008:376, pkt 38, 51).
- 133 Utrzymanie lub niezakłócony rozwój konkurencji na rynku wewnętrznym można bowiem zagwarantować tylko wtedy, gdy zapewniona jest równość szans przedsiębiorstw. Przyznanie zaś przedsiębiorstwu wykonującemu daną działalność gospodarczą uprawnienia do określania *de iure* czy nawet *de facto*, jakie inne przedsiębiorstwa mogą też wykonywać tę działalność, jak również do określenia warunków, na jakich działalność ta może być wykonywana, stawia to przedsiębiorstwo w sytuacji konfliktu interesów i zapewnia mu oczywistą przewagę nad konkurentami, pozwalając mu na uniemożliwienie innym podmiotom dostępu do danego rynku

lub na faworyzowanie jego własnej działalności (zob. podobnie wyroki: z dnia 13 grudnia 1991 r., GB-Inno-BM, C-18/88, EU:C:1991:474, pkt 25; z dnia 12 lutego 1998 r., Raso i in., C-163/96, EU:C:1998:54, pkt 28, 29; a także z dnia 1 lipca 2008 r., MOTOE, C-49/07, EU:C:2008:376, pkt 51, 52), a w ten sposób na uniemożliwienie rozwoju konkurencji merytorycznej, ze szkodą dla konsumentów poprzez ograniczenie na tych rynkach produkcji, rozwoju alternatywnych produktów lub usług czy też innowacyjności.

- 134 W konsekwencji przyznanie praw wyłącznych lub specjalnych nadających takie uprawnienie danemu przedsiębiorstwu lub istnienie analogicznej sytuacji na rynkach właściwych musi być obwarowane ograniczeniami, obowiązkami i kontrolą, które pozwolą wykluczyć ryzyko nadużywania przez to przedsiębiorstwo pozycji dominującej i tym samym naruszania przez nie art. 102 TFUE w związku z art. 106 TFUE (zob. podobnie wyrok z dnia 1 lipca 2008 r., MOTOE, C-49/07, EU:C:2008:376, pkt 53).
- 135 Dokładniej rzecz ujmując, w sytuacji gdy dane przedsiębiorstwo jest uprawnione do określania warunków, na jakich przedsiębiorstwa będące potencjalnymi konkurentami mogą uzyskać dostęp do rynku, lub do decydowania o owym dostępie w indywidualnych przypadkach w drodze decyzji dotyczącej uprzedniego zezwolenia lub odmowy wydania uprzedniego zezwolenia na dostęp, to aby samo istnienie tego uprawnienia nie naruszało art. 102 TFUE w związku z art. 106 TFUE, uprawnienie to musi być obwarowane przejrzystymi, jasnymi i precyzyjnymi kryteriami materialnymi (zob. analogicznie wyrok z dnia 28 lutego 2013 r., Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas, C-1/12, EU:C:2013:127, pkt 84–86, 90, 91, 99), pozwalającymi uniknąć jego stosowania w sposób arbitralny. Kryteria te powinny być odpowiednie do tego, aby zapewnić niedyskryminacyjne wykonywanie takiego uprawnienia i umożliwić skuteczną kontrolę (zob. podobnie wyrok z dnia 28 lutego 2013 r., Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas, C-1/12, EU:C:2013:127, pkt 99).
- 136 Ponadto omawiane uprawnienia powinny być obwarowane przejrzystymi i niedyskryminacyjnymi regułami proceduralnymi dotyczącymi między innymi terminów mających zastosowanie do złożenia wniosku o uprzednie zezwolenie i do wydania decyzji w przedmiocie tego wniosku. W tym względzie ustanowione terminy nie mogą działać na niekorzyść przedsiębiorstw będących potencjalnymi konkurentami, uniemożliwiając im skuteczny dostęp do rynku (zob. analogicznie wyrok z dnia 28 lutego 2013 r., Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas, C-1/12, EU:C:2013:127, pkt 86, 92), a w ostatecznym rozrachunku prowadząc do ograniczenia produkcji, rozwoju alternatywnych produktów lub usług oraz innowacji.
- 137 Wymogi identyczne z przypomnianymi w trzech poprzednich punktach niniejszego wyroku są tym bardziej istotne, gdy przedsiębiorstwo zajmujące pozycję dominującą samo, poprzez swoje niezależne zachowanie, a nie ze względu na przyznane przez państwo członkowskie prawa wyłączne lub specjalne, doprowadza do sytuacji, w której jest w stanie uniemożliwić przedsiębiorstwom będącym potencjalnymi konkurentami dostęp do danego rynku (zob. podobnie wyrok z dnia 13 grudnia 1991 r., GB-Inno-BM, C-18/88, EU:C:1991:474, pkt 20). Może tak być w przypadku, gdy przedsiębiorstwo to dysponuje uprawnieniami regulacyjnymi, kontrolnymi i w zakresie nakładania sankcji, umożliwiającymi mu udzielenie zezwolenia na dostęp do rynku lub kontrolowanie tego dostępu, a zatem dysponuje środkami innymi niż te, które przedsiębiorstwa mogą normalnie stosować i które regulują konkurencję merytoryczną między nimi.

138 W konsekwencji takie uprawnienie musi jednocześnie być obwarowane ograniczeniami, obowiązkami i kontrolą, które pozwolą wykluczyć ryzyko nadużywania pozycji dominującej i naruszania art. 102 TFUE.

c) W przedmiocie zakwalifikowania jako nadużycia pozycji dominującej zasad dotyczących uprzedniego zezwolenia na międzyklubowe rozgrywki piłki nożnej oraz uczestnictwa klubów i sportowców w tych rozgrywkach

139 W niniejszej sprawie z informacji sądu odsyłającego wynika, że zarówno FIFA, jak i UEFA wykonują działalność gospodarczą polegającą na organizacji i komercyjnym wykorzystaniu międzynarodowych rozgrywek piłki nożnej oraz na eksploatacji różnych praw związanych z tymi rozgrywkami. Oba te stowarzyszenia są zatem w tym zakresie przedsiębiorstwami. Ponadto oba zajmują na odnośnych rynkach pozycję dominującą, a nawet mają monopol.

140 Następnie należy stwierdzić, że z treści postanowienia odsyłającego wynika, iż zasady, w przedmiocie których sąd ów zwraca się do Trybunału, są zapisane w statutach, które FIFA i UEFA przyjęły jako stowarzyszenia w ramach uprawnień regulacyjnych i kontrolnych, które stowarzyszenia te sobie przyznały, i nadają one tym dwóm podmiotom nie tylko uprawnienie do zezwalania na tworzenie i organizowanie przez przedsiębiorstwa trzecie nowych międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej na terytorium Unii, lecz również uprawnienie do regulowania uczestnictwa zawodowych klubów piłkarskich oraz zawodników w takich rozgrywkach, pod rygorem sankcji.

141 Wreszcie, zgodnie z wyjaśnieniami sądu odsyłającego, te różne uprawnienia nie są obwarowane ani kryteriami materialnymi, ani regułami proceduralnymi właściwymi dla zapewnienia ich przejrzystego, obiektywnego i niedyskryminacyjnego charakteru.

142 W tym względzie z orzecznictwa przytoczonego w pkt 75 niniejszego wyroku wynika, że związki odpowiedzialne za dyscyplinę sportową, takie jak FIFA i UEFA, mogą przyjmować, wprowadzać w życie i egzekwować zasady dotyczące nie tylko w sposób ogólny organizacji i przebiegu zawodów międzynarodowych w odnośnej dyscyplinie, w tym przypadku zawodowej piłce nożnej, ale również, w szczególności, uprzedniego zezwolenia na nie oraz uczestnictwa w nich zawodowych klubów piłkarskich oraz zawodników.

143 W istocie sport ten, który ma w Unii nie tylko istotne znaczenie społeczne i kulturalne (zob. podobnie wyroki: z dnia 15 grudnia 1995 r., Bosman, C-415/93, EU:C:1995:463, pkt 106; z dnia 16 marca 2010 r., Olympique Lyonnais, C-325/08, EU:C:2010:143, pkt 40), ale także medialne, charakteryzuje się między innymi organizowaniem licznych rozgrywek zarówno na poziomie europejskim, jak i krajowym, w których uczestniczy wiele klubów i wielu piłkarzy. Ponadto, podobnie jak w przypadku niektórych innych sportów, cechuje się tym, że uczestnictwo w rozgrywkach jest zastrzeżone dla drużyn, które uzyskały określone wyniki sportowe (zob. podobnie wyrok z dnia 15 grudnia 1995 r., Bosman, C-415/93, EU:C:1995:463, pkt 132), ponieważ przebieg tych rozgrywek polega na konfrontacjach i stopniowym eliminowaniu poszczególnych drużyn. Opiera się on zatem zasadniczo na zasługach sportowych, które można zagwarantować tylko wtedy, gdy wszystkie biorące udział drużyny konkurują na jednakowych warunkach regulacyjnych i technicznych, co gwarantuje w pewnym stopniu równość szans.

144 Taka zróżnicowana specyfika pozwala uznać, że uzasadnione jest objęcie organizacji i przebiegu międzynarodowych zawodowych rozgrywek piłki nożnej wspólnymi zasadami mającymi na celu zapewnienie jednolitości i koordynacji tych rozgrywek w ramach ogólnego kalendarza, a także,

szerzej rzecz ujmując, promowanie w sposób adekwatny i efektywny organizacji zawodów sportowych opartych na równości szans oraz na zasługach. Ponadto uzasadnione jest zapewnienie przestrzegania tych wspólnych zasad za pomocą zasad takich jak te przyjęte przez FIFA i UEFA w kwestii uprzedniego zezwolenia na rzeczony rozgrywki, jak również uczestnictwa w nich klubów i zawodników.

- 145 W zakresie, w jakim tego rodzaju zasady dotyczące uprzedniego zezwolenia i uczestnictwa są w rezultacie zgodne z prawem w szczególnym kontekście zawodowej piłki nożnej i działalności gospodarczej, z którą wiąże się uprawianie tego sportu, ani przyjęcia tych zasad, ani ich stosowania nie można uznać, co do zasady i w sposób ogólny, za „nadużywanie pozycji dominującej” (zob. analogicznie, w odniesieniu do ograniczenia swobody świadczenia usług, wyrok z dnia 11 kwietnia 2000 r., *Deliège*, C-51/96 i C-191/97, EU:C:2000:199, pkt 64).
- 146 To samo dotyczy sankcji ustanowionych w powiązaniu z tymi zasadami, ponieważ takie sankcje są co do zasady uzasadnione w celu zagwarantowania skuteczności rzeczonych zasad (zob. podobnie wyrok z dnia 18 lipca 2006 r., *Meca-Medina i Majcen/Komisja*, C-519/04 P, EU:C:2006:492, pkt 44).
- 147 Natomiast żadna ze specyficznych cech zawodowej piłki nożnej nie pozwala na uznanie za zgodne z prawem przyjęcia, a tym bardziej wprowadzenia w życie zasad dotyczących uprzedniego zezwolenia i uczestnictwa, które zasadniczo nie są obwarowane ograniczeniami, obowiązkami i kontrolą, które wykluczałyby ryzyko nadużywania pozycji dominującej, a w szczególności nie są obwarowane kryteriami materialnymi i regułami proceduralnymi właściwymi do zagwarantowania ich przejrzystego, obiektywnego, precyzyjnego i niedyskryminacyjnego charakteru, mimo że przyznają one podmiotowi powołanemu do ich realizacji uprawnienie do uniemożliwienia wejścia na rynek każdemu konkurującemu przedsiębiorstwu. Jak wynika z pkt 134–138 niniejszego wyroku, należy uznać, że takie zasady naruszają art. 102 TFUE.
- 148 Podobnie w braku kryteriów materialnych i reguł proceduralnych zapewniających przejrzysty, obiektywny, precyzyjny, niedyskryminacyjny i proporcjonalny charakter sankcji ustanowionych w powiązaniu z tymi zasadami sankcje takie należy uznać ze względu na sam ich charakter za naruszenie art. 102 TFUE, jako że mają one charakter dyskrecjonalny. Taka sytuacja uniemożliwia bowiem sprawdzenie w sposób przejrzysty i obiektywny, czy nałożenie tych sankcji jest w poszczególnych przypadkach uzasadnione i proporcjonalne w świetle konkretnych cech danego projektu międzynarodowych rozgrywek międzyklubowych.
- 149 W tym względzie bez znaczenia jest okoliczność, że FIFA i UEFA nie mają monopolu prawnego, a konkurencyjne przedsiębiorstwa mogą teoretycznie organizować nowe rozgrywki, które nie podlegają zasadom przyjętym i stosowanym przez oba te stowarzyszenia. Jak wynika bowiem z wyjaśnień sądu odsyłającego, pozycja dominująca FIFA i UEFA na rynku organizacji i komercyjnego wykorzystania międzynarodowych rozgrywek międzyklubowych piłki nożnej jest tego rodzaju, że w praktyce w obecnym stanie rzeczy nie jest możliwe zorganizowanie w sposób trwały rozgrywek toczących się poza ich ekosystemem, zważywszy na sprawowaną przez nie, bezpośrednio lub za pośrednictwem będących ich członkami krajowych związków piłki nożnej, kontrolę nad klubami, piłkarzami oraz innymi rodzajami rozgrywek, takich jak organizowane na szczeblu krajowym.
- 150 W niniejszej sprawie to jednak do sądu odsyłającego będzie należało zakwalifikowanie zasad rozpatrywanych w postępowaniu głównym w świetle art. 102 TFUE po przeprowadzeniu dodatkowych weryfikacji, które może on uznać za okazać konieczne.

151 W tym kontekście należy uściślić, że aby można było uznać, iż zasady dotyczące uprzedniego zezwolenia na rozgrywki sportowe i uczestnictwa w tych rozgrywkach, takie jak te rozpatrywane w postępowaniu głównym, są obwarowane przejrzystymi, obiektywnymi i precyzyjnymi kryteriami materialnymi oraz przejrzystymi i niedyskryminacyjnymi regułami proceduralnymi, które nie stanowią przeszkody w skutecznym dostępie do rynku, konieczne jest w szczególności, aby owe kryteria i reguły zostały ustanowione w dostępnej formie przed wprowadzeniem w życie tych zasad. Ponadto, aby wspomniane kryteria i reguły można było uznać za niedyskryminacyjne – w szczególności w świetle faktu, że podmioty takie jak FIFA i UEFA same wykonują różne rodzaje działalności gospodarczej na rynku objętym ich zasadami dotyczącymi uprzedniego zezwolenia i uczestnictwa – nie mogą one uzależniać organizacji i komercyjnego wykorzystania rozgrywek, których organizatorami są osoby trzecie, jak również uczestnictwa w nich klubów i zawodników od wymogów, które byłyby albo odmienne od wymogów mających zastosowanie do rozgrywek organizowanych i komercyjnie wykorzystywanych przez podmiot podejmujący decyzje, albo identyczne lub podobne, lecz niemożliwe lub nadmiernie utrudnione do spełnienia w praktyce przez przedsiębiorstwo, które nie ma takiego samego statusu związku lub nie dysponuje takimi samymi uprawnieniami jak ów podmiot i które w związku z tym znajduje się w odmiennej od niego sytuacji. Wreszcie aby sankcje ustanowione w powiązaniu z zasadami dotyczącymi uprzedniego zezwolenia i uczestnictwa, takimi jak zasady rozpatrywane w postępowaniu głównym, nie miały charakteru uznaniowego, muszą być one uregulowane przez kryteria, które powinny nie tylko być przejrzyste, obiektywne, precyzyjne i niedyskryminacyjne, ale także gwarantować, że owe sankcje będą określane w każdym konkretnym przypadku – przy poszanowaniu zasady proporcjonalności – z uwzględnieniem w szczególności charakteru, czasu trwania i wagi stwierdzonego uchybienia.

152 W świetle całości powyższych rozważań na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, że artykuł 102 TFUE należy interpretować w ten sposób, iż w przypadku stowarzyszeń, które są odpowiedzialne za piłkę nożną na szczeblu światowym i europejskim i wykonują równoległe różne rodzaje działalności gospodarczej związanej z organizacją rozgrywek, nadużyciem pozycji dominującej jest przyjęcie i wdrożenie przez nie zasad uzależniających od ich uprzedniego zezwolenia utworzenie przez przedsiębiorstwo trzecie na terytorium Unii nowych międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej i pozwalających kontrolować uczestnictwo zawodowych klubów piłkarskich oraz zawodników w takich rozgrywkach, pod rygorem sankcji, w sytuacji gdy różne uprawnienia nie są obwarowane kryteriami materialnymi ani regułami proceduralnymi właściwymi dla zapewnienia ich przejrzystego, obiektywnego, niedyskryminacyjnego i proporcjonalnego charakteru.

2. W przedmiocie pytania drugiego, dotyczącego wykładni art. 101 ust. 1 TFUE w świetle zasad dotyczących uprzedniego zezwolenia na międzyklubowe rozgrywki piłki nożnej oraz uczestnictwa klubów i sportowców w tych rozgrywkach

153 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 101 ust. 1 TFUE należy interpretować w ten sposób, że w przypadku stowarzyszeń, które są odpowiedzialne za piłkę nożną na szczeblu światowym i europejskim i wykonują równoległe różne rodzaje działalności gospodarczej związanej z organizacją rozgrywek, decyzją związku przedsiębiorstw mającą za cel lub skutek zapobieżenie konkurencji jest przyjęcie i wdrożenie przez nie – bezpośrednio lub za pośrednictwem będących ich członkami krajowych związków piłki nożnej – zasad uzależniających od ich uprzedniego zezwolenia utworzenie przez przedsiębiorstwo trzecie na terytorium Unii nowych międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej, przy czym uprawnienie to nie jest obwarowane kryteriami materialnymi ani regułami proceduralnymi właściwymi dla zapewnienia jego przejrzystego, obiektywnego i niedyskryminacyjnego charakteru.

154 Niemniej jednak, biorąc pod uwagę informacje zawarte w postanowieniu odsyłającym, które leżą u podstaw tego pytania, i z powodów identycznych z powodami przedstawionymi w pkt 121 niniejszego wyroku, należy uznać, że poprzez to pytanie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy artykuł 101 ust. 1 TFUE należy interpretować w ten sposób, że w przypadku stowarzyszeń, które są odpowiedzialne za piłkę nożną na szczeblu światowym i europejskim i wykonują równolegle różne rodzaje działalności gospodarczej związanej z organizacją rozgrywek, decyzją związku przedsiębiorstw mającą za cel lub skutek zapobieżenie konkurencji jest przyjęcie i wdrożenie przez nie – bezpośrednio lub za pośrednictwem będących ich członkami krajowych związków piłki nożnej – zasad uzależniających od ich uprzedniego zezwolenia utworzenie przez przedsiębiorstwo trzecie na terytorium Unii nowych międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej i pozwalających kontrolować uczestnictwo zawodowych klubów piłkarskich oraz zawodników w takich rozgrywkach, pod rygorem sankcji, przy czym te różne uprawnienia nie są obwarowane kryteriami materialnymi ani regułami proceduralnymi właściwymi dla zapewnienia ich przejrzystego, obiektywnego, niedyskryminacyjnego i proporcjonalnego charakteru.

a) W przedmiocie pojęcia zachowania, którego „celem” lub „skutkiem” jest naruszenie konkurencji, oraz w przedmiocie ustalenia istnienia takiego zachowania

155 W pierwszej kolejności należy stwierdzić, że art. 101 ust. 1 TFUE uznaje za niezgodne z rynkiem wewnętrznym i zakazuje wszelkie porozumienia między przedsiębiorstwami, wszelkie decyzje związków przedsiębiorstw i wszelkie uzgodnione praktyki, które mogą wpływać na handel między państwami członkowskimi i których celem lub skutkiem jest zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji wewnątrz rynku wewnętrznego.

156 W niniejszej sprawie, jak wynika z brzmienia pytania, sąd odsyłający zwraca się w istocie do Trybunału wyłącznie o wyjaśnienie, czy art. 101 ust. 1 TFUE należy interpretować w ten sposób, że decyzje związków przedsiębiorstw, takie jak te mające postać zasad FIFA i UEFA, do których się on odnosi, są decyzjami, których „celem lub skutkiem” jest „zapobieżenie” konkurencji.

157 Jednakże postanowienie odsyłające wskazuje również wyraźnie powody, które skłoniły ten sąd do uznania, że owe decyzje związków przedsiębiorstw mogą ponadto wpływać na handel między państwami członkowskimi.

158 W drugiej kolejności, aby w danym przypadku można było uznać, że porozumienie, decyzja związku przedsiębiorstw lub uzgodniona praktyka są objęte zakazem przewidzianym w art. 101 ust. 1 TFUE, zgodnie z brzmieniem tego postanowienia konieczne jest wykazanie, że zachowanie to ma na celu zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji lub że ma ono taki skutek (zob. podobnie wyroki: z dnia 30 czerwca 1966 r., LTM, 56/65, EU:C:1966:38, s. 359; z dnia 29 czerwca 2023 r., Super Bock Bebidas, C-211/22, EU:C:2023:529, pkt 31).

159 W tym celu należy w pierwszym rzędzie zbadać cel rozpatrywanego zachowania. W przypadku gdy po przeprowadzeniu takiego badania okazuje się, że zachowanie to ma antykonkurencyjny cel, badanie jego wpływu na konkurencję nie jest konieczne. Zatem jedynie w przypadku, gdy nie można uznać, że zachowanie to ma antykonkurencyjny cel, konieczne jest w drugim rzędzie przeprowadzenie badania antykonkurencyjnego skutku (zob. podobnie wyroki: z dnia 30 czerwca 1966 r., LTM, 56/65, EU:C:1966:38, s. 359; a także z dnia 26 listopada 2015 r., Maxima Latvija, C-345/14, EU:C:2015:784, pkt 16, 17).

160 Analiza, jaką należy przeprowadzić, różni się w zależności od tego, czy w przypadku danego zachowania zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji jest jego „celem”, czy „skutkiem”, ponieważ każde z tych dwóch pojęć podlega odrębnym reżimom prawnym i dowodowym [zob. podobnie wyrok z dnia 30 stycznia 2020 r., Generics (UK) i in., C-307/18, EU:C:2020:52, pkt 63].

1) W przedmiocie ustalenia istnienia zachowania, którego „celem” jest zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji

161 Jak wynika z utrwalonego orzecznictwa Trybunału, streszczonego w szczególności w wyrokach z dnia 23 stycznia 2018 r., F. Hoffmann-La Roche i in. (C-179/16, EU:C:2018:25, pkt 78) i z dnia 30 stycznia 2020 r., Generics (UK) i in. (C-307/18, EU:C:2020:52, pkt 67), chociaż pojęcie antykonkurencyjnego „celu” nie stanowi wyjątku od pojęcia antykonkurencyjnego „skutku”, jak wynika z pkt 158 i 159 niniejszego wyroku, to jednak należy je interpretować w sposób ścisły.

162 Pojęcie to należy zatem rozumieć w ten sposób, że odnosi się ono wyłącznie do pewnych rodzajów współpracy między przedsiębiorstwami, które są szkodliwe dla konkurencji w stopniu wystarczającym do tego, aby można było uznać, że nie ma konieczności badania ich skutków. Pewne rodzaje współpracy między przedsiębiorstwami można bowiem uznać za szkodliwe dla prawidłowego funkcjonowania normalnej konkurencji z uwagi na sam ich charakter [zob. podobnie wyroki: z dnia 30 czerwca 1966 r., LTM, 56/65, EU:C:1966:38, s. 359; z dnia 23 stycznia 2018 r., F. Hoffmann-La Roche i in., C-179/16, EU:C:2018:25, pkt 78; a także z dnia 30 stycznia 2020 r., Generics (UK) i in., C-307/18, EU:C:2020:52, pkt 67].

163 Do rodzajów zachowań, które należy zaliczyć do tej kategorii, należą przede wszystkim niektóre zachowania o znamionach zmowy szczególnie szkodliwe dla konkurencji, takie jak kartele horyzontalne prowadzące do ustalania cen, ograniczenia zdolności produkcyjnych lub podziału klientów. Te rodzaje zachowań mogą bowiem prowadzić do wzrostu cen lub zmniejszenia produkcji, a w rezultacie obniżenia podaży, pociągając za sobą niewłaściwe wykorzystanie zasobów, ze szkodą dla przedsiębiorstw będących ich użytkownikami i konsumentów (zob. podobnie wyroki: z dnia 20 listopada 2008 r., Beef Industry Development Society i Barry Brothers, C-209/07, EU:C:2008:643, pkt 17, 33; z dnia 11 września 2014 r., CB/Komisja, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, pkt 51; a także z dnia 16 lipca 2015 r., ING Pensii, C-172/14, EU:C:2015:484, pkt 32).

164 W niektórych przypadkach można uznać, że antykonkurencyjny cel mają również inne rodzaje zachowań, które niekoniecznie są tak szkodliwe dla konkurencji. Dotyczy to w szczególności pewnych rodzajów porozumień horyzontalnych innych niż kartele, na przykład tych, które prowadzą do wykluczenia z rynku przedsiębiorstw konkurencyjnych [zob. podobnie wyroki: z dnia 30 stycznia 2020 r., Generics (UK) i in., C-307/18, EU:C:2020:52, pkt 76, 77, 83–87, 101; a także z dnia 25 marca 2021 r., Lundbeck/Komisja, C-591/16 P, EU:C:2021:243, pkt 113, 114], czy też niektórych rodzajów decyzji związków przedsiębiorstw (zob. podobnie wyrok z dnia 27 stycznia 1987 r., Verband der Sachversicherer/Komisja, 45/85, EU:C:1987:34, pkt 41).

165 Aby określić, czy w danym przypadku porozumienie, decyzja związku przedsiębiorstw lub uzgodniona praktyka wykazuje ze względu na sam swój charakter stopień szkodliwości dla konkurencji wystarczający do tego, aby można było uznać, iż ma na celu zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji, konieczne jest zbadanie, po pierwsze, treści porozumienia, decyzji lub praktyki, po drugie, kontekstu gospodarczego i prawnego, w jaki się one

wpisują, a po trzecie, celów, do których osiągnięcia zmierzają (zob. podobnie wyroki: z dnia 11 września 2014 r., CB/Komisja, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, pkt 53; a także z dnia 23 stycznia 2018 r., F. Hoffmann-La Roche i in., C-179/16, EU:C:2018:25, pkt 79).

- 166 W tym względzie przede wszystkim trzeba wskazać, że jeśli chodzi o kontekst gospodarczy i prawny, w jaki wpisuje się rozpatrywane zachowanie, należy wziąć pod uwagę charakter odnośnych towarów lub usług, jak również rzeczywiste warunki, które charakteryzują strukturę i funkcjonowanie danego sektora lub rynku lub danych sektorów lub rynków (wyroki: z dnia 11 września 2014 r., CB/Komisja, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, pkt 53; a także z dnia 23 stycznia 2018 r., F. Hoffmann-La Roche i in., C-179/16, EU:C:2018:25, pkt 80). Nie jest natomiast w żaden sposób konieczne badanie ani tym bardziej wykazanie skutków tego zachowania dla konkurencji, niezależnie od tego, czy są one rzeczywiste, czy potencjalne, lub też negatywne, czy pozytywne, jak wynika z orzecznictwa przytoczonego w pkt 158 i 159 niniejszego wyroku.
- 167 Następnie, jeśli chodzi o cele realizowane przez rozpatrywane zachowanie, należy określić obiektywne cele w zakresie konkurencji, do których osiągnięcia zachowanie to zmierza. Natomiast okoliczność, że zaangażowane przedsiębiorstwa działały bez subiektywnego zamiaru zapobieżenia, ograniczenia lub zakłócenia konkurencji, a także okoliczność, że realizowały one pewne uzasadnione cele, nie są decydujące dla zastosowania art. 101 ust. 1 TFUE (zob. podobnie wyroki: z dnia 6 kwietnia 2006 r., General Motors/Komisja, C-551/03 P, EU:C:2006:229, pkt 64, 77 i przytoczone tam orzecznictwo; z dnia 20 listopada 2008 r., Beef Industry Development Society i Barry Brothers, C-209/07, EU:C:2008:643, pkt 21).
- 168 Wreszcie uwzględnienie wszystkich elementów, o których mowa w trzech poprzednich punktach niniejszego wyroku, powinno pokazać w każdym razie dokładne powody, dla których rozpatrywane zachowanie wykazuje wystarczający stopień szkodliwości dla konkurencji, uzasadniający wniosek, że jego celem jest zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji (zob. podobnie wyrok z dnia 11 września 2014 r., CB/Komisja, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, pkt 69).
- 2) W przedmiocie ustalenia istnienia zachowania, którego „skutkiem” jest zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji*
- 169 Pojęcie zachowania mającego antykonkurencyjny „skutek” obejmuje każde zachowanie, którego nie można uznać za mające antykonkurencyjny „cel”, pod warunkiem wykazania, że rzeczywistym lub potencjalnym skutkiem tego zachowania jest zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji, i to w odczuwalny sposób [zob. podobnie wyroki: z dnia 28 maja 1998 r., Deere/Komisja, C-7/95 P, EU:C:1998:256, pkt 77; a także z dnia 30 stycznia 2020 r., Generics (UK) i in., C-307/18, EU:C:2020:52, pkt 117].
- 170 W tym celu konieczne jest zbadanie, jak rzeczywiście wyglądałaby konkurencja, gdyby dane porozumienie, decyzja związku przedsiębiorstw lub uzgodniona praktyka nie istniały [wyroki: z dnia 30 czerwca 1966 r., LTM, 56/65, EU:C:1966:38, s. 360; a także z dnia 30 stycznia 2020 r., Generics (UK) i in., C-307/18, EU:C:2020:52, pkt 118], poprzez określenie rynku lub rynków, na których zachowanie to może wywoływać skutki, a następnie określenie tych skutków, niezależnie od tego, czy są one rzeczywiste, czy potencjalne. Badanie to wymaga samo w sobie uwzględnienia wszystkich istotnych okoliczności.

b) W przedmiocie zakwalifikowania zasad dotyczących uprzedniego zezwolenia na międzyklubowe rozgrywki piłki nożnej oraz uczestnictwa klubów i sportowców w tych rozgrywkach jako decyzji związku przedsiębiorstw, której „celem” jest ograniczenie konkurencji

- 171 W niniejszej sprawie z postanowienia odsyłającego wynika przede wszystkim, że zasady FIFA i UEFA, w przedmiocie których sąd odsyłający zwraca się do Trybunału z pytaniem, przyznają tym dwóm podmiotom nie tylko uprawnienie do zezwalania na tworzenie i organizowanie wszelkich rozgrywek piłki nożnej na terytorium Unii, a zatem, między innymi, wszelkich nowych międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej planowanych przez przedsiębiorstwo trzecie, ale również uprawnienie do kontrolowania uczestnictwa zawodowych klubów piłkarskich oraz zawodników w takich rozgrywkach, pod rygorem sankcji.
- 172 Co się tyczy w szczególności treści zasad FIFA, z postanowienia odsyłającego wynika, że stanowią one, po pierwsze, iż utworzenie ligi międzynarodowej lub innego analogicznego zgrupowania klubów czy lig nie jest możliwe bez zgody tego podmiotu i krajowego związku lub krajowych związków piłki nożnej, których te kluby lub ligi są członkami. Po drugie, jakiegokolwiek mecze lub rozgrywki nie mogą odbywać się bez uprzedniego zezwolenia FIFA, UEFA oraz tego związku lub tych związków. Po trzecie, bez zgody FIFA żaden zawodnik ani żadna drużyna zrzeszona w krajowym związku piłki nożnej będącym członkiem FIFA lub UEFA nie może rozegrać meczu ani mieć kontaktu sportowego z innym niezrzeszonym zawodnikiem lub inną niezrzeszoną drużyną. Po czwarte, związki, ligi lub kluby należące do krajowego związku piłki nożnej będącego członkiem FIFA mogą być zrzeszone w innym związku będącym członkiem FIFA lub uczestniczyć w rozgrywkach na obszarze jego właściwości terytorialnej jedynie wyjątkowo i za zezwoleniem FIFA, UEFA i obu zainteresowanych związków.
- 173 Zgodnie z postanowieniem odsyłającym zasady UEFA przewidują zaś, po pierwsze, że podmiot ten samodzielnie decyduje na obszarze swojej właściwości terytorialnej o organizacji i zaprzestaniu rozgrywek międzynarodowych, w których uczestniczą krajowe związki piłki nożnej będące jego członkami lub kluby z nimi zrzeszone, z wyjątkiem rozgrywek organizowanych przez FIFA. Po drugie, międzynarodowe mecze, rozgrywki lub turnieje, które nie są organizowane przez UEFA, ale są rozgrywane na obszarze jej właściwości terytorialnej, wymagają uprzedniego zezwolenia FIFA, UEFA lub właściwych związków członkowskich, zgodnie z regulaminem meczów międzynarodowych FIFA. Po trzecie, bez zezwolenia UEFA nie można tworzyć żadnych zgrupowań ani sojuszy pomiędzy ligami lub klubami bezpośrednio lub pośrednio zrzeszonymi w różnych krajowych związkach piłki nożnej będących członkami UEFA.
- 174 Ponadto zdaniem sądu odsyłającego żadne z uprawnień, jakimi dysponują FIFA i UEFA, nie jest obwarowane kryteriami materialnymi ani regułami proceduralnymi właściwymi dla zapewnienia ich przejrzystego, obiektywnego i niedyskryminacyjnego charakteru, takimi jak te wymienione w pkt 151 niniejszego wyroku.
- 175 Następnie z pkt 142–149 niniejszego wyroku wynika, że o ile szczególny charakter międzynarodowych rozgrywek piłki nożnej oraz rzeczywiste warunki, jakie charakteryzują strukturę i funkcjonowanie rynku organizacji i komercyjnego wykorzystania tych rozgrywek na terytorium Unii, pozwalają uznać zasady dotyczące uprzedniego zezwolenia, takie jak te przypomniane wyżej, za zasadniczo zgodne z prawem, o tyle owe elementy kontekstu nie mogą uzasadniać braku kryteriów materialnych i reguł proceduralnych właściwych dla zagwarantowania przejrzystego, obiektywnego, precyzyjnego i niedyskryminacyjnego charakteru takich zasad.

- 176 Wreszcie nawet jeśli przyjęcie tych zasad dotyczących uprzedniego zezwolenia może być usprawiedliwione realizacją pewnych uzasadnionych celów, takich jak cel polegający na zapewnieniu przestrzegania zasad, wartości i reguł gry, które leżą u podstaw zawodowej piłki nożnej, to jednak zasady te podporządkowują uprawnieniom do uprzedniego zezwolenia i nakładania sankcji przysługującym podmiotom, które przyjęły te zasady jako związki przedsiębiorstw, organizację i komercyjne wykorzystanie wszelkich międzynarodowych rozgrywek piłki nożnej innych niż te organizowane równolegle przez te dwa podmioty w ramach wykonywanej działalności gospodarczej. W konsekwencji zasady te przyznają rzeczonym podmiotom uprawnienie do zezwolenia na dostęp każdego przedsiębiorstwa będącego potencjalnym konkurentem do danego rynku, do kontrolowania tego dostępu lub do uzależnienia go od spełnienia warunków, a jednocześnie do określenia zarówno poziomu konkurencji, jaki może istnieć na tym rynku, jak i warunków, na jakich ta ewentualna konkurencja może być prowadzona. W związku z tym rzeczone zasady mogą pozwolić – jeśli nie na wykluczenie z owego rynku każdego konkurencyjnego przedsiębiorstwa, nawet równie skutecznego – przynajmniej na ograniczenie planowania i komercyjnego wykorzystania zawodów alternatywnych lub nowych ze względu na ich formę lub treść. W ten sposób mogą one ponadto pozbawić zawodowe kluby piłkarskie i zawodników wszelkiej możliwości uczestniczenia w tych rozgrywkach, mimo że owe rozgrywki mogą na przykład mieć innowacyjny format, przy jednoczesnym poszanowaniu wszystkich zasad, wartości i reguł gry, które leżą u podstaw tej dyscypliny sportowej. Mogą one ostatecznie pozbawić widzów i telewidzów wszelkiej możliwości oglądania tych rozgrywek na żywo lub ich transmisji.
- 177 Ponadto w zakresie, w jakim zasady dotyczące uprzedniego zezwolenia na międzynarodowe rozgrywki międzyklubowe piłki nożnej uzupełniają zasady dotyczące uczestnictwa zawodowych klubów piłkarskich oraz zawodników w tych rozgrywkach, a także sankcji, jakie mogą wynikać z ich uczestnictwa, należy dodać, że zasady te mogą w sposób oczywisty wzmacniać antykonkurencyjny cel, który jest nierozdzielnie związany z każdym mechanizmem uprzedniego zezwolenia nieobwarowanym ograniczeniami, obowiązkami i kontrolą właściwymi dla zapewnienia ich przejrzystego, obiektywnego, precyzyjnego i niedyskryminacyjnego charakteru. Wzmacniają one bowiem wynikającą z takiego mechanizmu barierę wejścia na rynek, uniemożliwiając każdemu przedsiębiorstwu organizującemu potencjalnie konkurencyjne rozgrywki skuteczne skorzystanie z zasobów dostępnych na rynku, a mianowicie z klubów i zawodników, którzy w przypadku udziału w rozgrywkach, na które FIFA i UEFA nie wydały uprzedniego zezwolenia, narażają się na sankcje, które – jak wskazano w pkt 148 niniejszego wyroku – nie są obwarowane jakimkolwiek kryterium materialnym ani jakimkolwiek regułami proceduralnymi właściwymi dla zapewnienia ich przejrzystego, obiektywnego, precyzyjnego, niedyskryminacyjnego i proporcjonalnego charakteru.
- 178 Z powyższych względów należy uznać, że jeżeli zasady te nie są obwarowane kryteriami materialnymi ani regułami proceduralnymi właściwymi dla zapewnienia ich przejrzystego, obiektywnego, niedyskryminacyjnego i proporcjonalnego charakteru, takimi jak te wskazane w pkt 151 niniejszego wyroku, zasady dotyczące uprzedniego zezwolenia, uczestnictwa i sankcji takie jak te rozpatrywane w postępowaniu głównym wykazują ze względu na swój charakter wystarczający stopień szkodliwości dla konkurencji i mają tym samym na celu zapobieżenie jej istnieniu. Są one zatem objęte zakazem ustanowionym w art. 101 ust. 1 TFUE i nie jest konieczne badanie ich rzeczywistych lub potencjalnych skutków.
- 179 W świetle całości powyższych rozważań na pytanie drugie należy odpowiedzieć, że artykuł 101 ust. 1 TFUE należy interpretować w ten sposób, iż w przypadku stowarzyszeń, które są odpowiedzialne za piłkę nożną na szczeblu światowym i europejskim i wykonują równolegle

różne rodzaje działalności gospodarczej związanej z organizacją rozgrywek, decyzją związku przedsiębiorstw mającą na celu zapobieżenie konkurencji jest przyjęcie i wdrożenie przez nie – bezpośrednio lub za pośrednictwem będących ich członkami krajowych związków piłki nożnej – zasad uzależniających od ich uprzedniego zezwolenia utworzenie przez przedsiębiorstwo trzecie na terytorium Unii nowych międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej i pozwalających kontrolować uczestnictwo zawodowych klubów piłkarskich oraz zawodników w takich rozgrywkach, pod rygorem sankcji, w sytuacji gdy te różne uprawnienia nie są obwarowane kryteriami materialnymi ani regułami proceduralnymi właściwymi dla zapewnienia ich przejrzystego, obiektywnego, niedyskryminacyjnego i proporcjonalnego charakteru.

3. W przedmiocie pytania trzeciego, dotyczącego wykładni art. 101 ust. 1 i art. 102 TFUE w przypadku zachowań polegających na grożeniu sankcjami klubom i sportowcom uczestniczącym w rozgrywkach nieautoryzowanych

- 180 Poprzez pytanie trzecie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 101 ust. 1 i art. 102 TFUE należy interpretować w ten sposób, że dokonana przez podmioty takie jak FIFA i UEFA publiczna zapowiedź nałożenia sankcji na każdy zawodowy klub piłkarski i na każdego piłkarza biorących udział w międzyklubowych rozgrywkach piłki nożnej, którzy nie otrzymali uprzedniego zezwolenia, stanowi decyzję związku przedsiębiorstw o charakterze antykonkurencyjnym lub nadużycie pozycji dominującej, jeżeli sankcje te nie są obwarowane kryteriami materialnymi ani regułami proceduralnymi właściwymi dla zapewnienia ich przejrzystego, obiektywnego, niedyskryminacyjnego i proporcjonalnego charakteru.
- 181 Ze względu na odpowiedzi udzielone na dwa poprzednie pytania, a w szczególności rozważania znajdujące się w pkt 148 i 177 niniejszego wyroku, z których wynika, że taka publiczna zapowiedź stanowi wdrożenie zasad naruszających zarówno art. 102 TFUE, jak i art. 101 ust. 1 TFUE, wobec czego również taka zapowiedź objęta jest zakazami ustanowionymi w tych dwóch postanowieniach, nie ma potrzeby udzielania odrębnej odpowiedzi na niniejsze pytanie.

4. W przedmiocie pytania piątego, odnoszącego się do możliwości uzasadnienia zasad dotyczących uprzedniego zezwolenia na rozgrywki oraz uczestnictwa klubów i sportowców w tych rozgrywkach

- 182 Poprzez pytanie piąte, które należy rozpatrzyć przed pytaniem czwartym, ponieważ odnosi się ono do tych samych zasad FIFA i UEFA co zasady objęte trzema pierwszymi pytaniami, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 101 ust. 3 TFUE i orzecznictwo Trybunału dotyczące art. 102 TFUE należy interpretować w ten sposób, że zasady, za pomocą których stowarzyszenia odpowiedzialne za piłkę nożną na szczeblu światowym i europejskim i wykonujące równolegle różne rodzaje działalności gospodarczej związanej z organizacją rozgrywek uzależniają od swojego uprzedniego zezwolenia utworzenie przez przedsiębiorstwo trzecie na terytorium Unii międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej i kontrolują uczestnictwo zawodowych klubów piłkarskich oraz zawodników w takich rozgrywkach, pod rygorem sankcji, mogą być objęte wyłączeniem przewidzianym w art. 101 ust. 3 TFUE lub można uznać je za uzasadnione.

a) W przedmiocie możliwości uznania pewnych szczególnych zachowań za nieobjęte art. 101 ust. 1 i art. 102 TFUE

- 183 Z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, że nie każde porozumienie między przedsiębiorstwami i nie każda decyzja związku przedsiębiorstw, które ograniczają swobodę działania przedsiębiorstw będących stronami tego porozumienia lub podlegających tej decyzji, są bezwzględnie objęte zakazem ustanowionym w art. 101 ust. 1 TFUE. Badanie kontekstu gospodarczego i prawnego, w jaki wpisują się niektóre z tych porozumień i niektóre z tych decyzji, może bowiem prowadzić do stwierdzenia, po pierwsze, że są one usprawiedliwione realizacją jednego lub większej liczby uzasadnionych celów leżących w interesie ogólnym, które same w sobie są pozbawione antykonkurencyjnego charakteru, po drugie, że konkretne środki, które wykorzystano do realizacji tych celów, są rzeczywiście do tego konieczne, a po trzecie, że nawet jeśli okaże się, iż nieodłącznym skutkiem tych środków jest ograniczenie lub zakłócenie konkurencji, przynajmniej potencjalnie, ów nieodłączny skutek nie wykracza poza to co konieczne, w szczególności nie dochodzi do wyeliminowania wszelkiej konkurencji. Orzecznictwo to może znaleźć zastosowanie w szczególności w przypadku porozumień lub decyzji w postaci zasad przyjętych przez stowarzyszenie takie jak stowarzyszenie zawodowe lub stowarzyszenie sportowe w celu realizacji określonych celów etycznych lub deontologicznych, a ujmując rzecz szerzej, w celu określenia ram wykonywania działalności zawodowej, jeżeli dane stowarzyszenie wykaże spełnienie przypomnianych powyżej przesłanek (zob. podobnie wyroki: z dnia 19 lutego 2002 r., *Wouters i in.*, C-309/99, EU:C:2002:98, pkt 97; z dnia 18 lipca 2006 r., *Meca-Medina i Majcen/Komisja*, C-519/04 P, EU:C:2006:492, pkt 42–48; a także z dnia 28 lutego 2013 r., *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas*, C-1/12, EU:C:2013:127, pkt 93, 96, 97).
- 184 W szczególności w dziedzinie sportu Trybunał stwierdził w świetle dostępnych mu informacji, że przepisy antydopingowe przyjęte przez Międzynarodowy Komitet Olimpijski (MKOl) nie są objęte zakazem ustanowionym w art. 101 ust. 1 TFUE, mimo że ograniczają swobodę działania sportowców, a ich nieodłącznym skutkiem jest ograniczenie potencjalnej konkurencji między nimi poprzez określenie progu, powyżej którego obecność nandrolonu stanowi doping, w celu utrzymania właściwego, uczciwego i obiektywnego przebiegu rozgrywek sportowych, zapewnienia równych szans sportowcom, ochrony ich zdrowia, a także poszanowania wartości etycznych leżących u podstaw sportu, wśród których znajduje się rywalizacja oparta na osiągnięciach (zob. podobnie wyrok z dnia 18 lipca 2006 r., *Meca-Medina i Majcen/Komisja*, C-519/04 P, EU:C:2006:492, pkt 43–55).
- 185 Natomiast orzecznictwo, o którym mowa w pkt 183 niniejszego wyroku, nie znajduje zastosowania w przypadku zachowań, które – niezależnie od tego, czy ich autorem jest takie stowarzyszenie, i niezależnie od uzasadnionych celów interesu ogólnego, na które można by się powołać w celu ich wyjaśnienia – naruszają art. 102 TFUE ze względu na sam swój charakter, co zresztą wynika już w sposób dorozumiany, lecz jednoznaczny z orzecznictwa Trybunału (zob. podobnie wyrok z dnia 1 lipca 2008 r., *MOTOE*, C-49/07, EU:C:2008:376, pkt 53).
- 186 Zważywszy, po pierwsze, że brak subiektywnego zamiaru zapobieżenia, ograniczenia lub zakłócenia konkurencji oraz realizowanie ewentualnie uzasadnionych celów również nie są decydujące dla celów stosowania art. 101 ust. 1 TFUE, a po drugie, że art. 101 i 102 TFUE powinny być interpretowane i stosowane w sposób spójny, należy uznać, iż orzecznictwo przytoczone w pkt 183 niniejszego wyroku nie może znaleźć zastosowania w przypadku zachowań, które nie dość, że przynoszą nieodłączny „skutek” w postaci ograniczenia konkurencji, przynajmniej potencjalnie, poprzez zmniejszenie swobody działania niektórych przedsiębiorstw, to jeszcze wykazują w odniesieniu do tej konkurencji stopień szkodliwości uzasadniający

stwierdzenie, że zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji jest nawet ich „celem”. A zatem tylko wtedy, gdy po zbadaniu rozpatrywanego w danej sprawie zachowania okaże się, że zachowanie to nie ma na celu zapobieżenia, ograniczenia lub zakłócenia konkurencji, należy ustalić następnie, czy rzeczzone zachowanie może być objęte tym orzecznictwem (zob. podobnie wyroki: z dnia 28 lutego 2013 r., *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas*, C-1/12, EU:C:2013:127, pkt 69; z dnia 4 września 2014 r., *API i in.*, od C-184/13 do C-187/13, C-194/13, C-195/13 i C-208/13, EU:C:2014:2147, pkt 49; a także z dnia 23 listopada 2017 r., *CHEZ Elektro Bulgaria i FrontEx International*, C-427/16 i C-428/16, EU:C:2017:890, pkt 51, 53, 56, 57).

- 187 Jeśli chodzi o zachowania mające na celu zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji, zachowania takie mogą skorzystać z wyłączenia spod zakazu przewidzianego w art. 101 ust. 1 TFUE jedynie na podstawie art. 101 ust. 3 TFUE i pod warunkiem, że wszystkie przesłanki przewidziane w tym postanowieniu są spełnione (zob. podobnie wyrok z dnia 20 listopada 2008 r., *Beef Industry Development Society i Barry Brothers*, C-209/07, EU:C:2008:643, pkt 21).
- 188 W niniejszej sprawie, biorąc pod uwagę informacje zawarte w postanowieniu odsyłającym i odpowiedzi na trzy pierwsze pytania zadane przez sąd odsyłający udzielone przez Trybunał w świetle tych informacji, należy uznać, że orzecznictwo przypomniane w pkt 183 niniejszego wyroku nie znajduje zastosowania w przypadku zasad takich jak te rozpatrywane w postępowaniu głównym.

b) W przedmiocie wyłączenia przewidzianego w art. 101 ust. 3 TFUE

- 189 Z samego brzmienia art. 101 ust. 3 TFUE wynika, że wszelkie porozumienia, decyzje związków przedsiębiorstw lub uzgodnione praktyki, które okazują się sprzeczne z art. 101 ust. 1 TFUE, czy to ze względu na swój antykonkurencyjny cel, czy antykonkurencyjny skutek, mogą być objęte wyłączeniem, jeżeli spełniają wszystkie przewidziane w tym względzie przesłanki (zob. podobnie wyroki: z dnia 11 lipca 1985 r., *Remia i in./Komisja*, 42/84, EU:C:1985:327, pkt 38; z dnia 11 września 2014 r., *MasterCard i in./Komisja*, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, pkt 230), przy czym owe przesłanki są bardziej rygorystyczne niż te opisane w pkt 183 niniejszego wyroku.
- 190 Zgodnie z art. 101 ust. 3 TFUE podleganie rzeczonemu wyłączeniu w danym przypadku jest uzależnione od spełnienia czterech kumulatywnych przesłanek. Po pierwsze, należy wykazać z wystarczającym stopniem prawdopodobieństwa (wyrok z dnia 6 października 2009 r., *GlaxoSmithKline Services i in./Komisja i in.*, C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P i C-519/06 P, EU:C:2009:610, pkt 95), że dane porozumienie, decyzja związku przedsiębiorstw lub uzgodniona praktyka umożliwiają osiągnięcie wzrostu efektywności, przyczyniając się albo do polepszenia produkcji lub dystrybucji danych produktów lub usług, albo do popierania postępu technicznego lub gospodarczego. Po drugie, należy wykazać w tym samym stopniu, że słuszną część zysku, który wynika z tego wzrostu efektywności, zastrzeżono dla użytkowników. Po trzecie, dane porozumienie, decyzja lub praktyka nie mogą nakładać na uczestniczące w nich przedsiębiorstwa ograniczeń, które nie są niezbędne do osiągnięcia takiego wzrostu efektywności. Po czwarte, rozpatrywane porozumienie, decyzja lub praktyka nie mogą dawać uczestniczącym w nich przedsiębiorstwom możliwości wyeliminowania wszelkiej skutecznej konkurencji w stosunku do znacznej części danych produktów lub usług.
- 191 Do strony, która powołuje się na takie wyłączenie, należy wykazanie za pomocą przekonujących argumentów i dowodów, że wszystkie przesłanki wymagane do skorzystania z tego wyłączenia zostały spełnione (zob. podobnie wyroki: z dnia 11 lipca 1985 r., *Remia i in./Komisja*, 42/84, EU:C:1985:327, pkt 45; a także z dnia 6 października 2009 r., *GlaxoSmithKline Services*

i in./Komisja i in., C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P i C-519/06 P, EU:C:2009:610, pkt 82). W przypadku gdy te argumenty i dowody wymagają od drugiej strony ich obalenia w przekonujący sposób, w braku takiego obalenia można stwierdzić, że ciężar dowodu spoczywający na stronie, która powołuje się na art. 101 ust. 3 TFUE, został spełniony (zob. podobnie wyroki: z dnia 7 stycznia 2004 r., Aalborg Portland i in./Komisja, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P i C-219/00 P, EU:C:2004:6, pkt 79; a także z dnia 6 października 2009 r., GlaxoSmithKline Services i in./Komisja i in., C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P i C-519/06 P, EU:C:2009:610, pkt 83).

- 192 W szczególności, jeśli chodzi o pierwszą z przesłanek przypomnianych w pkt 190 niniejszego wyroku, wzrost efektywności, jaki porozumienie, decyzja związku przedsiębiorstw lub uzgodniona praktyka powinny umożliwić, nie odpowiada wszelkim korzyściom, jakie uczestniczące w nich przedsiębiorstwa odnoszą z tego porozumienia, decyzji lub praktyki w ramach swojej działalności gospodarczej, lecz jedynie odczuwalnym obiektywnym korzyściom, jakie dane porozumienie, decyzja lub praktyka, rozpatrywane konkretnie, pozwalają osiągnąć w odniesieniu do jednego lub więcej różnych sektorów lub rynków, których one dotyczą. Ponadto aby można było uznać, że ta pierwsza przesłanka została spełniona, należy nie tylko ustalić rzeczywisty charakter i zakres tego wzrostu efektywności, ale również wykazać, że może on kompensować niedogodności, jakie wynikają z rozpatrywanego porozumienia, decyzji lub praktyki z punktu widzenia konkurencji (zob. podobnie wyroki: z dnia 13 lipca 1966 r., Consten i Grundig/Komisja, 56/64 i 58/64, EU:C:1966:41, s. 502; z dnia 11 września 2014 r., MasterCard i in./Komisja, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, pkt 232, 234, 236; a także, analogicznie, wyrok z dnia 27 marca 2012 r., Post Danmark, C-209/10, EU:C:2012:172, pkt 43).
- 193 Jeśli chodzi o drugą przesłankę przypomnianą w pkt 190 niniejszego wyroku, wymaga ona wykazania, że wzrost efektywności, jaki dane porozumienie, decyzja związku przedsiębiorstw lub uzgodniona praktyka ma umożliwić, wywiera korzystny wpływ na wszystkich użytkownikach, czy to przedsiębiorców, konsumentów pośrednich, czy też konsumentów końcowych, przy uwzględnieniu różnych sektorów lub rynków nimi objętych (zob. podobnie wyroki: z dnia 23 listopada 2006 r., Asnef-Equifax i Administración del Estado, C-238/05, EU:C:2006:734, pkt 70; a także z dnia 11 września 2014 r., MasterCard i in./Komisja, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, pkt 236, 242).
- 194 Stąd wniosek, że w sytuacji takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym, w której zachowanie naruszające art. 101 ust. 1 TFUE jest antykonkurencyjne ze względu na cel, to znaczy wykazuje wystarczający stopień szkodliwości dla konkurencji, a ponadto może mieć wpływ na różne kategorie użytkowników lub konsumentów, należy ustalić, czy – a jeśli tak, to w jakim zakresie – zachowanie to, niezależnie od jego szkodliwości, ma korzystny wpływ na każdą z tych kategorii.
- 195 W postępowaniu głównym do sądu odsyłającego należy zatem dokonanie oceny, czy zasady dotyczące uprzedniego zezwolenia, uczestnictwa i sankcji będące przedmiotem sporu w postępowaniu głównym mogą mieć korzystny wpływ na różne kategorie „użytkowników”, którymi są w szczególności krajowe związki piłki nożnej, kluby zawodowe lub amatorskie, piłkarze profesjonalni lub amatorscy, młodzi piłkarze czy też, ujmując rzecz szerzej, konsumenci, w tym widzowie i telewidzowie.
- 196 Należy jednak przypomnieć w tym względzie, że o ile takie zasady mogą w istocie wydawać się uzasadnione, ponieważ przyczyniają się do zagwarantowania przestrzegania zasad, wartości i reguł gry, które leżą u podstaw zawodowej piłki nożnej, w szczególności otwartego

i merytokratycznego charakteru jednostronnych rozgrywek, a także do zapewnienia pewnej formy solidarnej redystrybucji w piłce nożnej, o tyle istnienie takich godnych pochwały celów nie zwalnia stowarzyszeń, które przyjęły te zasady, z obowiązku wykazania przed sądem odsyłającym, po pierwsze, że realizacja tych celów przekłada się na rzeczywisty i wymierny wzrost efektywności, a po drugie, że wzrost ów kompensuje niedogodności z punktu widzenia konkurencji wynikające z zasad rozpatrywanych w postępowaniu głównym.

- 197 Jeśli chodzi o trzecią przesłankę przypomnianą w pkt 190 niniejszego wyroku, dotyczącą niezbędnego lub koniecznego charakteru rozpatrywanego zachowania, wymaga ona oceny i porównania wpływu tego zachowania i wpływu realnie możliwych środków alternatywnych w celu ustalenia, czy wzrost efektywności spodziewany w przypadku rzeczonego zachowania można by osiągnąć za pomocą mniej restrykcyjnych dla konkurencji środków. Przesłanka ta nie może natomiast prowadzić, gdyby była taka możliwość, do wyboru między danym zachowaniem a rzeczonymi alternatywnymi środkami, w przypadku gdy nie wydaje się, aby środki te ograniczały konkurencję w mniejszym stopniu.
- 198 W odniesieniu do czwartej przesłanki przypomnianej w pkt 190 niniejszego wyroku – weryfikacja jej spełnienia w danym przypadku wymaga zbadania elementów o charakterze ilościowym i jakościowym, które charakteryzują funkcjonowanie konkurencji w danych sektorach lub na danych rynkach, w celu ustalenia, czy odnośne porozumienie, decyzja związku przedsiębiorstw lub uzgodniona praktyka dają uczestniczącym w nich przedsiębiorstwom możliwość wyeliminowania wszelkiej skutecznej konkurencji w stosunku do znacznej części danych produktów lub usług. W szczególności w przypadku decyzji związku przedsiębiorstw lub porozumienia, do którego zbiorowo przystąpiły przedsiębiorstwa, posiadany przez nie bardzo duży udział w rynku może stanowić, oprócz innych istotnych okoliczności i w ramach całościowej analizy tych okoliczności, wskazówkę, że owa decyzja lub porozumienie daje uczestniczącym w nich przedsiębiorstwom możliwość wyeliminowania wszelkiej skutecznej konkurencji ze względu na treść i cel lub skutek decyzji lub porozumienia, co samo w sobie wyklucza możliwość objęcia ich wyłączeniem przewidzianym w art. 101 ust. 3 TFUE. Kolejną okolicznością może być fakt, że taka decyzja lub takie porozumienie, likwidując pewną formę skutecznej konkurencji lub określony kanał dostępu do rynku, pozwala istnieć innym z nich (zob. podobnie wyrok z dnia 22 października 1986 r., *Metro/Komisja*, 75/84, EU:C:1986:399, pkt 64, 65, 88).
- 199 W celu ustalenia, czy ta czwarta przesłanka jest spełniona w niniejszej sprawie, sąd odsyłający powinien wziąć pod uwagę przede wszystkim okoliczność, że – jak wskazano w szczególności w pkt 174–179 niniejszego wyroku – zasady dotyczące uprzedniego zezwolenia, uczestnictwa i sankcji rozpatrywane w postępowaniu głównym nie są obwarowane kryteriami materialnymi ani regułami proceduralnymi właściwymi dla zagwarantowania ich przejrzystego, obiektywnego, precyzyjnego i niedyskryminacyjnego charakteru. Należy zaś uznać, że taka sytuacja może umożliwić podmiotom, które przyjęły te zasady, zapobieżenie wszelkiej konkurencji na rynku organizacji i komercyjnego wykorzystania międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej na terytorium Unii.
- 200 Ogólniej rzecz ujmując, badanie szeregu przesłanek wymienionych w pkt 190 niniejszego wyroku może wymagać uwzględnienia cech charakterystycznych i specyfiki jednego lub więcej sektorów lub rynków objętych danym porozumieniem, decyzją związku przedsiębiorstw lub uzgodnioną praktyką, jeżeli te cechy charakterystyczne i specyfika mają decydujące znaczenie dla wyniku tego badania (zob. podobnie wyroki: z dnia 6 października 2009 r., *GlaxoSmithKline Services*

i in./Komisja i in., C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P i C-519/06 P, EU:C:2009:610, pkt 103; a także z dnia 11 września 2014 r., MasterCard i in./Komisja, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, pkt 236).

c) W przedmiocie obiektywnego uzasadnienia w świetle art. 102 TFUE

- 201 W sposób spójny z art. 101 ust. 3 TFUE z orzecznictwa Trybunału dotyczącego art. 102 TFUE wynika, że przedsiębiorstwo zajmujące pozycję dominującą może uzasadnić zachowania, które mogą być objęte zakazem ustanowionym w tym artykule (wyroki: z dnia 27 marca 2012 r., Post Danmark, C-209/10, EU:C:2012:172, pkt 40; a także z dnia 12 maja 2022 r., Servizio Elettrico Nazionale i in., C-377/20, EU:C:2022:379, pkt 46).
- 202 W szczególności takie przedsiębiorstwo może wykazać w tym celu albo że jego zachowanie jest obiektywnie konieczne, albo że skutki w postaci wykluczenia, które zachowanie to powoduje, mogą zostać zrównoważone przez korzyści pod względem efektywności – a nawet korzyści te mogą nad nimi przeważać – z pożytkiem również dla konsumentów (wyroki: z dnia 27 marca 2012 r., Post Danmark, C-209/10, EU:C:2012:172, pkt 41; z dnia 12 maja 2022 r., Servizio Elettrico Nazionale i in., C-377/20, EU:C:2022:379, pkt 46, 86).
- 203 Co się tyczy pierwszej części tej alternatywy, z pkt 147 niniejszego wyroku wynika, że wprowadzenie przez FIFA i UEFA dyskrecjonalnych zasad dotyczących uprzedniego zezwolenia na międzynarodowe rozgrywki międzyklubowe piłki nożnej, kontroli uczestnictwa klubów i zawodników w tych rozgrywkach oraz sankcji nie może być w żadnym wypadku uznane za obiektywnie uzasadnione potrzebami o charakterze technicznym lub handlowym, biorąc pod uwagę właśnie ten dyskrecjonalny charakter, inaczej niż w przypadku, gdyby zasady te były obwarowane kryteriami materialnymi i regułami proceduralnymi odpowiadającymi wymogom przejrzystości, jasności, precyzji, neutralności i proporcjonalności, które obowiązują w tej dziedzinie. Należy zatem uznać, że owe zasady oraz mechanizmy kontroli i sankcji z obiektywnego punktu widzenia mają na celu zastrzeżenie organizacji wszelkich rozgrywek tego rodzaju dla tych podmiotów, co grozi wyeliminowaniem wszelkiej konkurencji ze strony przedsiębiorstwa trzeciego, wobec czego takie zachowanie stanowi zakazane przez art. 102 TFUE nadużycie pozycji dominującej, które nie jest uzasadnione obiektywną koniecznością.
- 204 Jeśli chodzi o drugą część tej alternatywy, do przedsiębiorstwa zajmującego pozycję dominującą należy dowiedzenie, po pierwsze, że jego zachowanie może pozwolić na osiągnięcie wzrostu efektywności – poprzez wykazanie rzeczywistego charakteru i zakresu owego wzrostu, po drugie, że taki wzrost efektywności neutralizuje prawdopodobne szkodliwe skutki tego zachowania dla konkurencji i interesów konsumentów na danym rynku lub rynkach, po trzecie, że wspomniane zachowanie jest niezbędne do osiągnięcia takiego wzrostu efektywności, a po czwarte, że nie eliminuje ono skutecznej konkurencji poprzez usunięcie wszystkich lub większości istniejących źródeł rzeczywistej lub potencjalnej konkurencji (zob. podobnie wyrok z dnia 27 marca 2012 r., Post Danmark, C-209/10, EU:C:2012:172, pkt 42).
- 205 Podobnie jak w przypadku wyłączenia przewidzianego w art. 101 ust. 3 TFUE uzasadnienie to wymaga, aby przedsiębiorstwo, które się na nie powołuje, wykazało za pomocą przekonujących argumentów i dowodów, że wszystkie przesłanki wymagane do skorzystania z niego zostały spełnione.

- 206 W niniejszej sprawie to do sądu odsyłającego będzie należało rozstrzygnięcie kwestii, czy zasady rozpatrywane w postępowaniu głównym spełniają wszystkie przesłanki pozwalające na uznanie ich za uzasadnione na gruncie art. 102 TFUE, po umożliwieniu stronom wywiązania się ze spoczywającego na nich ciężaru dowodu, o którym mowa w pkt 191 niniejszego wyroku.
- 207 W związku z powyższym w odniesieniu do czwartej z tych przesłanek, mających zastosowanie zarówno na gruncie art. 101 ust. 3 TFUE, jak i art. 102 TFUE, należy zauważyć, że ze względu na charakter rozpatrywanych zasad – które uzależniają organizację i komercyjne wykorzystanie wszystkich międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej na terytorium Unii od uprzedniego zezwolenia FIFA i UEFA, przy czym uprawnienie to nie jest obwarowane odpowiednimi kryteriami materialnymi ani regułami proceduralnymi – i pozycję dominującą, a nawet monopolistyczną, którą – jak podkreśla sąd odsyłający – oba te podmioty zajmują na rynku właściwym, należy uznać, że wspomniane zasady dają tym podmiotom możliwość zapobieżenia wszelkiej konkurencji na tym rynku, jak wskazano w pkt 199 niniejszego wyroku.
- 208 Ponadto należy przypomnieć, że niespełnienie jednej z czterech kumulatywnych przesłanek przypomnianych w pkt 190 i 204 niniejszego wyroku wystarczy, aby wykluczyć możliwość objęcia zasad takich jak te rozpatrywane w postępowaniu głównym wyłączeniem przewidzianym w art. 101 ust. 3 TFUE lub uznania ich za uzasadnione na gruncie art. 102 TFUE.
- 209 W świetle całości powyższych rozważań na pytanie piąte należy odpowiedzieć, że art. 101 ust. 3 i art. 102 TFUE należy interpretować w ten sposób, iż zasady, za pomocą których stowarzyszenia odpowiedzialne za piłkę nożną na szczeblu światowym i europejskim i wykonujące równoległe różne rodzaje działalności gospodarczej związanej z organizacją rozgrywek uzależniają od swojego uprzedniego zezwolenia utworzenie przez przedsiębiorstwo trzecie na terytorium Unii międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej i kontrolują uczestnictwo zawodowych klubów piłkarskich oraz zawodników w takich rozgrywkach, pod rygorem sankcji, mogą być objęte wyłączeniem ze stosowania art. 101 ust. 1 TFUE lub uznane za uzasadnione w świetle art. 102 TFUE jedynie w przypadku wykazania za pomocą przekonujących argumentów i dowodów spełnienia wszystkich wymaganych w tym celu przesłanek.

5. W przedmiocie pytania czwartego, dotyczącego wykładni art. 101 i 102 TFUE w kontekście zasad dotyczących praw związanych z rozgrywkami sportowymi

- 210 Poprzez pytanie czwarte sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 101 i 102 TFUE należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie zasadom ustanowionym przez stowarzyszenia odpowiedzialne za piłkę nożną na szczeblu światowym i europejskim i wykonujące równoległe różne rodzaje działalności gospodarczej związanej z organizacją rozgrywek, które to zasady, po pierwsze, wskazują te stowarzyszenia jako pierwotnych właścicieli wszystkich praw mogących wynikać z rozgrywek podlegających ich „jurysdykcji”, w tym praw związanych z rozgrywkami organizowanymi przez przedsiębiorstwo trzecie, a po drugie przyznają tym stowarzyszeniom wyłączne uprawnienie w dziedzinie sprzedaży tych praw.
- 211 W tym względzie należy zauważyć, że FIFA i UEFA w swoich uwagach pisemnych i ustnych przed Trybunałem stanowczo podniosły, iż przepisy szwajcarskiego prawa prywatnego, na które powołuje się sąd odsyłający, a w szczególności art. 67 ust. 1 oraz art. 68 ust. 1 statutu FIFA, w zakresie, w jakim dotyczą praw wynikających z rozgrywek, meczów i innych wydarzeń podlegających „jurysdykcji” FIFA i UEFA, należy rozumieć w ten sposób, że mają one zastosowanie nie do wszystkich rozgrywek objętych właściwością terytorialną i uprawnieniami tych dwóch podmiotów, lecz wyłącznie do tych spośród rzeczonych rozgrywek, które są

organizowane przez owe podmioty, z wyłączeniem rozgrywek, które mogłyby być organizowane przez podmioty lub przedsiębiorstwa trzecie. Zgodnie z ich własną interpretacją tych przepisów FIFA i UEFA nie mogą zatem w żadnym wypadku twierdzić, że są podmiotami praw wynikających z rozgrywek organizowanych przez takie podmioty lub przedsiębiorstwa trzecie.

- 212 W tych okolicznościach, zauważając, jak uczyniła to skarżąca w postępowaniu głównym na rozprawie przed Trybunałem, że zasady rozpatrywane w postępowaniu głównym mogą być rozumiane w inny sposób, zważywszy na różne znaczenia, jakie może przybrać termin „jurysdykcja”, i że zasady te warto byłoby w związku z tym zmienić w celu usunięcia wszelkich możliwych niejasności w tym względzie, Trybunał udzielił odpowiedzi na niniejsze pytanie, przyjmując za przesłankę rozumowania wykładnię wskazaną w poprzednim punkcie oraz uwzględniając związek komplementarności łączący rozpatrywane zasady z zasadami dotyczącymi uprzedniego zezwolenia, uczestnictwa i sankcji będącymi przedmiotem poprzednich pytań. Odpowiedź taka pozostaje zatem bez uszczerbku dla odpowiedzi, jakiej można by udzielić na odrębne pytanie, czy art. 101 i 102 TFUE stoją na przeszkodzie zasadom, na podstawie których podmiot taki jak FIFA wskazuje sam siebie lub wyznacza podmiot taki jak UEFA jako pierwotnego właściciela wszystkich praw wynikających z rozgrywek, które są objęte ich właściwością terytorialną i odpowiednimi uprawnieniami, lecz są organizowane przez podmioty lub przedsiębiorstwa trzecie.

a) W przedmiocie posiadania praw związanych z rozgrywkami sportowymi

- 213 Zgodnie z art. 345 TFUE traktaty UE i FUE nie przesądzają w niczym zasad prawa własności w państwach członkowskich.
- 214 Z powyższego wynika, że nie można uznać, iż art. 101 i 102 TFUE stoją co do zasady na przeszkodzie przepisom takim jak art. 67 i 68 statutu FIFA w zakresie, w jakim przepisy te wskazują ów podmiot i UEFA jako pierwotnych właścicieli wszystkich praw wynikających z międzyklubowych rozgrywek zawodowej piłki nożnej organizowanych przez nie na terytorium Unii przy niezbędnym wsparciu zawodowych klubów piłkarskich oraz zawodników uczestniczących w tych rozgrywkach.
- 215 Przeciwnie, wykładnia art. 101 i 102 TFUE dokonana przez Trybunał i zastosowanie tych artykułów przez sąd odsyłający powinny przyjąć za punkt wyjścia okoliczność, że system własności praw, do których takie przepisy mają zastosowanie, może różnić się w poszczególnych państwach członkowskich, a zatem kwestię znaczenia, jakie należy nadać pojęciu „pierwotnej własności”, do którego odnoszą się te przepisy, należy zbadać przede wszystkim w świetle prawa właściwego w dziedzinie własności i własności intelektualnej, jak zauważyło w istocie wiele rządów interweniujących przed Trybunałem. Otóż niektóre z nich wyjaśniły, że w ich przypadku, w celu zapewnienia zgodności z przepisami ich prawa krajowego mającego zastosowanie w dziedzinie własności i własności intelektualnej, pojęcie to należy rozumieć jako „dobrowolne przeniesienie” lub „przymusowe przeniesienie” praw przez zawodowe kluby piłkarskie na krajowe związki piłki nożnej w momencie zrzeszenia się w nich, uzupełnione późniejszym przeniesieniem tych praw na FIFA i UEFA w chwili przystąpienia tych związków do rzeczonych stowarzyszeń.
- 216 Niniejsza sprawa nie dotyczy jednak tej kwestii, której zbadanie wymagałoby uwzględnienia również art. 17 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, stanowiącego normę prawną mającą na celu przyznanie praw jednostkom poprzez zagwarantowanie prawa własności i prawa własności intelektualnej, bez nadawania jednak tym prawom charakteru bezwzględного lub nienaruszalnego (zob. podobnie wyrok z dnia 29 lipca 2019 r., Spiegel Online, C-516/17,

EU:C:2019:625, pkt 56), jak orzekł już Trybunał w odniesieniu do praw, które są konkretnie rozpatrywane w niniejszej sprawie (wyroki: z dnia 18 lipca 2013 r., FIFA/Komisja, C-204/11 P, EU:C:2013:477, pkt 110; z dnia 18 lipca 2013 r., UEFA/Komisja, C-201/11 P, EU:C:2013:519, pkt 102).

b) W przedmiocie eksploatacji praw związanych z rozgrywkami sportowymi

- 217 W odniesieniu do kwestii tego, czy art. 101 ust. 1 i art. 102 TFUE stoją na przeszkodzie zasadom, do których odnosi się sąd odsyłający, w zakresie, w jakim zasady te dotyczą nie tyle pierwotnej własności praw wynikających z międzyklubowych rozgrywek zawodowej piłki nożnej organizowanych przez FIFA i UEFA, ile komercyjnej eksploatacji tych praw, to jak wynika przede wszystkim z pkt 115, 117, 118, 139 i 140 niniejszego wyroku, zasady takie można postrzegać równolegle jako z jednej strony „decyzję związku przedsiębiorstw” w rozumieniu art. 101 ust. 1 TFUE, a z drugiej strony jako zachowanie „przedsiębiorstwa” zajmującego „pozycję dominującą” wynikające z wykonywania uprawnień regulacyjnych, a zatem środka innego niż środki regulujące konkurencję merytoryczną między przedsiębiorstwami.
- 218 Następnie należy stwierdzić, że art. 101 ust. 1 lit. b) i art. 102 lit. b) TFUE wyraźnie zakazują decyzji związków przedsiębiorstw i praktyk stanowiących nadużycie, które polegają na zapobieganiu lub ograniczaniu konkurencji poprzez ograniczanie lub kontrolowanie produkcji i rynków, obok innych czynników konkurencji, ze szkodą dla konsumentów.
- 219 Jak zauważyły zaś w szczególności niektóre rządy przedstawiające uwagi przed Trybunałem, a także Komisja, celem zasad będących przedmiotem postępowania głównego, jak świadczy badanie ich treści, jest właśnie wprowadzenie w sposób wiążący i całkowity mechanizmu wyłącznej i zbiorowej eksploatacji wszystkich praw wynikających z międzyklubowych rozgrywek zawodowej piłki nożnej organizowanych przez FIFA i UEFA, w dowolnej postaci, w miejsce innych form eksploatacji, które w przypadku nieistnienia tych zasad zawodowe kluby piłkarskie uczestniczące w meczach organizowanych w ramach tych rozgrywek mogłyby swobodnie wybierać, niezależnie od tego, czy ów sposób eksploatacji miałby charakter indywidualny, dwustronny, czy nawet wielostronny.
- 220 Zasady takie jak te, o których mowa w art. 67 i 68 statutu FIFA, zastrzegają bowiem dla tego stowarzyszenia w sposób jasny i precyzyjny wyłączne uprawnienie do określania w drodze regulacyjnej warunków eksploatacji i wykorzystywania tych praw przez FIFA lub przez osoby trzecie. Ponadto zastrzegają one dla FIFA i UEFA wyłączne uprawnienie do udzielania zezwoleń na rozpowszechnianie relacji z meczów lub imprez, w tym związanych z międzyklubowymi rozgrywkami piłki nożnej, na nośnikach audiowizualnych lub innych, niezależnie od miejsca, treści, daty lub środków technicznych.
- 221 Ponadto rzeczzone zasady stanowią również w sposób jednoznaczny, że do zakresu owych uprawnień należy całość tych praw, niezależnie od tego, czy chodzi o prawa majątkowe, prawa do utrwalania, zwielokrotniania i transmisji audiowizualnej, prawa multimedialne, prawa marketingowe i promocyjne, czy też prawa własności intelektualnej.
- 222 W konsekwencji wspomniane zasady pozwalają FIFA i UEFA na kontrolowanie w całości oferty praw związanych z organizowanymi przez nie rozgrywkami międzyklubowymi, a co za tym idzie, na zapobieganie wszelkiej konkurencji między zawodowymi klubami piłkarskimi w zakresie praw związanych z meczami, w których kluby te uczestniczą. Z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał, wynika, że taki sposób konkurencyjnego funkcjonowania rynku nie jest w żaden sposób

teoretyczny, lecz przeciwnie – rzeczywisty i konkretny, i że na przykład istniał on w Hiszpanii do 2015 r. w odniesieniu do praw audiowizualnych związanych z rozgrywkami organizowanymi przez odnośny krajowy związek piłki nożnej.

- 223 Wreszcie, co się tyczy kontekstu gospodarczego i prawnego, w jaki wpisują się zasady będące przedmiotem postępowania głównego, należy zauważyć, po pierwsze, że różne prawa wynikające z międzyklubowych rozgrywek zawodowej piłki nożnej stanowią główne źródło dochodów, jakie mogą czerpać z tych rozgrywek w szczególności FIFA i UEFA jako ich organizatorki, a także zawodowe kluby piłkarskie, bez uczestnictwa których wspomniane rozgrywki nie mogłyby się odbywać. Prawa te znajdują się zatem w centrum działalności gospodarczej opartej na takich rozgrywkach, a zatem ich sprzedaż jest nierozdzielnie związana z ich organizacją.
- 224 W tym względzie monopol, jaki zasady będące przedmiotem postępowania głównego przyznają podmiotowi, który je ustanowił, a mianowicie FIFA, a także UEFA, w dziedzinie eksploatacji i sprzedaży praw, łączy się z bezwzględną kontrolą, jaką podmioty te sprawują nad organizacją i komercyjnym wykorzystaniem rozgrywek, dzięki zasadom będącym przedmiotem trzech pierwszych pytań sądu odsyłającego, i wzmacnia prawne, ekonomiczne i praktyczne znaczenie tych zasad.
- 225 Po drugie, niezależnie od opartej na nich działalności gospodarczej prawa będące przedmiotem postępowania głównego, rozpatrywane jako takie, stanowią zasadniczy element systemu niezakłóconej konkurencji, do którego ustanowienia i utrzymania zmierzają traktaty UE i FUE, jak Trybunał orzekł już w odniesieniu do praw do znaku towarowego, których właścicielami są zawodowe kluby piłkarskie (zob. podobnie wyrok z dnia 12 listopada 2002 r., Arsenal Football Club, C-206/01, EU:C:2002:651, pkt 47, 48). Stanowią one bowiem prawnie chronione i posiadające własną wartość ekonomiczną prawa do komercyjnej eksploatacji w różnych formach istniejącego już towaru lub usługi, w niniejszym przypadku meczu lub serii meczów, podczas których dany klub konfrontuje się z jednym lub większą liczbą innych klubów.
- 226 Jest to zatem parametr konkurencji, nad którym zasady będące przedmiotem postępowania głównego pozbawiają kontroli zawodowe kluby piłkarskie uczestniczące w rozgrywkach międzyklubowych organizowanych przez FIFA i UEFA.
- 227 Po trzecie, w odróżnieniu od organizacji międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej we właściwym tego słowa znaczeniu, która jest działalnością gospodarczą o charakterze „horyzontalnym”, obejmującą wyłącznie podmioty lub przedsiębiorstwa, które są rzeczywistymi lub potencjalnymi organizatorami tych rozgrywek, sprzedaż różnych praw związanych z tymi rozgrywkami ma charakter „wertykalny”, ponieważ po stronie podaży występują w niej te same podmioty lub przedsiębiorstwa, a po stronie popytu przedsiębiorstwa pragnące nabyć te prawa, czy to w celu ich odsprzedaży nadawcom telewizyjnym i innym podmiotom świadczącym usługi medialne (pośrednikom), czy też w celu samodzielnego rozpowszechniania meczów za pośrednictwem różnych sieci łączności elektronicznej i różnych nośników, takich jak telewizja tradycyjna lub na żądanie, radiofonia, Internet, sprzęt telefonii komórkowej i inne pojawiające się na rynku nośniki. Ponadto owi nadawcy sami mogą sprzedawać przestrzeń lub czas przedsiębiorstwom wykonującym działalność w innych sektorach gospodarki do celów reklamowych lub sponsoringu, aby umożliwić tym ostatnim prezentację swoich produktów lub usług w trakcie nadawania rozgrywek.

- 228 Zasady takie jak te rozpatrywane w postępowaniu głównym mogą zatem – ze względu na ich treść, cele, które obiektywnie mają osiągnąć w odniesieniu do konkurencji, jak również kontekst gospodarczy i prawny, w jaki się wpisują – nie tylko zapobiec wszelkiej konkurencji między zawodowymi klubami piłkarskimi zrzeszonymi w krajowych związkach piłki nożnej będących członkami FIFA i UEFA w ramach sprzedaży różnych praw związanych z meczami, w których te kluby uczestniczą, ale także wpłynąć na funkcjonowanie konkurencji na niekorzyść przedsiębiorstw trzecich działających na wszystkich rynkach mediów znajdujących się na późniejszym etapie względem tej sprzedaży, ze szkodą dla konsumentów i widzów.
- 229 W szczególności tego rodzaju zasady mogą umożliwiać obu podmiotom, którym przyznają w tej dziedzinie monopol w postaci pełnej kontroli podaży, stosowanie cen sprzedaży, które są wygórowane, a zatem stanowiących nadużycie (zob. podobnie wyroki: z dnia 14 lutego 1978 r., *United Brands i United Brands Continental/Komisja*, 27/76, EU:C:1978:22, pkt 250; a także z dnia 11 grudnia 2008 r., *Kanal 5 i TV 4*, C-52/07, EU:C:2008:703, pkt 28, 29), w odniesieniu do których obecni lub potencjalni nabywcy praw mają jedynie ograniczoną siłę negocjacyjną, biorąc pod uwagę fundamentalne i niepowtarzalne znaczenie międzyklubowych rozgrywek i meczów zawodowej piłki nożnej, jako atrakcyjnych produktów mogących przyciągać i przywiązywać do siebie ogromną publiczność przez cały rok, dla oferty programów i audycji, które nadawcy mogą proponować swoim klientom, czy mówiąc bardziej ogólnie, widzom. Ponadto zobowiązując wszystkich obecnych lub potencjalnych nabywców praw do zaopatrywania się u dwóch sprzedawców, z których każdy oferuje wachlarz produktów wyłącznych, których nie można znaleźć w ofercie alternatywnej, posiadających dzięki temu bardzo atrakcyjny wizerunek i silną reputację, mogą one skłonić tych obecnych lub potencjalnych nabywców do ujednolicenia ich zachowania na rynku i oferty skierowanej do ich własnych klientów, a zatem prowadzić do ograniczenia wyboru i innowacyjności, ze szkodą dla konsumentów i widzów.
- 230 Z powyższych względów można uznać, że zasady takie jak te rozpatrywane w postępowaniu głównym, które wprowadzają w sposób wiążący i całkowity mechanizm wyłącznej eksploatacji wszystkich praw wynikających z międzyklubowych rozgrywek zawodowej piłki nożnej organizowanych przez FIFA i UEFA w miejsce innych form eksploatacji, które w przypadku nieistnienia tych zasad mogłyby zostać swobodnie wybrane, mają na „celu” zapobieżenie lub ograniczenie konkurencji na różnych odnośnych rynkach w rozumieniu art. 101 ust. 1 TFUE i stanowią „nadużycie” pozycji dominującej w rozumieniu art. 102 TFUE, chyba że wykazany zostanie ich uzasadniony charakter. Jest tak tym bardziej w przypadku, gdy takie zasady łączą się z zasadami dotyczącymi uprzedniego zezwolenia, uczestnictwa i sankcji, takimi jak te będące przedmiotem poprzednich pytań.

c) W przedmiocie istnienia ewentualnego uzasadnienia

- 231 Co się tyczy kwestii, czy takie zasady mogą spełniać wszystkie przesłanki przypomniane w pkt 190 i 204 niniejszego wyroku, których spełnienie jest konieczne, aby zasady te mogły być objęte wyłączeniem na podstawie art. 101 ust. 3 TFUE i zostać uznane za uzasadnione w świetle art. 102 TFUE, należy zauważyć, że to do sądu odsyłającego będzie należało wypowiedzenie się w tej kwestii, po umożliwieniu stronom w postępowaniu głównym wywiązania się ze spoczywającego na nich ciężaru dowodu.
- 232 Niemniej jednak należy zauważyć, po pierwsze, że pozwane w postępowaniu głównym, wiele rządów i Komisja podniosły przed Trybunałem, iż zasady te umożliwiają osiągnięcie wzrostu efektywności, ponieważ przyczyniają się do ulepszenia zarówno produkcji, jak i dystrybucji. Pozwalając bowiem obecnym lub potencjalnym nabywcom na negocjowanie zakupu praw

z dwoma wyłącznymi sprzedawcami przed każdą z rozgrywek międzynarodowych lub europejskich organizowanych przez te podmioty, zmniejszają one znacznie koszty transakcji, a także niepewność, z jaką nabywcy mieliby do czynienia, gdyby musieli negocjować indywidualnie z uczestniczącymi klubami, których pozycja i interesy w odniesieniu do sprzedaży tych praw mogłyby się różnić. Ponadto i przede wszystkim umożliwiają one owym obecnym lub potencjalnym nabywcom, na warunkach określonych i stosowanych w sposób spójny na szczeblu międzynarodowym lub europejskim, dostęp do praw nieporównywalnie bardziej atrakcyjnych niż prawa, które mogłyby im zostać zaproponowane wspólnie przez kluby uczestniczące w danym meczu, biorąc pod uwagę fakt, że prawa te czerpią wartość z powszechnej renomy FIFA lub UEFA i odnoszą się – jeśli nie do wszystkich organizowanych przez nie rozgrywek – przynajmniej do znacznej partii meczów zaplanowanych na różnych etapach tych rozgrywek (mecze kwalifikacyjne, mecze grupowe i faza finałowa).

- 233 Jednakże to do sądu odsyłającego będzie należało określenie zakresu tego wzrostu efektywności w świetle argumentów i dowodów przedstawionych przez strony w postępowaniu głównym, a w razie ustalenia jego rzeczywistego charakteru i zakresu – wypowiedzenie się w kwestii, czy taki wzrost efektywności mógłby zrekompensować niedogodności wynikające z zasad rozpatrywanych w postępowaniu głównym z punktu widzenia konkurencji.
- 234 Po drugie, pozwane w postępowaniu przed sądem krajowym, wiele rządów i Komisja podniosły, że słuszną część zysku, która wydaje się wynikać ze wzrostu efektywności spowodowanego przez zasady będące przedmiotem postępowania głównego, jest zastrzeżona dla użytkowników. Tak więc zysk osiągany ze scentralizowanej sprzedaży różnych praw związanych z międzyklubowymi rozgrywkami piłki nożnej organizowanymi przez FIFA i UEFA jest przeznaczany w znacznym stopniu na finansowanie lub projekty mające na celu zapewnienie pewnej formy solidarnej redystrybucji w ramach piłki nożnej, z korzyścią nie tylko dla zawodowych klubów piłkarskich uczestniczących w tych rozgrywkach, ale również dla tych, które w nich nie uczestniczą, dla klubów amatorskich, piłkarzy zawodowych, żeńskiej piłki nożnej, młodych zawodników, a także innych kategorii podmiotów piłki nożnej. Podobnie ulepszenie produkcji i dystrybucji wynikające z tej scentralizowanej sprzedaży oraz solidarna redystrybucja zysku, którego osiągnięcie ta sprzedaż umożliwia, w ostatecznym rozrachunku służą kibicom, konsumentom, którymi są telewizorzy, a szerzej rzecz ujmując, wszystkim obywatelom Unii uprawiającym piłkę nożną na poziomie amatorskim.
- 235 Argumenty te wydają się na pierwszy rzut oka przekonujące, biorąc pod uwagę podstawowe cechy międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej organizowanych na szczeblu światowym lub europejskim. Prawidłowe funkcjonowanie, trwałość i sukces tych rozgrywek opierają się bowiem na utrzymaniu równowagi i zachowaniu pewnej równości szans między zawodowymi klubami piłkarskimi, które w nich uczestniczą, zważywszy, że – jak wynika z pkt 143 niniejszego wyroku – łączy je stosunek współzależności. Ponadto rozgrywki te są uzależnione od mniejszych zawodowych klubów piłkarskich i amatorskich klubów piłkarskich, które choć w nich nie uczestniczą, to inwestują na szczeblu lokalnym w rekrutację i szkolenie młodych utalentowanych piłkarzy, spośród których niektórzy staną się zawodowcami i będą mogli mieć nadzieję na dołączenie do klubów uczestniczących w tych rozgrywkach (zob. podobnie wyrok z dnia 16 marca 2010 r., *Olympique Lyonnais*, C-325/08, EU:C:2010:143, pkt 41–45). Wreszcie solidarne funkcjonowanie piłki nożnej, pod warunkiem że jest ono rzeczywiste, może wzmocnić funkcję edukacyjną i społeczną pełnioną przez piłkę nożną w Unii.

- 236 W związku z tym zysk, jaki scentralizowana sprzedaż praw dotyczących międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej przynosi każdej kategorii użytkowników – w tym nie tylko klubom zawodowym i amatorskim oraz innym podmiotom piłki nożnej, lecz również widzom i telewizjom – należy ustalić w sposób rzeczywisty i konkretny.
- 237 Ostatecznie zatem to do sądu odsyłającego będzie należało ustalenie w świetle dowodów, w szczególności o charakterze księgowym i finansowym, które strony w postępowaniu głównym powinny przedstawić, na ile rozpatrywane argumenty – niezależnie od tego, czy odnoszą się one do „horyzontalnej” solidarności między klubami uczestniczącymi w tych rozgrywkach, czy też do solidarności „wertikalnej” z różnymi podmiotami piłki nożnej – będą miały rzeczywiste znaczenie w kontekście zasad rozpatrywanych w postępowaniu głównym.
- 238 Po trzecie, do sądu odsyłającego będzie należało także ustalenie w świetle dowodów, jakie powinny przedstawić strony w postępowaniu głównym, czy zasady rozpatrywane w postępowaniu głównym są niezbędne do umożliwienia osiągnięcia wspomnianego powyżej wzrostu efektywności i zapewnienia solidarnej redystrybucji słusznej części wynikającego stąd zysku między wszystkich użytkowników, niezależnie od tego, czy będą to podmioty zawodowej lub amatorskiej piłki nożnej, czy też widzowie lub telewizjowie.
- 239 Po czwarte, odnośnie do kwestii tego, czy rozpatrywane zasady pozwalają na utrzymanie skutecznej konkurencji w odniesieniu do znacznej części danych produktów lub usług, należy zauważyć, że chociaż zasady te eliminują wszelką konkurencję po stronie podaży, nie wydają się one same w sobie eliminować konkurencji po stronie popytu. Choć bowiem mogą one narzucić obecnym lub potencjalnym nabywcom zapłatę wyższej ceny za zakup praw, a zatem zmniejszyć liczbę nabywców mających taką zdolność, a nawet zachęcić ich do łączenia się, umożliwiają im one w zamian dostęp do produktu bardziej atrakcyjnego zarówno pod względem treści, jak i obrazu, w odniesieniu do którego istnieje silna konkurencja ze względu na preferowane miejsce, jakie zajmuje on w ofercie programów lub audycji, które mogą oni zaproponować klientom czy, w sposób szerszy, telewizjom.
- 240 Jednakże sąd odsyłający może ocenić rzeczywisty charakter i konkretne znaczenie tej konkurencji, jedynie gdy uwzględni realne warunki prawne i gospodarcze, w jakich FIFA zarządza eksploatacją i prowadzi sprzedaż różnych praw (audiowizualnych, multimedialnych, marketingowych lub innych) związanych z rozgrywkami na podstawie art. 67 i 68 statutu. W braku konkurencji między sprzedawcami, a zatem rywalizacji „poprzez produkty”, konkurencję może zapewnić między innymi zastosowanie otwartej, przejrzystej i niedyskryminacyjnej procedury aukcji, selekcji lub zaproszeń do składania ofert, prowadzącej do podjęcia bezstronnej decyzji, a dzięki temu umożliwiającej obecnym lub potencjalnym nabywcom skuteczną i niezakłóconą konkurencję „o produkty”. Konkurencja może również zależeć od okresu, przez jaki prawa te są oferowane, ich wyłącznego lub niewyłącznego charakteru, zasięgu geograficznego, liczby meczów (pakietów) i rodzaju meczów (mecze kwalifikacyjne, mecze grupowe lub mecze eliminacyjne), których rozpowszechnianie owe prawa umożliwiają, a także od wszystkich innych warunków prawnych, technicznych i finansowych, na jakich prawa te mogą być nabywane. Niezależnie od tych parametrów prawnych konkurencja może również zależeć od liczby obecnych lub potencjalnych nabywców, ich odpowiednich pozycji rynkowych oraz ewentualnych powiązań, jakie mogą istnieć zarówno między nimi, jak i z innymi podmiotami piłki nożnej, takimi jak zawodowe kluby piłkarskie, inne przedsiębiorstwa czy też same stowarzyszenia FIFA i UEFA.

241 W świetle całości powyższych rozważań na pytanie czwarte należy odpowiedzieć, iż art. 101 i 102 TFUE należy interpretować w ten sposób, że:

- nie stoją one na przeszkodzie zasadom ustanowionym przez stowarzyszenia odpowiedzialne za piłkę nożną na szczeblu światowym i europejskim i wykonujące równoległe różne rodzaje działalności gospodarczej związanej z organizacją rozgrywek w zakresie, w jakim owe zasady wskazują te stowarzyszenia jako pierwotnych właścicieli wszystkich praw wynikających z rozgrywek podlegających ich „jurysdykcji”, jeżeli zasady te mają zastosowanie wyłącznie do rozgrywek organizowanych przez te stowarzyszenia, z wyłączeniem rozgrywek, które mogą organizować podmioty lub przedsiębiorstwa trzecie;
- stoją one na przeszkodzie takim zasadom w zakresie, w jakim zasady te przyznają rzeczonym stowarzyszeniom wyłączne uprawnienie w dziedzinie sprzedaży rozpatrywanych praw, chyba że zostanie wykazane za pomocą przekonujących argumentów i dowodów, iż spełnione zostały wszystkie przesłanki wymagane do tego, aby zasady te mogły być objęte na podstawie art. 101 ust. 3 TFUE wyłączeniem ze stosowania ust. 1 tego artykułu i mogły być uznane za uzasadnione w świetle art. 102 TFUE.

C. W przedmiocie pytania szóstego, dotyczącego swobód przepływu

242 Poprzez pytanie szóste sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 45, 49, 56 i 63 TFUE należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie zasadom, za pomocą których stowarzyszenia odpowiedzialne za piłkę nożną na szczeblu światowym i europejskim i wykonujące równoległe różne rodzaje działalności gospodarczej związanej z organizacją rozgrywek uzależniają od swojego uprzedniego zezwolenia utworzenie przez przedsiębiorstwo trzecie na terytorium Unii międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej i kontrolują uczestnictwo zawodowych klubów piłkarskich oraz zawodników w takich rozgrywkach, pod rygorem sankcji, jeżeli zasady te nie są obwarowane kryteriami materialnymi ani regułami proceduralnymi właściwymi dla zapewnienia ich przejrzystego, obiektywnego, niedyskryminacyjnego i proporcjonalnego charakteru.

1. W przedmiocie określenia właściwej swobody przepływu

243 W sytuacji gdy sąd krajowy zwraca się do Trybunału o dokonanie wykładni różnych postanowień traktatu FUE dotyczących swobód przepływu, aby móc orzec w przedmiocie środka objętego jednocześnie kilkoma z tych swobód, i gdy okazuje się, że ze względu na swój przedmiot ów środek jest związany w przeważający sposób z jedną z tych swobód, a jedynie w sposób drugorzędny z pozostałymi, Trybunał ogranicza co do zasady swoje badanie do swobody, której sprawa dotyczy w sposób zasadniczy (zob. podobnie wyroki: z dnia 8 września 2009 r., Liga Portuguesa de Futebol Profissional i Bwin International, C-42/07, EU:C:2009:519, pkt 47; a także z dnia 7 września 2022 r., Cilevičs i in., C-391/20, EU:C:2022:638, pkt 50, 51).

244 W niniejszym przypadku sąd odsyłający zwraca się do Trybunału o dokonanie wykładni postanowień traktatu FUE dotyczących swobody przepływu pracowników, swobody przedsiębiorczości, swobody świadczenia usług i swobody przepływu kapitału. Jednakże zasady, w przedmiocie których sąd ten ma orzekać w ramach sporu w postępowaniu głównym, dotyczą przede wszystkim wymogu uzyskania uprzedniego zezwolenia FIFA i UEFA na organizację i komercyjne wykorzystanie zupełnie nowych międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej na terytorium Unii, a zatem kwestii uzależnienia od uzyskania takiego zezwolenia działania każdego

przedsiębiorstwa zamierzającego wykonywać taką działalność gospodarczą w jakimkolwiek państwie członkowskim. O ile prawdą jest, że owe zasady dotyczące uprzedniego zezwolenia łączą się z zasadami powalającymi kontrolować uczestnictwo w tych rozgrywkach zawodowych klubów piłkarskich oraz zawodników, o tyle w celu udzielenia odpowiedzi na niniejsze pytanie te ostatnie zasady można uznać za drugorzędne w stosunku do tych pierwszych, w tym znaczeniu, że mają one wobec nich charakter akcesoryjny.

245 Tym samym można uznać, że rozpatrywane w postępowaniu głównym zasady FIFA i UEFA wiążą się w przeważający sposób ze swobodą świadczenia usług, którą są objęte wszystkie usługi, które nie są świadczone w sposób stały i ciągły z zakładu w państwie członkowskim przeznaczenia (wyrok z dnia 7 września 2022 r., Cilevičs i in., C-391/20, EU:C:2022:638, pkt 53).

246 W tych okolicznościach Trybunał ograniczy swoje badanie do art. 56 TFUE.

2. W przedmiocie istnienia ograniczenia swobody świadczenia usług

247 Artykuł 56 TFUE, który ustanawia zarówno na rzecz usługodawców, jak i usługobiorców swobodę świadczenia usług, stoi na przeszkodzie jakiegokolwiek przepisowi, nawet stosowanemu bez rozróżnienia, który może ograniczać korzystanie z tej swobody przez to, że zakazuje, utrudnia lub czyni mniej atrakcyjną działalność tych usługodawców w państwach członkowskich innych niż te, w których mają oni siedzibę (zob. podobnie wyroki: z dnia 8 września 2009 r., Liga Portuguesa de Futebol Profissional i Bwin International, C-42/07, EU:C:2009:519, pkt 51; a także z dnia 3 marca 2020 r., Google Ireland, C-482/18, EU:C:2020:141, pkt 25, 26).

248 W niniejszej sprawie taki właśnie charakter mają zasady rozpatrywane w postępowaniu głównym. Z uwagi bowiem na to, że zgodnie z wyjaśnieniami sądu odsyłającego zasady te nie są obwarowane kryteriami materialnymi ani regułami proceduralnymi właściwymi dla zapewnienia ich przejrzystego, obiektywnego, niedyskryminacyjnego i proporcjonalnego charakteru, pozwalają one FIFA i UEFA na kontrolowanie w uznaniowy sposób możliwości organizowania i komercyjnego wykorzystania przez każde przedsiębiorstwo trzecie międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej na terytorium Unii, możliwości uczestniczenia w tych rozgrywkach przez każdy zawodowy klub piłkarski, a także, pośrednio, możliwości świadczenia przez każde inne przedsiębiorstwo usług związanych z organizacją lub komercyjnym wykorzystaniem tych rozgrywek, jak wskazał w istocie rzecznik generalny w pkt 175 i 176 opinii.

249 W rezultacie zasady te nie tylko utrudniają lub czynią mniej atrakcyjnym wykonywanie różnych odnośnych rodzajów działalności gospodarczej, lecz mogą je uniemożliwić, ponieważ ograniczają do nich dostęp każdemu nowemu uczestnikowi (zob. analogicznie wyroki: z dnia 10 marca 2009 r., Hartlauer, C-169/07, EU:C:2009:141, pkt 34; a także z dnia 8 czerwca 2023 r., Prestige and Limousine, C-50/21, EU:C:2023:448, pkt 62).

250 Stąd wniosek, że wspomniane zasady stanowią ograniczenie swobody świadczenia usług ustanowionej w art. 56 TFUE.

3. W przedmiocie istnienia ewentualnego uzasadnienia

251 Środki nie pochodzące od państwa mogą zostać dopuszczone, nawet jeśli ograniczają przewidzianą w traktacie FUE swobodę przepływu, jeżeli zostanie wykazane, po pierwsze, że ich przyjęcie jest usprawiedliwione przez uzasadniony cel interesu ogólnego, mający charakter inny niż czysto

gospodarczy, a po drugie, że środki te są zgodne z zasadą proporcjonalności, co oznacza, że są one odpowiednie do zapewnienia realizacji tego celu i nie wykraczają poza to, co jest konieczne do jego osiągnięcia (zob. podobnie wyroki: z dnia 15 grudnia 1995 r., *Bosman*, C-415/93, EU:C:1995:463, pkt 104; a także z dnia 13 czerwca 2019 r., *TopFit i Biffi*, C-22/18, EU:C:2019:497, pkt 48). Co się tyczy w szczególności przesłanki dotyczącej odpowiedniego charakteru takich środków, należy przypomnieć, że środki te można uznać za właściwe do zapewnienia realizacji wskazanego celu tylko wtedy, gdy rzeczywiście zmierzają one do jego osiągnięcia w sposób spójny i systematyczny [zob. podobnie wyroki: z dnia 8 września 2009 r., *Liga Portuguesa de Futebol Profissional i Bwin International*, C-42/07, EU:C:2009:519, pkt 61; a także z dnia 6 października 2020 r., *Komisja/Węgry (Szkolnictwo wyższe)*, C-66/18, EU:C:2020:792, pkt 178].

- 252 Podobnie jak w przypadku środków o charakterze państwowym, obowiązek wykazania, że te dwie kumulatywne przesłanki są spełnione, spoczywa na autorze rozpatrywanych środków niepaństwowych [zob. analogicznie wyroki: z dnia 21 stycznia 2016 r., *Komisja/Cypr*, C-515/14, EU:C:2016:30, pkt 54; z dnia 18 czerwca 2020 r., *Komisja/Węgry (Przejrzystość stowarzyszeń)*, C-78/18, EU:C:2020:476, pkt 77].
- 253 W niniejszym przypadku, mając na względzie okoliczności wskazane w pkt 142–144 i 196 niniejszego wyroku, należy uznać, że przyjęcie zasad dotyczących uprzedniego zezwolenia na międzyklubowe rozgrywki piłki nożnej oraz uczestnictwa zawodowych klubów piłkarskich oraz zawodników w tych rozgrywkach może być co do zasady uzasadnione celami interesu ogólnego polegającymi na zapewnieniu przed zorganizowaniem takich rozgrywek, że będą one organizowane z poszanowaniem zasad, wartości i reguł gry, które leżą u podstaw zawodowej piłki nożnej, w szczególności wartości w postaci otwartości, rywalizacji opartej na osiągnięciach i solidarności, ale też że rozgrywki te wpiszą się w sposób materialnie jednorodny i skoordynowany pod względem czasowym w „zorganizowany system” rozgrywek krajowych, europejskich i międzynarodowych, który charakteryzuje ten sport.
- 254 Niemniej jednak cele te nie mogą uzasadniać przyjęcia owych zasad, jeżeli nie towarzyszą im kryteria materialne i reguły proceduralne właściwe dla zapewnienia ich przejrzystego, obiektywnego, precyzyjnego i niedyskryminacyjnego charakteru, jak wynika z pkt 147, 175, 176 i 199 niniejszego wyroku.
- 255 Aby można było bowiem uznać, że ustanowiony przez te zasady system uprzedniego zezwolenia jest uzasadniony, musi on w każdym wypadku opierać się na obiektywnych, niedyskryminacyjnych i znanych z góry kryteriach, określających ramy uznania, które przyznaje on organowi uprawnionemu do udzielenia lub odmowy udzielenia takiego uprzedniego zezwolenia, a także pozwalających uniknąć sytuacji, w której uprawnienie to byłoby wykorzystywane w sposób arbitralny (zob. podobnie wyroki: z dnia 22 stycznia 2002 r., *Canal Satélite Digital*, C-390/99, EU:C:2002:34, pkt 35; a także z dnia 13 czerwca 2019 r., *TopFit i Biffi*, C-22/18, EU:C:2019:497, pkt 65).
- 256 W niniejszej sprawie, w świetle stwierdzeń sądu odsyłającego przypomnianych w pkt 248 niniejszego wyroku, nie wydaje się, aby można było uznać, że zasady rozpatrywane w postępowaniu głównym są usprawiedliwione uzasadnionym celem interesu ogólnego.
- 257 Biorąc pod uwagę całość powyższych rozważań, na pytanie szóste należy odpowiedzieć, że art. 56 TFUE należy interpretować w ten sposób, iż stoi on na przeszkodzie zasadom, za pomocą których stowarzyszenia odpowiedzialne za piłkę nożną na szczeblu światowym i europejskim i wykonujące równoległe różne rodzaje działalności gospodarczej związanej z organizacją

rozgrywek uzależniają od swojego uprzedniego zezwolenia utworzenie przez przedsiębiorstwo trzecie na terytorium Unii międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej i kontrolują uczestnictwo zawodowych klubów piłkarskich oraz zawodników w takich rozgrywkach, pod rygorem sankcji, jeżeli zasady te nie są obwarowane kryteriami materialnymi ani regułami proceduralnymi właściwymi dla zapewnienia ich przejrzystego, obiektywnego, niedyskryminacyjnego i proporcjonalnego charakteru.

W przedmiocie kosztów

258 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

- 1) Artykuł 102 TFUE należy interpretować w ten sposób, że w przypadku stowarzyszeń, które są odpowiedzialne za piłkę nożną na szczeblu światowym i europejskim i wykonują równolegle różne rodzaje działalności gospodarczej związanej z organizacją rozgrywek, nadużyciem pozycji dominującej jest przyjęcie i wdrożenie przez nie zasad uzależniających od ich uprzedniego zezwolenia utworzenie przez przedsiębiorstwo trzecie na terytorium Unii nowych międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej i pozwalających kontrolować uczestnictwo zawodowych klubów piłkarskich oraz zawodników w takich rozgrywkach, pod rygorem sankcji, w sytuacji gdy te różne uprawnienia nie są obwarowane kryteriami materialnymi ani regułami proceduralnymi właściwymi dla zapewnienia ich przejrzystego, obiektywnego, niedyskryminacyjnego i proporcjonalnego charakteru.
- 2) Artykuł 101 ust. 1 TFUE należy interpretować w ten sposób, że w przypadku stowarzyszeń, które są odpowiedzialne za piłkę nożną na szczeblu światowym i europejskim i wykonują równolegle różne rodzaje działalności gospodarczej związanej z organizacją rozgrywek, decyzją związku przedsiębiorstw mającą na celu zapobieżenie konkurencji jest przyjęcie i wdrożenie przez nie – bezpośrednio lub za pośrednictwem będących ich członkami krajowych związków piłki nożnej – zasad uzależniających od ich uprzedniego zezwolenia utworzenie przez przedsiębiorstwo trzecie na terytorium Unii nowych międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej i pozwalających kontrolować uczestnictwo zawodowych klubów piłkarskich oraz zawodników w takich rozgrywkach, pod rygorem sankcji, w sytuacji gdy te różne uprawnienia nie są obwarowane kryteriami materialnymi ani regułami proceduralnymi właściwymi dla zapewnienia ich przejrzystego, obiektywnego, niedyskryminacyjnego i proporcjonalnego charakteru.
- 3) Artykuł 101 ust. 3 i art. 102 TFUE należy interpretować w ten sposób, że zasady, za pomocą których stowarzyszenia odpowiedzialne za piłkę nożną na szczeblu światowym i europejskim i wykonujące równolegle różne rodzaje działalności gospodarczej związanej z organizacją rozgrywek uzależniają od swojego uprzedniego zezwolenia utworzenie przez przedsiębiorstwo trzecie na terytorium Unii międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej i kontrolują uczestnictwo zawodowych klubów piłkarskich oraz zawodników w takich rozgrywkach pod rygorem sankcji, mogą być objęte wyłączeniem

ze stosowania art. 101 ust. 1 TFUE lub uznane za uzasadnione w świetle art. 102 TFUE jedynie w przypadku wykazania za pomocą przekonujących argumentów i dowodów spełnienia wszystkich wymaganych w tym celu przesłanek.

4) Artykuł 101 i 102 TFUE należy interpretować w ten sposób, że:

- nie stoją one na przeszkodzie zasadom ustanowionym przez stowarzyszenia odpowiedzialne za piłkę nożną na szczeblu światowym i europejskim i wykonujące równolegle różne rodzaje działalności gospodarczej związanej z organizacją rozgrywek w zakresie, w jakim owe zasady wskazują te stowarzyszenia jako pierwotnych właścicieli wszystkich praw wynikających z rozgrywek podlegających ich „jurysdykcji”, jeżeli zasady te mają zastosowanie wyłącznie do rozgrywek organizowanych przez te stowarzyszenia, z wyłączeniem rozgrywek, które mogą organizować podmioty lub przedsiębiorstwa trzecie;
- stoją one na przeszkodzie takim zasadom w zakresie, w jakim zasady te przyznają rzeczonym stowarzyszeniom wyłączne uprawnienie w dziedzinie sprzedaży rozpatrywanych praw, chyba że zostanie wykazane za pomocą przekonujących argumentów i dowodów, iż spełnione zostały wszystkie przesłanki wymagane do tego, aby zasady te mogły być objęte na podstawie art. 101 ust. 3 TFUE wyłączeniem ze stosowania ust. 1 tego artykułu i mogły być uznane za uzasadnione w świetle art. 102 TFUE.

5) Artykuł 56 TFUE należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie zasadom, za pomocą których stowarzyszenia odpowiedzialne za piłkę nożną na szczeblu światowym i europejskim i wykonujące równolegle różne rodzaje działalności gospodarczej związanej z organizacją rozgrywek uzależniają od swojego uprzedniego zezwolenia utworzenie przez przedsiębiorstwo trzecie na terytorium Unii międzyklubowych rozgrywek piłki nożnej i kontrolują uczestnictwo zawodowych klubów piłkarskich oraz zawodników w takich rozgrywkach, pod rygorem sankcji, jeżeli zasady te nie są obwarowane kryteriami materialnymi ani regułami proceduralnymi właściwymi dla zapewnienia ich przejrzystego, obiektywnego, niedyskryminacyjnego i proporcjonalnego charakteru.

Podpisy